

فقر چند بعدی استان کرمان

سال های
۱۳۹۷ - ۱۳۸۷

آموزش و تحصیل

سلامت

استانداردهای زندگی

MULTIDIMENSIONAL POVERTY OF KERMAN PROVINCE

پژوهش و تدوین: دکتر وحید یزدی فیض آبادی، علی درویشی

شهریور ۹۹

فقر چند بعدی در استان کرمان

سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

کاری از مرکز تحقیقات مدیریت ارائه خدمات سلامت
پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت دانشگاه علوم پزشکی کرمان
کارفرما: اداره کل بهزیستی استان کرمان

مشخصات کتاب:

نام کتاب: فقر چند بعدی در استان کرمان

ناشر: پژوهشکده آینده پژوهی دانشگاه علوم پزشکی
کرمان با همکاری اداره بهداشتی استان کرمان

صفحه آرای: رضا شیخ زاده

چاپ:

تیراژ:

تاریخ انتشار: آبان ماه ۱۳۹۹

مجریان طرح پژوهشی:

دکتر وحید یزدی فیض آبادی

دکترای تخصصی سیاستگذاری سلامت، مرکز تحقیقات مدیریت ارائه خدمات سلامت، پژوهشکده آینده پژوهی
در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان

علی درویشی

دانشجوی دکترای تخصصی اقتصاد سلامت، مرکز تحقیقات مدیریت ارائه خدمات سلامت، دانشگاه علوم
پزشکی کرمان

مشاوران طرح:

دکتر علی اکبر حقدوست

پزشک عمومی و دکترای تخصصی اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات مدلسازی در سلامت، پژوهشکده آینده پژوهی
در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان

دکتر محمدحسین مهرالحسنی

دکترای تخصصی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، مرکز تحقیقات مدیریت ارائه خدمات سلامت، پژوهشکده
آینده پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان

خرداد ۱۳۹۹

بهره برداری از یافته های این مطالعه به منظور سیاستگذاری و مدیریت با ذکر منبع بلامانع است.
خوانندگان محترم می توانند هر گونه نقطه نظر، پیشنهاد و یا سوالات خود را در ارتباط با این مطالعه به
آدرس ایمیل rchsm90@gmail.com به مرکز تحقیقات مدیریت ارائه خدمات سلامت ارسال دارند.

فهرست مطالب

۶	پیشگفتار.....
۸	دبیاچه.....
۱۰	خلاصه اجرایی.....
۱۰	مقدمه.....
۱۰	مراحل و روش اجرا.....
۱۱	اهم نتایج.....
۱۵	فصل اول : مقدمه، ضرورت و اهداف.....
۱۵	مقدمه.....
۱۶	بیان مساله.....
۲۳	اهداف.....
۲۵	فصل دوم : مبانی نظری و بررسی متون.....
۲۵	مبانی نظری فقر چند بعدی.....
۴۳	بررسی متون:.....
۵۰	فصل سوم : روش پژوهش.....
۵۰	روش کار.....
۵۰	فاز اول:.....
۵۱	فاز دوم :.....
۶۶	جزئیات، چگونگی و روند محاسبات.....
۶۷	محاسبه فقر درآمدی.....
۶۹	ابزار تجزیه و تحلیل داده ها.....
۷۱	فصل چهارم: یافته ها.....
۷۱	محاسبات شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر استان کرمان.....
۷۱	میزان محرومیت بر اساس معیارهای شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر.....
۸۳	شاخص فقر چندبعدی آلكاير و فوستر:.....

- شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر جمعیت شهری و روستایی به تفکیک پنجک های دارایی: ۹۱
- فقر درآمدی و نسبت شکاف درآمدی: ۹۳
- تحلیل مقایسه ای روند فقر چند بعدی و فقر درآمدی: ۱۰۰
- محاسبات فقر چند بعدی ۵ شهرستان بزرگ استان کرمان: ۱۰۳
- شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر شهرستان های استان کرمان بر اساس طبقه بندی جغرافیایی: ۱۲۰
- تحلیل حساسیت: ۱۳۰
- فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری: ۱۴۵
- بحث: ۱۴۵
- پیشنهادات و راهکارها: ۱۵۱
- محدودیت های مطالعه: ۱۵۵
- نتیجه گیری: ۱۵۶
- منابع: ۱۵۸
- ضمائم: ۱۶۲
- نقشه های درجه بندی شاخص فقر چند بعدی ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان: ۱۶۲
- نقشه های درجه بندی شاخص فقر چند بعدی شهرهای استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی: ۱۸۰
- جداول شاخص فقر چند بعدی شهرهای استان کرمان بر اساس دسته بندی سطوح توسعه یافتگی: ۱۹۲
- جداول شاخص فقر چند بعدی شهرستان های استان کرمان بر اساس معیار دسته بندی ضریب محرومیت: ۲۱۲

پیشگفتار

پیچیدگی موضوع فقر با توجه به روند بسیار مخرب آن در توسعه اقتصادی کشورها، نیازمند تدابیر ملی و بین‌المللی است. به طوری که میزان درآمد خانواده‌ها نسبت به هزینه‌های زندگی در فقر درآمدی و همچنین میزان دسترسی مردم و خدمات زیربنایی مانند آب، گاز، برق، مسکن، آموزش و بهداشت در فقر قابلیتی مورد محاسبه قرار می‌گیرد. موسسه توسعه انسانی سازمان ملل متحد با همکاری دانشگاه آکسفورد شاخص فقر چندبعدی را تعریف کردند. شاخص فقر چندبعدی نشان‌دهنده محرومیت افراد جامعه در قابلیت‌های اولیه انسانی است و الگوی متفاوتی از فقر درآمدی در سه بخش آموزش، سلامت و استانداردهای زندگی ارائه می‌کند. سند توسعه پایدار به عنوان سند مرجع بالادستی شامل ۱۷ هدف کلان و ۱۶۹ مقصد هست که با محوریت سازمان ملل متحد در اواسط سال ۱۳۹۵ به امضای کشورها رسید که سیاستها، راهبردها و اقدامات خود را تا سال ۲۰۳۰ در راستای دستیابی به این اهداف و مقاصد در یک فضای توأم با صلح، تعامل و همکاری برای توسعه پایدار جهانی بسیج و هماهنگ کنند. به طور کلی، هفت هدف کلان این سند شامل ریشه کنی فقر، ریشه کنی گرسنگی مطلق، سلامت همه جانبه برای همه افراد، کیفیت آموزش، آب سالم و بهداشت، انرژی پاک و قابل دسترس و شهرها و جوامع محلی پایدار، به صورت مستقیم و غیر مستقیم مرتبط با فقر چند بعدی است.

بدیهی است که یکی از اقدامات نخست در مسیر مبارزه با فقر و محرومیت، آگاهی از وضعیت فقر چندبعدی است. بررسی وضعیت فقر و ارائه راهکارهای عملی به تصمیم‌سازان، برنامه ریزان و سیاستگذاران بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور کمک می‌کند. اثر حاضر حاصل تلاشی و همکاری علمی مجموعه دانشگاهی و حوزه سیاستگذاری استان کرمان شامل دانشگاه علوم پزشکی کرمان، استانداری، سازمان مدیریت و برنامه ریزی و سازمان بهزیستی استان است که هدف آن **سنجش فقر چند بعدی از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ در استان کرمان** بود. این اثر به رغم تمامی محدودیت‌ها در دسترسی به داده‌های لازم به عنوان یک کار نخستین برای سنجش وضعیت فقر چند بعدی مبتنی بر داده‌های پیمایش‌های سالانه هزینه-درآمد خانوار مرکز آمار ایران عرضه شده است. امید است این اثر با تعیین وضعیت موجود فقر چند بعدی در استان، به شناخت هرچه بهتر این مسأله و سیاستگذاری و برنامه ریزی در جهت کاهش آن در استان کمک نماید.

دکتر عباس صادق زاده
مدیر کل بهزیستی استان کرمان

دیباچه

امروزه مفهوم فقر در مقایسه با گذشته تغییر کرده است و ابعاد مختلف آموزش، سلامت و استانداردهای اساسی زندگی را در بر می‌گیرد و تصویر و واقع بینانه‌تری از میزان محرومیت یک جامعه در مقایسه با مفهوم تک بُعدی فقر درآمدی نشان می‌دهد. علاوه بر این، در هم تنیدگی این ابعاد، فقر را به یک مسأله غامض در حوزه سیاستگذاری اجتماعی تبدیل کرده است که ریشه بسیاری از آسیب‌های اجتماعی است. این تغییر نگاه همچنین می‌تواند بستر مناسبی برای سیاستگذاری و برنامه ریزی دقیق‌تر به منظور طراحی مداخلات درخور برای رفع محرومیت‌های واقعی مردم باشد. سازمان بهزیستی استان کرمان در راستای رسالت خود درخصوص مهار آسیب‌های اجتماعی و رفع محرومیت‌های اجتماعی، یکی از دستگاه‌های اصلی دخیل در حوزه برنامه‌ریزی برای فقرزدایی محسوب می‌شود که با همکاری و مشارکت دستگاهها و نهادهای دولتی، غیر دولتی و مردم نهاد به فعالیت می‌پردازد.

قدم نخستین برای تصمیم‌گیری مقتضی و درخور برای توجه به این مسأله تغییر بینش و نگرش مسئولان و دست‌اندرکاران حوزه سیاستگذاری اجتماعی در خصوص ماهیت فقر و ابعاد آن و سپس تحلیل وضعیت موجود از فقر چند بُعدی می‌باشد. در مطالعه حاضر که به سفارش اداره کل بهزیستی استان کرمان و با همراهی و همکاری استانداری کرمان و مرکز آموزش و پژوهش سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کرمان به دانشگاه علوم پزشکی

کرمان به عنوان مجری واگذار گردیده است، سنجش فقر چند بعدی در استان بر اساس ابعاد آن برای یک دوره ۱۱ سال صورت گرفته است. اگرچه هر مطالعه ای بنا به دسترسی و کیفیت داده ها با محدودیت هایی هم مواجه می باشد و مطالعه حاضر نیز از این امر مستثنی نیست، اما می تواند به عنوان قدم نخستین شواهد قابل قبولی برای سیاستگذاران و برنامه ریزان در حوزه فقرزدایی فراهم آورد.

در پایان لازم می دانم از محققان مطالعه که در تولید این اثر زحمت اصلی را متقبل شدند، تشکر و قدردانی کنم. امید است نتایج این مطالعه بتواند مورد استفاده سیاستگذاران و برنامه ریزان استان قرار بگیرد و به بهبود تصمیم گیری و برنامه ریزی جهت فقرزدایی در استان کمک نماید.

دکتر عباس صادق زاده

مدیر کل بهزیستی استان کرمان

خلاصه اجرایی

مقدمه

سنجش فقر چند بعدی، در مقایسه با فقر درآمدی تصویر بهتر و واقع بینانه تری از میزان محرومیت در نیازهای اساسی در اختیار سیاستگذاران قرار می دهد تا با برنامه ریزی دقیق تر در جهت رفع محرومیت های واقعی مردم قدم بردارند. شاخص فقر چند بعدی یک اندازه گیری بین‌المللی از فقر حاد است و تا کنون بسیاری از کشور ها به محاسبه این شاخص پرداخته‌اند. مطالعه حاضر با هدف بررسی فقر چند بعدی در بازه زمانی سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ در استان کرمان با ارائه تجزیه و تحلیل های مختلف از زوایای مختلف اقتصادی اجتماعی، در صدد ارائه مهمترین شواهد در جهت سیاستگذاری موثر بر اساس اولویت ها بوده است.

مراحل و روش اجرا

مطالعه حاضر در دو بخش انجام شد. در بخش اول مروری بر روش های اندازه گیری فقر چندبعدی صورت گرفت. در بخش دوم مطالعه توصیفی- تحلیلی بر روی داده های حاصل از پیمایش هزینه-درآمد خانوارهای شهری و روستایی مرکز امار ایران طی سالهای ۱۳۹۷-۱۳۸۷ به منظور محاسبات فقر چند بعدی و درآمدی انجام پذیرفت.

محاسبات شاخص فقر چند بعدی شامل نسبت سرشمار چند بعدی، شدت فقر چند بعدی و نسبت سرشمار تعدیل یافته با در نظر گرفتن سه بعد آموزش، سلامت و استاندارد زندگی به

روش آلکایر و فوستر در تمامی سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ در مناطق شهری و روستایی استان کرمان و همچنین به تفکیک پنجگ های دارای محاسبه شد. این محاسبات در گروه های مختلف شهرستان های استان نیز بر اساس معیارهای دسته بندی مختلف شامل ۵ شهرستان بزرگ استان، دسته بندی جغرافیایی، معیار سطوح توسعه یافتگی و معیار ضریب محرومیت صورت گرفت. همچنین فقر درآمدی نسبی و شاخص نسبت شکاف درآمدی نیز در تمامی سال ها با استفاده از دو روش ۶۶ درصد میانه درآمدی و روش سازمان جهانی سلامت مورد محاسبه قرار گرفت.

در این مطالعه از نرم افزارهای Excel 2010 و Stata 14 برای تجزیه و تحلیل داده های خام و از ArcMap 10.4.1 برای ترسیم نقشه ها و نشان دادن اختلاف جغرافیایی فقر چند بعدی در شهرستان های استان استفاده گردید.

اهم نتایج

یافته های مطالعه در خصوص محرومیت خانوارها در ابعاد فقر چند بعدی نشان داد در تمامی سال ها بعد آموزش و معیار سواد سرپرست خانوار بیشترین میزان محرومیت را به خود اختصاص داده است که البته در کنار و شاخص تحصیل فرزندان در طی ۱۱ سال روندی نزولی داشته است. در خصوص محرومیت خانوارها در بعد سلامت نتایج روندی نوسانی را نشان می دهد به صورتی که در مقاطعی میزان محرومیت رشد کرده و در مقاطعی نزولی بوده است ولی در کل می توان گفت که در طی سال ها کاهش یافته است و به مرور در بازه های چند ساله وضعیت فقر سلامت خانوارها در استان کرمان روبه بهبود

بوده است. در خصوص معیارهای استاندارد زندگی به طور کلی نتایج حاکی از کاهش بودن محرومیت خصوصا در سال های ابتدایی مورد مطالعه است و تقریبا در همه معیارها محرومیت در مناطق روستایی بالاتر از مناطق شهری بوده است.

نتایج در خصوص شاخص فقر چندبعدی استان کرمان نشان می دهد به طور متوسط وسعت و شدت فقر چند بعدی در طی ۱۱ سال کاهش یافته است هر چند که در مقاطعی با افزایش همراه شده است ولی دوباره روند نزولی را به خود گرفته است. میزان و روند تغییرات شاخص نسبت سرشمار فقر چند بعدی تعدیل یافته (شاخص آلکایر و فوستر) در فاصله سال های مورد مطالعه برای خانوارهای استان کرمان به طور کلی کاهش یافته است و در خانوارهای شهری از ۰/۰۳۶ در سال ۱۳۸۷ به ۰/۰۲۰ در سال ۱۳۹۷ رسیده است. این نشان می دهد فقر چند بعدی جمعیت شهری استان کرمان در فاصله ۱۱ سال به طور کلی ۸۰ درصد کاهش یافته است. این شاخص در خانوار های روستایی از ۰/۱۱۰ به ۰/۰۳۸ رسیده است که نشان دهنده کاهش ۱۸۹ درصدی در فاصله ۱۱ ساله می باشد.

یافته های حاصل از محاسبات فقر چند بعدی به تفکیک پنجگ های دارای نشان می دهد در تمامی سال ها مقدار شاخص چند بعدی آلکایر و فوستر در پنجگ اول بالاترین میزان و از طرفی پایین ترین میزان نیز در اکثر سال ها پنجگ پنجم می باشد. نکته حائز اهمیت افزایش سهم پنجگ پنجم در روند سالانه بوده است. روند تغییرات فقر درآمدی براساس دو روش در طی ۱۱ سال مطالعه تقریبا الگوی مشابهی با فقر چند بعدی را نشان می دهد. در جمعیت روستایی این شاخص از سال ۸۷ تا ۹۲ روند نسبتا کاهشی و با ثباتی داشته و از

سال ۹۲ به ۹۳ با یک جهش روبه رو شده است و از سال ۹۳ به بعد روند با ثباتی را نشان می دهد. این روند در جمعیت شهری تا حدودی متفاوت است به صورتی که در سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ فقر درآمدی به طور متوسط افزایشی، از سال ۹۲ به ۹۳ همراه با یک جهش قابل توجه و از سال ۹۳ به بعد روند با ثباتی را نشان داده است.

میزان شاخص فقر چند بعدی ۵ شهر بزرگ کرمان در بازه ۶ ساله به طور متوسط کاهش یافته است و بیشترین میزان فقر نیز عموماً به شهرستان سیرجان اختصاص داشت. یافته های مطالعه در خصوص فقر چند بعدی به تفکیک مناطق مختلف جغرافیایی استان کرمان در جمعیت شهری نشان داد به طور کلی در تمامی سال ها به جز سال ۹۶ بیشترین میزان فقر چند بعدی مربوط به منطقه غرب (با محوریت سیرجان) بوده است و کمترین فقر نیز در ۴ سال متعلق به منطقه جنوب (با محوریت جیرفت) بوده است و منطقه شرق با محوریت شهر کرمان تنها در دو سال ۹۳ و ۹۵ دارای کمترین فقر چند بعدی بوده است. در جمعیت روستایی نیز در تمامی سال ها کمترین میزان فقر چند بعدی مربوط به منطقه شرق بوده است و بیشترین فقر نیز همه سال ها به جز سال ۱۳۹۶ متعلق به منطقه غرب بوده است.

کلید واژه ها: فقر چند بعدی، شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر، فقر درآمدی، استان کرمان

فصل اول

مقدمه

و اهداف

فصل اول : مقدمه، ضرورت و اهداف

مقدمه

الشَّيْطَانُ يُعِدُّكُمْ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ ۗ وَاللَّهُ يَعِدُّكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

بقره - آیه ۲۶۸

شیطان، شما را [به هنگام انفاق مال با ارزش] از تهیدستی و فقر می ترساند، و شما را به کار زشت [چون بخل و خودداری از زکات و صدقات] امر می کند.

وَ قَالَ عَلِيٌّ (عليه السلام): لِابْنِهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ: يَا بَنِيَّ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكَ الْفَقْرَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْهُ فَإِنَّ الْفَقْرَ مَنْقَصَةٌ لِلدِّينِ مَدْهَشَةٌ لِلْعَقْلِ دَاعِيَةٌ لِلْمَقْتِ.

حضرت علی (ع) به پسرش محمد حنیفه سفارش کرد: ای فرزند من از فقر بر تو هراسناکم، از فقر به خدا پناه ببر، که همانا فقر، دین انسان را ناقص و عقل را سرگردان می کند و عامل دشمنی است. (نهج البلاغه، حکمت ۳۱۹).

مشکل فقر از دیرباز گریبانگیر جوامع مختلف بوده و همگان به نحوی، از دور یا نزدیک با آن آشنا و مأنوس بوده اند. قدر مسلم فقر درد و رنج و درماندگی را به ارمغان آورده و همه روزه میلیون ها نفر از مردم جهان را به زوال و تباهی می کشاند. همین مسئله ضرورت اقدامی به منظور چاره جویی این مشکل عظیم بشریت را عیان می سازد. محققان و پژوهشگران بسیاری در زمینه فقر، علل و راهکارهای حل آن تلاش کرده اند و کتابها و مقالات فراوانی در این زمینه منتشر شده است،

اما مشکل فقر همچنان پابرجاست و برای مبارزه مؤثر با آن تلاشها و مساعی بسیار بیشتری لازم است.

در میان تلخیهای بسیار زندگی، فقر تلخی ویژه ای دارد. فقر، کانون های زندگی را متلاشی می کند، پیوندها را می گسلاند، دام فحشاء را می گستراند، استعدادها و فضایل انسانی را به مسلخ می کشاند و مانع شکوفایی کمالات اخلاقی می گردد و در شرایطی که رفاه بشر به طور چشمگیر ترقی کرده و به گونه بی سابقه ای افزایش نشان می دهد، دیدن انسان های بسیاری که هنوز از تأمین ابتدای ترین نیازهای خویش عاجز بوده، با گرسنگی دست و پنجه نرم می کنند، بسی تلخ و دردآور است.

پژوهشگران بر این باورند که فقر، اصلی ترین سرچشمه ایجاد دیگر مشکلات اجتماعی است. این رابطه در مطالعات مختلف نشان داده شده است. به همین سبب شناخت دقیق فقر و مفاهیم وابسته به آن می تواند برای حل مشکل فقر و در نتیجه پیشگیری از بسیاری از آسیب ها و انحرافات اجتماعی مثمر ثمر باشد.

بیان مساله

امروزه فقر هنوز هم در بسیاری از نقاط جهان یکی از مشکلات اساسی جوامع بشری است و به نوعی نشانه بارز توسعه نیافتگی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است که ثبات سیاسی و همبستگی اجتماعی و سلامت روانی را در اقشار فقیر به خطر می اندازد. این مساله به گونه ای است که در سالیان اخیر همواره از مهم ترین مسائل پیش روی سیاست گذاران و برنامه ریزان، شناسایی فقرا و روش های فقرزدایی بوده و از طرفی مورد توجه سازمان های بین المللی نیز قرار گرفته است به

طوری که ریشه کن کردن آن و حمایت از مردم محروم در دهه آخر قرن بیستم در هسته برنامه های سازمان ملل متحد قرار گرفته است (۱).

تعاریف مختلفی برای فقر و خط فقر وجود دارد، که البته این تعاریف متفاوت هستند و اختلاف نظرهایی وجود دارد، ولی عموم آنها در مورد ضرورت ارائه تعریف فقر اتفاق نظر دارند. فقر به شرایطی اطلاق می شود که رفاه در سطح ناچیزی باشد. در بسیاری از این تعاریف، فقر به محرومیت از رفاه تعبیر می شود. از نظر تاسند فقر به وضعیتی اطلاق می شود که فرد از منابع لازم برای بر خورداری از رژیم غذایی کافی، مشارکت در فعالیت ها و امکانات معمول زندگی محروم باشد (۲). آمارتیا سن معتقد است که فقر باید براساس مجموعه ثابتی از قابلیت ها تعریف شود؛ به طوری که فقدان این قابلیت ها نزد فرد به منزله فقیر بودن وی است. سن معتقد است تمامی تعاریف فقر به نوعی به محرومیت از رفاه اشاره دارند (۳).

عمده تحلیل های مرتبط با فقر، مبتنی بر رویکردی است که باید آن را رویکردی «درآمد محور» بنامیم. تعریف فقر، روش های اندازه گیری آن و نهایتاً سیاست های اجتماعی و اقتصادی معطوف به فقر نیز به نوبه خود از نگاه «درآمد محوری» تاثیر می پذیرد. در تحلیل های رایج، فقر عبارت است از کمبود درآمد کافی، که ما آن را «فقر درآمدی» می نامیم. متعاقب این تعریف مبانی سنجش فقر و راهکارهای مقابله با آن مبتنی بر عنصری به نام درآمد خواهد بود و بر این اساس یک فرد در صورتی فقیر محسوب می شود که درآمد آن توانایی پاسخ به حداقل نیازهای معیشتی را ندارد (۴). اما در سال های اخیر مفهوم فقر حوزه های دیگری را نیز در بر گرفته است. رویکرد جدیدی که در زمینه فقر مورد توجه قرار گرفته است، رویکرد فقر قابلیت است. «قابلیت» اولین بار توسط آمارتیا سن مطرح گردید. مقاله معروف سن تحت عنوان «کالاها و قابلیتها» در واقع نقطه

آغازین مباحث مربوط به این رویکرد محسوب می‌گردد (۵). سن اعتقاد داشت، ارزش کالاها به نقش و کارکردی است که در رفع نیازهای انسان دارند، به این معنا می‌بایست توجه خود را از نگاه محدود درآمدی که عملاً منتج از نظریه مطلوبیت است به نگاه مبسوط مبتنی بر قابلیت‌ها معطوف کنیم. سن قابلیت را به معنی آنچه مردم واقعاً قادر به انجام دادن آن هستند، تعبیر می‌کند. بنابراین چه بودن یا چه کردن انسان‌ها اهمیت محوری ندارد، آنچه مهم است توانایی بالقوه افراد برای انتخابی متفاوت از آنچه هستند و آنچه انجام می‌دهند، است (۴).

با توجه به اینکه بشر خود یک موجود چندبعدی است و برای زندگی می‌بایست به رفع نیازهای گوناگون خود و اطرافیان خود بپردازد، توان او در یک جامعه تا اندازه‌ای است که این نیازها برآورده شوند و به این صورت فقر به مفهوم جامعی بدل می‌شود که کل طیف زندگی بشر را در بر می‌گیرد. بنابراین، درآمد به عنوان شاخص فروش رفاه، شاخص متناسب و کاملی نیست و باید به وسیله دیگر صفات یا متغیرها همانند مسکن، سواد، امید به زندگی، دسترسی به کالاهای عمومی و موارد دیگر تکمیل شود (۴، ۶). همانطور که در اهداف توسعه هزاره نیز اشاره شده است فقر شدید ابعاد گسترده‌ای دارد که در کنار درآمد پایین، آسیب‌پذیری در قبال بیماری، عدم دسترسی به تسهیلات رفاهی، گرسنگی و سوءتغذیه مداوم و محرومیت از تحصیل را نیز شامل می‌شود که همه این موارد تهدیدکننده اصل زندگی انسان می‌باشد (۷). به اعتقاد توربک «تمام آنچه از تحلیل فقر باقی مانده، به طور مستقیم و غیرمستقیم به طبیعت چندبعدی فقر بر می‌گردد و پیش از آنکه مسئولین توسعه، استراتژی‌های کاهنده فقر را در درون استراتژیها و مفاهیم رشد بگنجانند، لازم است که ابعاد مختلف فقر را بهتر درک کرده و بهتر این ابعاد را مشخص کنند و دریابند که این ابعاد چگونه بر یکدیگر اثر خواهند داشت» (۸).

در مواردی می توان مشاهده کرد که وجود دو تا چند بعد محرومیت در کنار هم می تواند اثرات همگرایانه، تاثیر گذاری چند سویه و حتی تشدید کننده داشته باشد. به عنوان نمونه وضعیت اقتصادی و درآمدی افراد همواره یکی از مهمترین عوامل تاثیر گذار بر سطح دسترسی به خدمات بهداشتی و مراقبت سلامت می باشد(۹). مردم در کشورهای فقیر نسبت به کشورهای مرفه معمولاً دسترسی کمتری به خدمات بهداشتی و درمانی دارند و حتی در درون کشورها نیز فقرا نسبت به مرفهین جامعه، دسترسی کمتری به این خدمات دارند(۱۰). از طرفی هنگامی که مراقبت های بهداشتی مورد نیاز است اما در برآوردن آن نیاز تاخیر ایجاد شود یا حتی دسترسی نتواند حاصل شود، نتیجه این است که وضعیت سلامت افراد بدتر می شود، که این به نوبه خود منجر به درآمد از دست رفته و هزینه مراقبت سلامت بالاتری در آینده خواهد شد که هر دوی این موارد به ایجاد فقر و محرومیت بیشتر کمک می کنند(۱۱ و ۱۲). مشابه رابطه وضعیت اقتصادی و سلامت را می توان در ابعاد دیگر زندگی شامل تحصیلات، تغذیه، امکانات اولیه و ... مشاهده کرد.

فقر چند بعدی برای اولین بار در سال ۲۰۰۷ توسط آلکایر و فاستر برای ۱۰۹ کشور در جهان محاسبه شد و سپس در سال ۲۰۱۰ توسط طرح مبارزه با فقر و توسعه انسانی مؤسسه آکسفورد (OPHI) و برنامه توسعه سازمان ملل گسترش یافت. شاخص فقر چند بعدی هر ساله توسط مؤسسه OPHI محاسبه و نتایج آن منتشر می شود (۱۳). شاخص فقر چند بعدی یک اندازه گیری بین المللی از فقر حاد است و تا کنون بسیاری از کشورها به محاسبه این شاخص پرداخته اند. این شاخص شامل ابعاد مختلفی مانند آموزش، سلامت، مسکن، تغذیه و استانداردهای زندگی می باشد و هر کدام از این ابعاد دارای معیارها و حدود آستانه هستند. بر خلاف رویکرد تک بعدی، در رویکرد چند بعدی فقر بر اساس سطح کمبود تا آستانه های هر کدام از ویژگی های مورد بررسی سنجش می شود و در واقع یک شاخص فقر چند بعدی، تجمیع این کمبودها در همه افراد است (۱۴-۱۶).

به طور کلی سنجش فقر چند بعدی، تصویر بهتر و واقعی تری از میزان محرومیت در نیازهای اساسی در اختیار سیاستگذاران قرار می دهد تا به برنامه ریزی دقیق تر در جهت رفع محرومیت های واقعی مردم بپردازند. بر پایه همین دیدگاه، از سال ۱۹۹۹ توسعه یافتگی کشورها بر پایه شاخص توسعه انسانی مبتنی بر سه قابلیت انسانی زندگی سالم و طولانی (امید به زندگی)، دسترسی به دانش و آگاهی (آموزش) و استاندارد زندگی (درآمد) مورد سنجش قرار می گیرد (۱۷ و ۱۸).

در ایران نیز اگر چه تلاش برای تأمین امنیت اجتماعی مردم فقیر و آسیب پذیر سابقه حداقل ۴۰ ساله دارد اما از طرف دیگر به نظر می رسد دستاوردهای برنامه های توسعه در ایران از نظر کاهش فقر و آسیب پذیری درآمدی چندان قابل توجه نیست (۱۹). از طرف دیگر رویکرد غالب در جهت بررسی فقر، بررسی فقر درآمدی بوده است؛ اما همانطور که اشاره شد این رویکرد نمی تواند نشان دهنده تمامی ابعاد فقر باشد. امروزه کاملاً مشخص شده است که رفاه یک خانوار با مشاهده درآمدش مشخص نمی گردد و از این رو، محرومیت تنها محدود به محرومیت درآمدی نمی باشد بلکه محرومیت از برخورداری از سلامت، مسکن و سرپناه مناسب، آموزش، محرومیت منزلتی، سیاسی و اجتماعی از جمله اشکال دیگر محرومیت هستند (۱).

فقر چند بعدی علاوه بر اینکه تصویر صحیح تری از واقعیت موجود جامعه ارائه می دهد از طرف دیگر می تواند سمت و سوی برنامه ها و سیاست های کاهش فقر را تغییر دهد. استفاده از این رویکرد به جای فقر درآمدی می تواند برداشت متفاوتی از وضعیت نقاط مختلف جغرافیایی کشور از نظر فقر ارائه دهد و در معیارهای تبه بندی استان ها تغییر ایجاد کند و تخصیص منابع در جهت مبارزه با فقر در استان ها مختلف را تحت تاثیر قرار دهد (۲۰).

با توجه به اینکه هدف اصلی توسعه، حذف نابرابری هاست، بهترین مفهوم توسعه، رشد همراه با عدالت اجتماعی است. بنابراین هدف کلی برنامه ریزی منطقه ای و یا توسعه اقتصادی برقراری عدالت اجتماعی و توزیع رفاه و ثروت در بین افراد جامعه است. عدم توازن در بین مناطق در جریان توسعه، موجب ایجاد شکاف و تشدید نابرابری منطقه ای می شود که خود مانعی در مسیر توسعه است. بر این اساس، مطالعه شاخص های مختلف اقتصادی، نابرابری های اقتصادی، اجتماعی، آموزشی و رفاه منطقه ای و استانی، یکی از اقدامات ضروری و پایه ای برای برنامه ریزی و اصلاحات در جهت تأمین رشد اقتصادی همراه با عدالت اجتماعی و اصلاح آرایش فضایی اقتصاد ملی و منطقه ای می باشد. این امر می تواند تخصیص منابع را با هدف رفع نابرابری های منطقه ای تحت تأثیر قرار دهد (۲۱).

استان کرمان یکی از استان های واقع در جنوب شرق کشور است که در حال حاضر بر اساس آخرین تقسیم بندی های رسمی دارای ۲۳ شهرستان می باشد و جمعیت آن در سال ۱۳۹۵ و بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران برابر با ۳'۱۶۴'۷۱۸ نفر بوده است. استان کرمان با در بر گرفتن بیش از ۱۱ درصد از وسعت ایران با مساحت ۱۸۳۲۸۵ کیلومترمربع پهناورترین استان ایران می باشد. این استان از متنوع ترین استان ها از نظر فرهنگی، اقلیمی و جغرافیایی شناخته می شود و علیرغم منابع غنی و ظرفیت ها و پتانسیل های قابل توجهی که در استان وجود دارد اما از لحاظ شاخص های زیر بنایی و بهداشتی شکاف های عمیقی هم با سایر نقاط کشور و هم در درون استان دارد. شهرستان های این استان از نظر ساخت جمعیتی نیز بسیار متنوع هستند و از نظر بافت روستایی و شهری و وسعت این مناطق تفاوت زیادی بین شهرها برقرار است. همچنین بر اساس مطالعات گذشته شهرستان های این استان طیف وسیعی از نظر توسعه یافتگی را شامل می شوند (۲۱ و ۲۲). از این نظر بررسی وضعیت کلی استان از نظر شاخص های اقتصادی مانند فقر و خصوصا

فقر چند بعدی جوامع شهری و روستایی و مقایسه با شاخص های کشوری می تواند بسیار حائز اهمیت باشد و در جهت سیاست گذاری های درون استانی مثر ثمر واقع گردد. با توجه به اینکه شاخص فقر چند بعدی به بررسی سنجش ابعاد مختلف وضعیت زندگی اقتصادی اجتماعی خانوارها می پردازد از این نظر مطالعه خاص استانی می تواند شواهد ارزشمندی جهت سیاستگذاری های هدفمند ایجاد کند. همانطور که اشاره شد در ایران عموم مطالعات در زمینه فقر در سطوح کشوری انجام شده است این در حالی است که بررسی فقر در سطح استانی و منطقه ای با توجه به پراکندگی اقلیمی، جغرافیایی و اقتصادی اجتماعی و همچنین شناسایی اولویت ها می تواند شواهد مناسب تری برای سیاست گذاری در اختیار قرار دهد. از طرف دیگر مطالعات عموماً به بررسی سطوح فقر درآمدی پرداخته اند و کمتر فقر چند بعدی در سال های مختلف مورد محاسبه قرار گرفته است. از این رو مطالعه حاضر با هدف بررسی فقر چند بعدی در بازه زمانی سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ در استان کرمان با ارائه تجزیه و تحلیل های مختلف از زوایای مختلف اقتصادی اجتماعی، در صدد ارائه مهمترین شواهد در جهت سیاستگذاری موثر بر اساس اولویت ها بوده است. با توجه به ویژگی های خاص استان کرمان ارزیابی و برآورد اختصاصی جنبه های مختلف فقر در سال های گذشته در این استان و شناسایی و ارائه سیاست ها و برنامه های هدفمند بر اساس نتایج بدست آمده، می تواند در جهت کاهش محرومیت آن در جنبه های مختلف بسیار موثر واقع شود.

اهداف

- ۱- تعیین ابعاد، سنجه ها و روش های مختلف محاسبه فقر چند بعدی
- ۲- تعیین خط فقر در بعد آموزش و برآورد میزان فقر آموزش در جمعیت شهری و روستایی استان کرمان در بازه سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷
- ۳- تعیین خط فقر در بعد سلامت و برآورد میزان فقر سلامتی در جمعیت شهری و روستایی استان کرمان در بازه سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷
- ۴- تعیین خط فقر استاندارد زندگی و برآورد میزان فقر در استاندارد زندگی در جمعیت شهری و روستایی استان کرمان در بازه سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷
- ۵- تعیین فقر چند بعدی در استان کرمان در بازه سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ (تحلیل روند)

فصل دوم

مبانی نظری

و بررسی

متون

فصل دوم : مبانی نظری و بررسی متون

مبانی نظری فقر چند بعدی

با توجه به اینکه یکی از اهداف مطالعه تعیین ابعاد، سنجه ها و روش های مختلف محاسبه فقر چند بعدی بوده است در این بخش بررسی مبانی نظری و انواع روش های موجود برای محاسبه فقر چندبعدی تشریح می گردد. به منظور انجام مراحل مطالعه در این بخش پایگاه های علمی Web of Science، Scopus و Embase و همچنین پایگاه های اطلاعاتی فارسی با کلید های واژه مناسب مورد جستجو قرار گرفت.

به گفته آمارتیا سن (۱۹۷۶) اندازه گیری فقر از دو مرحله اساسی تشکیل شده است:

تعیین کسی که فقیر است (شناسایی) و ایجاد شاخصی برای منعکس کننده میزان فقر (شدت و وسعت فقر)(۳).

هر دو مرحله به مرور زمان در بین دانشگاهیان و دست اندرکاران مورد بحث و گفتگو بوده اند. برای مدت زمان طولانی، از رویکردها و روش های تک بُعدی برای تمایز فقیر از غیر فقیر استفاده می شد. اخیراً، رویکردهای جدیدی برای غنی سازی درک شرایط اقتصادی - اجتماعی و بازتاب بهتر مفهوم در حال تحول فقر ارائه شده است.

از فقر یک بُعدی تا فقر چندبُعدی

از اوایل قرن بیستم برای سنجش فقر به طور عمده از درآمد اولیه برای شناسایی فقرا استفاده می‌شد. در دهه ۱۹۵۰ میلادی، رشد اقتصادی و سیاست‌های کلان اقتصادی بر گفتمان توسعه حاکم شد؛ به این معنی که توجه کمتری به مشکلات پیش روی مردم فقیر می‌شد (۲۳). تا دهه ۱۹۷۰ میلادی، فقرا فقط از نظر آماری بر اساس درآمد خانوار و تعدیل بر اساس اندازه خانوار در مقایسه با یک خط فقر درآمدی مشخص شناسایی می‌شدند.

این آستانه به معنای مقدار پولی تحت عنوان "حداقل ضروریات برای حفظ صرفاً کارایی جسمی" (یعنی غذا، اجاره، پوشاک، سوخت، نور، و غیره) بود (۲۴، ۲۵). در اواسط دهه ۱۹۷۰ میلادی، رویکرد "نیازهای اساسی" مطرح شد که دغدغه‌های توسعه بر خلاف صرفاً افزایش درآمد مردم، باید بر تأمین نیازهای اصلی آنان متمرکز شود. این رویکرد، همراه با سایر رویکردها نظیر محرومیت اجتماعی و رویکرد قابلیت سن (Sen) (رویکرد قابلیت ارائه شده توسط سن فقر را به عنوان فقدان توانایی/قابلیت فرد تعریف می‌کند)، خواستار تأمین واقعی نیازهای اساسی شد (۲۴). به همین ترتیب، فهرستی از نیازهای اساسی، همراه با حداقل سطح رضایتمندی باید تعیین شود که سن (۱۹۸۱) آن را "روش مستقیم" برای شناسایی فقر نامید (۲۶). در تضاد با روش درآمد، روش مستقیم به جای استفاده از درآمد به عنوان واسطه ارضای نیازهای اساسی، محرومیت انسان را از نظر کمبود حداقل سطح نیازهای اساسی به خودی خود ارزیابی می‌کند. استدلال این امر بر این استدلال استوار است که اگرچه افزایش قدرت خرید به فقرا این امکان را می‌دهد تا نیازهای اصلی خود را بهتر برآورده کنند، ممکن است بازارها برای همه نیازهای اساسی همیشه وجود نداشته باشد. در واقع، چندین نیاز اساسی از کالاهای عمومی محسوب می‌شوند (برای مثال پیشگیری از

مالاریا) (۲۷). در واقع، از دهه ۱۹۸۰ میلادی، مطالعات نشان داده اند که درآمد به درستی محرومیت های غیر پولی را برای شناسایی فقرا نشان نمی دهد. بر این اساس، تحلیلگران تجربی آمده اند تا سنجه های غیر پولی محرومیت را در کنار سنجه های پولی ارائه دهند و با تکمیل این تحلیل های چند بعدی، تصویر جامع و بهتری از فقر را نشان دهند.

اندازه گیری فقر چند بعدی:

در طی سالهای اخیر چندین تکنیک برای سنجش فقر از نقطه نظر چند بُعدی توسعه یافته است. برخی از رویکردهای اصلی غالب، در میان بسیاری دیگر از تکنیک ها، شامل موارد ذیل هستند (۲۴):

رویکرد داشبورد

یک تحلیل از شاخص های مختلف فقر. به عبارت دیگر، نقطه آغازین برای اندازه گیری فقر به صورت چندبُعدی تشخیص سطح محرومیت در ابعاد به صورت جداگانه یا به عبارت دیگر اعمال یک اندازه گیری تک بُعدی استاندارد بر هر یک از ابعاد است. این روش رویکرد داشبورد نام دارد که نمونه بارز این رویکرد، اهداف توسعه هزاره است. این رویکرد شامل در نظر گرفتن مجموعه ای از شاخص های محرومیت بُعدی است. داشبورد متغیرها یک بردار چند بُعدی شامل شاخص های محرومیت مربوط به تمام ابعاد می باشد. در این روش شاخص های مختلف موجود در یک داشبورد، لزوماً مربوط به یک جامعه آماری مرجع نیست. به عبارت دقیق تر جامعه در نظر گرفته شده برای هر یک از ابعاد فقر می تواند متفاوت باشد. برای مثال شاخص نسبت افرادی که کمتر از ۱/۲۵ دلار در روز درآمد دارند، کل جامعه را در بر می گیرد، در حالی که شاخص درصد کودکان زیر ۵ سال که زیر وزن متعارف هستند، تنها مربوط به کودکان زیر ۵ سال است. در مثال دیگر، سهم کرسی

های در اختیار زنان در مجلس یا مجالس قانونگذاری ملی تنها معطوف به زنان و مردانی است که عضو مجلس یا مجالس قانونگذاری ملی هستند. جوامع مرجعی که در شاخص‌های مختلف یک داشبورد مدنظر قرار می‌گیرند، ممکن است منفصل (بدین معنا که هیچ یک از افراد در آنها مشترک نباشد) یا دارای همپوشانی باشند (افراد مشترکی بین آنها وجود داشته باشد).

از مزایای مهم رویکرد داشبورد می‌توان به مواردی همچون وسیع بودن دامنه ابعادی که می‌توان مورد توجه قرار داد، ارائه حجم قابل توجهی از اطلاعات، ایجاد امکان استفاده از بهترین منابع اطلاعاتی برای شاخص‌های منحصر به فرد و ملاحظه اثرات سیاست‌های مشخص را مورد اشاره قرار داد. این رویکرد معایبی نیز دارند. یکی از مهمترین معایب آن این است که داشبوردها واکنشی به توزیع‌های مشترک محرومیت در میان جامعه نشان نمی‌دهند. برای غلبه بر این ناهمگنی و چالش ایجاد ارتباط بین متغیرهای مختلف، استفاده از رویکرد شاخص‌های ترکیبی (مرکب) است.

رویکرد شاخص‌های ترکیبی

به موجب آن شاخص‌های محرومیت، تا حد امکان در رویکرد داشبورد در نظر گرفته می‌شوند و به یک عدد حقیقی واحد تبدیل می‌شوند. مشابه با رویکرد داشبوردها، این رویکرد می‌تواند وضعیت محرومیت‌های زیرگروه‌های مختلف جمعیتی را مورد توجه قرار دهند و نیز این امکان وجود دارد که منابع اطلاعاتی مختلف را با یکدیگر تلفیق کنند. بر خلاف رویکرد داشبورد، رویکرد شاخص‌های ترکیبی وزن‌های متناسبی را به شاخص‌ها نسبت می‌دهند که بده بستان بین ابعاد مختلف را از این طریق میتوان مدیریت نمود. شاخص‌های ترکیبی شناخته شده شامل شاخص توسعه انسانی، شاخص توانمندسازی جنسیتی و شاخص فقر انسانی است که همگی آنها در گزارش توسعه انسانی برنامه توسعه ملل متحد (UNDP) (۲۸) منتشر شده اند. حتی زمانی که یک

شاخص ترکیبی با در نظر گرفتن تمام محرومیت های یک جامعه و تمام ابعاد انتخاب شده، ساخته می شود، همچنان در تعیین مجموعه افراد فقیر در جامعه ناتوان است.

نمودارهای ون

یک نمایش هندسی است که تمام روابط منطقی ممکن بین تعداد محدودی از مجموعه ها را نشان می دهد. نمودارهای ون مشتمل بر مجموعه ای از اشکال بسته نظیر دایره ها و بیضی هاست که یا همدیگر را در بر می گیرند یا از یکدیگر مجزا هستند و یا همدیگر را قطع می کنند؛ به طوری که هر قسمت مربوط به یک طبقه است. در موضوع تحلیل اندازه گیری چندبعدی فقر، داخل هر شکل بسته ای در نمودار ون می تواند با مجموعه متغیرها و مرتبط با حدود محرومیت مورد استفاده قرار گیرد تا بدین وسیله تعداد افرادی که در یک بُعد خاص محروم هستند، نشان داده شوند. به طور طبیعی، بخش بیرونی هر شکل بسته ای میتواند برای نشان دادن تعداد افرادی که در همان بُعد محروم نیستند، مورد استفاده قرار گیرد. باید توجه داشت که این دو گروه محروم و غیرمحروم در هر بُعد دو به دو ناسازگار هستند و اجتماع آنها با توجه به جامعه مدنظر کامل است. اشتراک بین شکل های بسته، میزان همپوشانی محرومیت در ابعاد مختلف یا به عبارت دقیق تر تعداد افراد جامعه که در ابعاد مختلف به طور مشترک محروم هستند را نشان می دهد.

نمودار ون به ویژه وقتی دو تا چهار بُعد مورد توجه باشند، مفید هستند. زیرا در این صورت به لحاظ بصری به سادگی قابل تفسیر است. یکی از مهمترین معایب این نمودارها این است که نمودارهای ون برای کمتر از ۴ بُعد قابل تفسیر می باشند و تفسیر هندسی وقتی پنج بُعد یا تعداد بیشتری از ابعاد را در بر بگیرد، بسیار دشوار می شود. صاحب نظران مختلف از این نمودارها استفاده های متنوعی برای تعیین توزیع مشترک و فهم همپوشانی محرومیت ها در ابعاد مختلف استفاده

می شوند. برای مثال یکی از کاربردهای این نمودار برای شناسایی محرومیت های مشترک در فقر درآمدی، محرومیت در محل زندگی و عدم اشتغال است. در مثال دیگر، از نمودار ون سه بُعدی برای تعاریف مختلف فقر بر مبنای درآمد، مصرف یا درآمد دائمی استفاده می شود که مقادیر فقر در هر یک از این تعاریف متفاوت خواهد بود. این نمودارها همچنین کمک می کنند که چگونگی همسویی معیارهای مختلف فقر یا ابزارهای هدف گذاری فقر چندبُعدی نشان داده شود. این نمودارها نمی توانند، تعیین کنند که چه کسی فقیر است؛ اگر چه اطلاعات مفیدی در خصوص توزیع مشترک محرومیت ها را به صورت کلی و گرافیکی نشان می دهند.

رویکرد تسلط: چارچوبی است که از طریق آن می توان اثبات کرد که آیا میتوان مقایسه های واضح و دقیقی از میزان فقر به واسطه تمام یا برخی از شاخص های فقر و مقادیر مختلف پارامترها به دست آورد یا خیر. اگر مقایسه واضحی بین دو جامعه در یک زمان مشخص و یا در یک جامعه طی دو دوره زمانی مختلف وجود داشته باشد، چنین رتبه بندی برای طیف گسترده ای از معیارهای فقر و طیفی از مقادیر پارامترها برقرار است. اگر مقایسه فقر بسته به انتخاب مقادیر پارامترها و معیارهای فقر متفاوت باشد، اعتبار این مقایسه ها خدشه دار می شود. از مزایای این رویکرد می توان به این نکته اشاره کرد که وقتی تسلط فقر بین یک جفت برقرار شود، نگاه مقایسه ای که صورت می پذیرد، بدون ابهام و روشن خواهد بود. در این شرایط هیچگونه مشخص نمایی جایگزینی نمی تواند جهت مقایسه ها را تغییر دهد. به طور خلاصه این رویکرد، ابزاری برای اظهارنظرهای تجربی قوی در مورد مقایسه فقر است. اگر شرایط قیاس برقرار نشود، قیاس های روشنی نمی توان انجام داد. حتی در شرایطی که مقایسه تسلط ها از نظر تجربی امکان پذیر باشد، این امکان وجود ندارد که تفاوت فقر در دو جامعه به صورت کمی ارائه شود. در این رویکرد نیز

مشابه رویکرد نمودارهای ون، امکان مقایسه برای ابعاد بیش از دو یا سه از نظر تجربی چالش برانگیز است.

روشهای آماری چند متغیره

تکنیک هایی برای شناسایی فقیر، تعیین وزن های شاخص ها، تولید فرد نمرات محرومیت فردی و جمع این اطلاعات به شاخص های فقر اجتماعی. تکنیک های مختلفی در این طبقه جای می گیرند که عبارتند از: تحلیل مؤلفه های اصلی، تحلیل تناظر چندگانه، تحلیل خوشه ای، تحلیل های متغیر پنهان و تحلیل عاملی است. در این تکنیک ها عمدتاً از اطلاعات توزیع مشترک شاخص ها استفاده می شود و اطلاعات لازم برای گام های مختلف اندازه گیری فقر نظیر شناسایی فقیر، تعیین وزن شاخص ها، ساخت امتیازهای محرومیت افراد و جمع این اطلاعات برای دستیابی به شاخص های فقیری که سطح فقر در جامعه را نشان می دهند، فراهم می آورد.

شکل ۱: روش های آماری چندمتغیره

مجموعه‌های فازی

همان تکنیک ریاضی بکاررفته برای شناسایی فقیر از نظر ریاضی را می‌گویند (با استفاده از احکام و قضاوت‌های کمتر هنجاری). بسیاری از معیارها می‌توانند برای تصمیم‌گیری در مورد یک روش خاص استفاده شوند. محققان تجربی ممکن است سنجه‌هایی را که می‌توانند داده‌های منابع مختلف را در خود جای دهند، ترجیح دهند. ممکن است سیاستگذاران تمایل به انتخاب یک سنجه داشته باشند که یک خصیصه منفرد و به راحتی قابل مقایسه را تولید می‌کند. آنها همچنین ممکن است سنجه‌هایی را ترجیح دهند که می‌تواند بیان‌کننده این مسأله باشد که کدام مردم از کدام محرومیت‌ها به طور همزمان رنج می‌برند (یک توزیع مشترک از معایب) و در نتیجه به طور مؤثر، فقر را شناسایی کنند.

رویکرد آکسیوماتیک

این رویکرد به معیارهایی اشاره دارد که علی‌رغم ساختار چندبُعدی، اصول یا آکسیوم‌ها را تأمین می‌نمایند تا به عبارت دیگر به شکلی قابل پیش‌بینی تغییر می‌کنند. پیش‌تر ویژگی‌های مختلف پیشنهاد شده در ادبیات اندازه‌گیری فقر چندبُعدی و قضاوت‌های ارزشی مرتبط با آنها معرفی و بحث شد. هیچ معیاری نمی‌تواند تمام آکسیوم‌ها را تأمین نماید، زیرا برخی از این اصول مشخصاً با یکدیگر در تضاد هستند.

در ادبیات این رویکرد، دو شیوه شناسایی به صورت گسترده مورد استفاده قرار گرفته است: رویکرد تجمیع دستاوردها و رویکرد دستاوردهای سانسور شده. در میان رویکرد دستاوردهای سانسور شده، یک روش برجسته، روش شمارش است. روش شمارش مستلزم تعریف یک حد محرومیت برای هر

یک از ابعاد در نظر گرفته شده است. به طوری که از مقایسه دستاوردهای هر فرد با حد محرومیت تعریف شده، مشخص می شود که فرد در هر یک از ابعاد محروم است یا غیر محروم. به عبارت دقیق تر، در این رویکرد یک فرد ممکن است در بُعد الف محروم در نظر گرفته شود و به وی نمره ۱ منتسب می شود؛ در غیر اصنورت فرد به عنوان غیر محروم در نظر گرفته شده و نمره صفر به وی یا غیر محروم منتسب می شود. سپس برای هر یک از ابعاد وزنی در نظر گرفته می شود و یک امتیاز محرومیت نیز برای وی محاسبه می شود که این امتیاز از جمع وزنی محرومیت های فرد است. در حالی که رویکرد تجمیع دستاوردها شامل بر اعمال تابع تجمیع بر دستاوردها در تمام ابعاد برای هر فرد است تا مقدار دستاورد کلی فرد به دست بیاید. همچنین در رویکرد تجمیع لازم است چنین تابعی بر حدود محرومیت بُعدی اعمال شود تا یک خط فقر تجمیعی پدید آید. فردی فقیر محسوب می شود که دستاوردهای تجمیع شده وی پایین تر از خط فقر تجمیعی (کلی) باشد و این روش از نظر مفهومی هم ارز شرایط تک بُعدی است.

نکته قابل توجه اینکه اکثر معیارهای فقر چندبُعدی که در رویکرد آسکیوماتیک قرار می یگیرند، از روش شمارش به منظور شناسایی فقیر بهره می گیرند. روش آلکایر و فوستر یکی از روش های مرتبط با رویکرد شمارش است که طبقه ای از شاخص ها را پیشنهاد می کند که تنها در زمانی قابل بکارگیری هستند که متغیرها کمی بوده و نیز طبقه دیگری را پیشنهاد نمودند که هم با متغیرهای کمی و هم با متغیرهای ترتیبی قابل بکارگیری هستند. در این روش فرض ملاک اتحاد را کنار می گذارد و اجازه می دهد که طیفی از حدود فقر برای شناسایی فقیر از اتحاد تا فصل مشترک به کار گرفته شوند. یک فرد به عنوان فقیر شناسایی می شود، اگر جمع وزنی از حد فقر (استانه فقر) بیشتر باشد. وقتی یک ملاک میانی (نه اتحاد و نه فصل مشترک) برای شناسایی فقیر مورد استفاده قرار می گیرد، وزن اختصاص داده شده به هر بعد دیگر نه تنها در فرآیند تجمیع با

اهمیت است، بلکه همچنین دارای نقشی با اهمیت در فرآیند شناسایی نیز خواهد بود. رویکرد شمارش آلكاير-فوستر بسط ساده روش تك بُعدی ارائه شده توسط فوستر، گریر و توربک است که در سال ۱۹۸۴ ارائه شد و اثرگذاری و ماندگاری روی اندازه گیری فقر درآمدی داشت. روش آلكاير-فوستر برای اندازه گیری فقر چندبُعدی، به صورت یک روش کاربردی مورد توجه قرار گرفته است. گزارش توسعه انسانی برنامه توسعه ملل متحد فقر چند بُعدی را برای ۱۰۲ کشور در حال توسعه منتشر کرده است. در برخی از کشورها شامل مکزیک، کلمبیا، بوتان و فیلیپین از شاخص های فقر چندبُعدی ملی بهره می گیرند که آن شاخص ها نیز مبتنی بر همین روش هستند و علاوه بر این در سایر کشورها و مناطق ساخت چنین شاخصی در حال انجام است.

در چارچوب روش مستقیم سنجش فقر، شمارش تعداد محرومیت های فرد فقیر بطور شهودی به عنوان راهی برای شناسایی و مشاهده گسترش فقر به نظر می رسد. این "رویکرد شمارش" در حال حاضر شاهد تحقیقات روزنامه نگاری است. در حالی که در چارچوب تک بُعدی، وظیفه شناسایی فقرا معمولاً با استفاده از خطوط فقر انجام می شود، در یک چارچوب شمارش چند بُعدی «نقاط برش محرومیت» مشخص می کند که چه کسی در چه ابعادی محروم است و یک «نقطه برش فقر» کلی در سراسر ابعاد مشخص می کند که چه کسی فقیر است. نمونه ای از این روش در بخش بعدی آمده است. بسته به تفسیر، "نیازهای اساسی" می تواند از یک فهرست حداقلی از احتیاجات و ضروریات انسانی برای بقای ساده (به عنوان مثال غذا، پوشاک و پناهگاه) تا این باور که "نیازهای بشر فقط جسمی نیست بلکه روانشناختی است، نه مطلق بلکه نسبت به آنچه مردم دیگر جامعه لذت می برند، نه محدود بلکه گسترده بدین معنا که رضایت یک نیاز باعث دیگری می شود. طرد/ محرومیت اجتماعی مربوط به اشخاصی است که به طور کامل در جامعه ادغام نشده اند" (۲۹). صورت های اصلی آن عبارتند از: عدم شمول در سیستم های حمایت و حفاظت اجتماعی، فقر و

ناتوانی که از مشارکت در فعالیتهای عادی جلوگیری می کند، و ننگ یا تبعیض. تعریف فقر در اکثر موارد در کشورهای اتحادیه اروپا دربرگیرنده افرادی است که دچار طرد شدگی از جامعه شدند. براساس گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۱۴، ۱/۲ میلیارد نفر درآمد روزانه ۱/۲۵ دلار یا کمتر و ۲/۷ میلیارد نفر در ۱۰۴ کشور در حال توسعه با درآمدی کمتر از ۲/۵ دلار در روز زندگی می کنند. شاخص فقر چندبعدی تخمین می زند که ۱/۵ میلیارد نفر در ۹۱ کشور در حال توسعه در فقر چند بعدی بسر می برند و در مجموع، ۲/۲ میلیارد نفر برآورد می شود که در فقر چند بعدی یا نزدیک به فقر زندگی می کنند (۲۸).

شاخص فقر چندبعدی^۱ در سال ۲۰۰۷ برای اولین بار توسط آلكاير و فاستر برای ۱۰۹ کشور در جهان محاسبه شد و سپس در سال ۲۰۱۰ توسط طرح مبارزه با فقر و توسعه انسانی مؤسسه آکسفورد^۲ و برنامه توسعه سازمان ملل گسترش یافت. شاخص فقر چند بعدی هر ساله توسط این مؤسسه محاسبه و نتایج آن بر روی وبسایت رسمی آن منتشر می شود. شاخص فقر چندبعدی یک اندازه گیری بین المللی از فقر حاد است و بیش از ۱۰۰ کشور در حال توسعه به محاسبه این شاخص پرداخته اند. برای محاسبه این شاخص از فاکتورهای مختلفی به غیر درآمد، در تعیین فقر استفاده شده است. این شاخص مکمل اندازه گیری فقر بر پایه درآمد است. زیرا ملاحظات مبتنی بر محرومیت شدید در ابعاد آموزش، سلامت و استانداردهای زندگی را شامل شده و به طور کلی مؤلفه های سازنده آن نماینده وجود رفاه در خانوار محسوب می شوند. تمرکز جنبه های مختلف توسعه بر رویکرد پولی و درآمد، از جمله دلایل ناکامی برنامه های فقرزدایی در کشورهای در حال توسعه عنوان می شود. برهمن اساس، علت اصلی فقر، کمبود یا نبود درآمد نیست بلکه دلیل آن

^۱ - Multidimensional Poverty Index (MPI)

^۲ - Oxford Poverty & Human Development Initiative (OPHI)

نیود قابلیت لازم در افراد فقیر برای خروج از وضعیت فقر است. شاخص فقر چندبعدی به محاسبه این قابلیت‌های لازم در زندگی افراد می‌پردازد.

شاخص فقر چندبعدی می‌تواند تصویر کاملی از افرادی که در فقر زندگی می‌کنند، ارائه دهد. علاوه بر این روش محاسبه آن اجازه می‌دهد تا مقایسه‌ای بین کشورها و مناطق مختلف جهان از لحاظ فقر شکل گیرد و همچنین می‌توان مقایسه‌ای درون کشوری بین اقوام مختلف، خانوارهای ساکن مناطق روستایی یا شهری انجام داد. این ویژگی‌ها سبب شده که شاخص فقر چندبعدی به ابزاری تحلیلی برای شناسایی افراد آسیب‌پذیر تبدیل شود. به‌علاوه شاخص فقر چندبعدی آشکارکننده الگوی فقر در کشورها و در طول زمان است که سیاست‌گذاران را قادر می‌سازد تا به‌طور مؤثر منابع را هدف قرار داده و سیاست‌های مؤثرتری برای رفع فقر طراحی کنند.

جدول ۱: انواع رویکردها در محاسبه فقر چندبعدی

روش	قادر به دخیل کردن توزیع مشترک محرومیت هاست: به ریز داده‌ها احتیاج دارد	شناسایی فرد فقیر	به دست دادن یک شاخص کمی یکتا برای ارزیابی فقر
داشبوردها	☒	☒	☒
شاخص‌های ترکیبی	☒	☒	☒
نمودارهای ون	☒	ممکن است	☒
رویکرد تسلط	☒	☒	☒
رویکردهای آماری	☒	ممکن است	ممکن است
مجموعه‌های فازی	☒	☒	☒
رویکردهای آکسیوماتیک	☒	☒	☒

واجد این ویژگی است ویژگی مورد نظر را ندارد

روش محاسبه شاخص فقر چندبعدی

در ابتدا لازم است تا واحد مشاهده‌ای برای محاسبه میزان فقر آن انتخاب شود. این واحد می‌تواند همه یا بخشی از افرادی باشد که جامعه را تشکیل می‌دهند، به‌عنوان مثال اگر به‌دنبال محاسبه فقر کودکان باشیم، واحد تحلیل و بررسی را کودکان انتخاب می‌کنیم. در محاسبه جنبه‌های غیرپولی فقر یا همان شاخص فقر چندبعدی به‌علت مفهوم این نوع فقر، واحد مورد بررسی در این گزارش خانوار در نظر گرفته شده‌است. این شاخص شامل سه بعد آموزش، سلامت و استانداردهای زندگی است و هر کدام از این ابعاد دارای معیارهایی هستند. در روش محاسبه این شاخص، از دو مرحله برای شناسایی افراد محروم استفاده می‌شود، در مرحله اول فقیر بودن یا نبودن خانوار در هر کدام از معیارها بر اساس آستانه محرومیت مربوط به آن معیار مشخص می‌شود. در واقع هر معیار توسط یک متغیر دو حالتی^۳ ظاهر می‌شود به این صورت که اگر طبق تعریف آستانه محرومیت، خانوار در آن معیار فقیر تشخیص داده شود، مقدار یک را می‌پذیرد و در غیر این صورت برابر با صفر خواهد شد. در ادامه اسامی معیارهای مربوط به هر بعد و تعریف آستانه محرومیت مربوط به هر معیار آمده‌است.

بعد آموزش شامل دو معیار به شرح زیر است:

سال‌های تحصیل: خانوار محروم است اگر هیچ‌یک از اعضای خانوار ۵ سال تحصیل نکرده باشد.

حضور کودک در مدرسه: اگر کودکی در خانوار در سال‌های اول تا هشتم در مدرسه حضور پیدا نکرده باشد، آن خانوار محروم است.

^۳ Binary variable

بعد سلامت شامل دو معیار به شرح زیر است:

مرگ و میر کودکان: در صورتی که حداقل یک کودک در خانوار فوت کرده باشد، آن خانوار محروم در نظر گرفته می‌شود.

تغذیه: اگر عضوی از خانوار سوءتغذیه داشته باشد، آن خانوار محروم است. جهت بررسی وجود سوءتغذیه در کودکان از شاخص وزن در برابر سن و برای بزرگسالان از شاخص توده بدنی استفاده می‌شود.

بعد استانداردهای زندگی نیز شامل شش معیار به شرح زیر است:

برق: اگر خانوار به برق دسترسی نداشته باشد، محروم در نظر گرفته می‌شود.

دفع فاضلاب: اگر سهولت دفع فاضلاب برای خانوار وجود نداشته باشد، محروم در نظر گرفته می‌شود.

آب آشامیدنی: اگر خانوار به آب آشامیدنی سالم دسترسی نداشته باشد، محروم است.

کف پوش خانه: اگر کف مسکن خانوار خاک، کود، شن یا ماسه باشد، محروم در نظر گرفته می‌شود.

سوخت پخت‌وپز: اگر سوخت پخت‌وپز خانوار کود، چوب یا زغال چوب باشد، محروم در نظر گرفته می‌شود.

مالکیت کالای بادوام: اگر خانوار حداکثر یکی از کالاهای بادوام تلویزیون، یخچال، تلفن و وسیله حمل و نقل (دوچرخه یا موتورسیکلت یا خودرو) را داشته باشد محروم در نظر گرفته می‌شود.

سپس به هر کدام از این معیارها وزن مشخصی اختصاص داده می‌شود. جمع وزن معیارها به صورت نرمال شده برابر با یک خواهد بود. در روش آکایر و فاستر به هر کدام از سه بعد شاخص فقر وزن برابر داده شده‌است. بنابراین وزن هر بعد یک‌سوم است. وزن هر معیار از تقسیم وزن مربوط به بعد آن بر تعداد معیارهای توضیح‌دهنده هر بعد بدست می‌آید؛ بنابراین وزن معیارهای مربوط به دو بعد آموزش و سلامت برابر با یک‌ششم و وزن مربوط به معیارهای بعد استانداردهای زندگی برابر با یک‌هفدهم است. سپس برای محاسبه نمره محرومیت مربوط به هر خانوار از جمع وزنی معیارهای فقر استفاده خواهد شد، که در فرمول زیر C_i نامگذاری شده‌است.

$$C_i = W_1 \times I_1 + W_2 \times I_2 + \dots + W_d \times I_d$$

$$\sum_{i=1}^d W_i = 1$$

در رابطه فوق W_i وزن مربوط به هر معیار است. همچنین I_d متغیر دو حالتی مربوط به هر کدام از معیارهای شاخص فقر چندبعدی بر طبق تعاریف مربوط به آنهاست. d نیز تعداد معیارها را نشان می‌دهد. چون جمع همه اوزان مربوط به معیارها برابر با یک خواهد شد، پس نمره محرومیت خانوار (C_i) همواره عددی بین صفر و یک است. هر چه نمره محرومیت خانوار به عدد یک نزدیکتر باشد، آن خانوار در معیارهای بیشتری فقیر تشخیص داده شده‌است. همچنین اگر همه متغیرهای دامی مربوط به یک خانوار یک (صفر) باشند نمره محرومیت آن خانوار برابر با یک (صفر) خواهد شد.

در مرحله دوم شناسایی خانوارهای محروم، نمره محرومیت کلی هر خانوار با آستانه فقر (k) مقایسه و سنجیده خواهد شد. در صورتی که نمره محرومیت خانوار بیشتر از (k) یا برابر با آن باشد، آن خانوار فقیر محسوب می‌شود. یعنی برای $C_i \geq k$ داریم: $C_i(k) = C_i$ و برای افرادی که میزان محرومیت آن‌ها کمتر از آستانه فقر (k) باشد، حتی برای مقادیر غیر از صفر، میزان محرومیت پنهانی صفر در نظر گرفته می‌شود. یعنی $C_i(k) = 0$ ، به این معنی که جز فقرای چندبعدی به حساب نمی‌آیند. مقدار (k)، از تقسیم عدد یک بر تعداد ابعاد فقر چندبعدی به دست می‌آید. زیرا در این روش اگر خانوار در یک یا تعداد بیشتری بعد، محروم محسوب شود باید جز فقرا قرار گیرد. به بیان دیگر اگر یک خانوار در یک‌سوم شاخص‌های وزنی محروم باشد، جز فقرای چندبعدی به حساب می‌آید؛ بنابراین در روش آلکایر و فاستر مقدار (k)، به صورت عددی گرد شده برابر با $0/۳۳$ است.

شاخص فقر چندبعدی را می‌توان از ترکیب دو مجموعه اطلاعات مهم به دست آورد که یکی وسعت فقر و دیگری شدت فقر نام دارد. وسعت فقر، نسبت افراد فقیر به کل جمعیت است. در واقع درصد خانوارهای فقیر چندبعدی را نشان می‌دهد و از رابطه زیر به دست می‌آید، که در آن q تعداد خانوارهایی است که $C_i(k)$ آنان مخالف با صفر باشد و N تعداد کل خانوارهای مورد مطالعه است.

$$H = \frac{q}{N}$$

شدت فقر (A)، نسبت متوسط محرومیتی است که افراد فقیر تجربه می‌کنند. در واقع میزان محرومیت افراد فقیر را نشان می‌دهد. هرچه مقدار این شاخص بیشتر باشد خانوارهای فقیر فاصله بیشتری تا آستانه فقر دارند و محروم‌ترند. شدت فقر به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$A = \frac{\sum_{i=1}^N C_i(k)}{q}$$

واضح است که در فرمول فوق $C_i(k)$ ، میزان محرومیت پنهانی افراد و A ، شدت فقر (شکاف فقر) را نشان می‌دهد. در نهایت شاخص فقر چند بعدی از ضرب وسعت و شدت فقر طبق رابطه زیر به دست می‌آید؛ که به آن نسبت سرشمار اصلاح شده فقر نیز گفته می‌شود.

$$MPI = H \times A$$

که می‌توان آن را به نوعی تقسیم جمع وزنی افراد فقیر (و یا میزان محرومیت افراد فقیر) بر تعداد کل افراد، در ابعاد مورد نظر نامید؛ بنابراین هرچه تعداد فقرا بیشتر باشد و همچنین هرچه شدت فقر در میان فقیران بالاتر باشد، این شاخص عدد بزرگتری را نشان خواهد داد.

مقایسه با شاخص توسعه انسانی

شاخص توسعه انسانی توسط محبوب الحق و آمارتیا سن در سال ۱۹۹۰ و سپس به وسیله مؤسسه توسعه سازمان ملل (UNDP) گسترش یافت. HDI به عنوان متوسط هندسی شاخص‌های نرمال شده سه بعد از توسعه انسانی شامل سلامت، آموزش و استانداردهای زندگی محاسبه می‌شد. UNDP در حال تلاش برای بهبود فرمول HDI به معرفی IHDI (نابرابری مبتلا به HDI) پرداخت. درحالیکه هر دو شاخص MPI و HDI از سه بعد یکسان شامل سلامت، آموزش و استانداردهای زندگی برای محاسبه استفاده می‌کنند، اما HDI برای هر بعد از یک معیار استفاده کرده‌است، درحالیکه MPI از تعداد بیشتری معیار برای هر بعد استفاده می‌کند. این علت در میان دلایل دیگر سبب شده که MPI فقط برای حدود ۱۰۰ کشور (کشورهایی که داده موردنیاز معیارهای گوناگون را دارا باشند) محاسبه شود درحالیکه HDI تقریباً برای همه کشورها محاسبه

شده‌است. اگرچه HDI به صورت جهانی تر عمل کرده‌است با این حال سرعت نسبی معیارهای آن نسبت به وجود bias حساس ترند. در واقع، برخی مطالعات متوجه شده‌اند که HDI تا حد زیادی نسبت به تولید ناخالص داخلی سرانه منحرف شده است Bias دارد که این نشانی از وجود همبستگی بالا بین HDI و لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه است. از این‌رو از HDI به‌علت نادیده گرفتن سایر پارامترهای توسعه انتقاد شده‌است.

مقایسه با سایر شاخص‌ها

هر دو شاخص به علت در نظر نگرفتن معیارهایی برپایه "ابعاد اخلاقی / عاطفی / معنوی" مورد انتقاد برخی اقتصاددانان از جمله Ratan Lal Basu قرار گرفته‌اند؛ بنابراین برخی تلاش کرده‌اند تا این عوامل اضافی را با "شاخص خوشبختی جهانی (Global Happiness Index)" ترسیم کنند.

بررسی متون:

مطالعات داخلی

۱- یوسفی و همکاران در سال ۱۳۹۲ مطالعه ای با عنوان "ارزیابی فقر چند بعدی در عشایر کوچنده ایران" انجام دادند. هدف از این مطالعه سنجش و مقایسه فقر چند بعدی در ایل های عشایر کشور بود و با استفاده از روش الکایر و فوستر انجام شد. در این مطالعه با استفاده از دو حد آستانه محرومیت درون و بین ابعاد، توزیع و شدت فقر محاسبه شد. شاخص فقر بنا بر شاخص فقر چند بعدی برنامه عمران ملل متحد شامل سه بعد آموزش (چهار معیار)، سلامت و بهداشت (پنج معیار) و استاندارد زندگی (هشت معیار) در نظر گرفته شد. جهت انجام محاسبات و تجزیه و تحلیل از نتایج سرشماری اجتماعی اقتصادی عشایر کوچنده سال ۱۳۸۷ مرکز آمار ایران استفاده شد. نتایج این مطالعه نشان داد که ۴۲ درصد ایل ها در دست کم ۳۰ درصد معیارها محروم و به طور میانگین شدت فقر آنها ۴۶ درصد می باشد. همچنین، محرومیت ایل ها در معیارها و ابعاد متفاوت بوده است. از سویی، ارتقاء وضعیت آموزش و بهداشت عشایر به ویژه دختران و زنان، بیشترین تاثیر را در کاهش فقر دارد که در هدف های توسعه هزاره نیز بر آن تاکید شده است (۳۰).

۲- راغفر و همکاران در سال ۱۳۹۲ در مطالعه ای دیگر به اندازه گیری فقر چندبعدی در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران پرداختند. در این پژوهش، با استفاده از رویکرد نظریه اطلاعات، فقر چند بعدی، بر اساس چهار ویژگی درآمد، مسکن و آموزش و سلامت عمومی اندازه گیری شده که ابتدا فقر تک بعدی در هر کدام از چهار ویژگی فوق،

محاسبه، سپس بر اساس سطوح متفاوت قابلیت جانشینی بین ویژگی‌ها، فقر مطلق با رویکرد خط فقر تجمیع شده در مناطق مختلف نیز اندازه‌گیری شده و در مرحله بعد، محرومیت نسبی چند بعدی بر اساس رویکرد تمرکز قوی بر فقر مورد محاسبه قرار گرفته است. بر اساس نتایج به دست آمده، فقیرترین منطقه تهران بر اساس رویکرد درآمد، منطقه ۱۹ و از نظر آموزش و مسکن نیز به ترتیب مناطق ۱۹ و ۱۷ بودند. بدترین وضعیت از نظر سلامت عمومی مربوط به منطقه ۱۶ و بیشترین نرخ فقر چند بعدی در منطقه ۱۴ و کمترین نرخ در منطقه ۱ برآورد شده است. نتایج تحلیلی نشان داد میزان نرخ فقر چندبعدی به هر میزان که ضریب جانشینی بین ویژگی‌های مورد بررسی بیشتر باشد، کمتر می‌شود. همچنین بر اساس نتایج ۶۳ درصد از مردم تهران نیز دچار محرومیت نسبی بودند (۱).

۳- در سال ۱۳۹۶ موسوی و همکاران مطالعه‌ای تحت عنوان "اندازه‌گیری فقر چند بعدی کودک: رویکرد محرومیت چندگانه همپوشان" انجام دادند. در این مطالعه با استفاده از داده‌های طرح سنجش عدالت در شهر تهران سال ۱۳۹۰ و رویکرد MODA، فقر چند بعدی و همپوشانی محرومیت‌های کودکان در ۶ بعد سلامت، آموزش، مسکن، تغذیه، امکانات زندگی، امنیت و حمایت مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که بیشترین نرخ محرومیت به ترتیب در ابعاد امکانات زندگی، مسکن، سلامت، تغذیه، امنیت و حمایت و آموزش مشاهده می‌شود. همچنین ۷۹ درصد کودکان حداقل در یک بعد از ۶ بعد محروم هستند. این کودکان به طور متوسط از ۱/۸ محرومیت‌ها رنج می‌برند که برابر ۳۰ درصد محرومیت‌هاست (۳۱).

۴- در مطالعه فطرس و قدسی در سال ۱۳۹۶ برآورد شاخص فقر چند بعدی به روش آلکایر و فوستر طی سال های ۱۳۶۸-۱۳۹۳ و ارزیابی عملکرد برنامه های پنج ساله توسعه بر اساس شاخص مذکور انجام شد که بدین منظور در این مطالعه از داده های خام هزینه - درآمد خانوار مرکز آمار ایران استفاده شد. نتایج این مطالعه نشان داد که طی سال های ۱۳۶۸ - ۱۳۹۳ وسعت، شدت فقر و همچنین میزان فقر چند بعدی در هر دو مناطق شهری و روستایی کاهش یافته است. بیشترین مقدار نسبت سرشمار (وسعت فقر) و همچنین میانگین محرومیت افراد فقیر (شدت فقر) متعلق به سال ۶۸ است. نسبت سرشمار در سال های ۶۸، ۷۳، ۷۸، ۸۳ و ۹۳ در مناطق روستایی از نسبت سرشمار در مناطق شهری بیشتر است و در سال ۸۸ این نسبت در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی است. عمق فقر نیز در تمامی سال ها در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری است. بررسی عملکرد برنامه های توسعه نیز نشان داد به طور کلی برنامه های توسعه سبب کاهش فقر چند بعدی طی سال های ۱۳۶۸-۱۳۹۳ شده است (۱۷).

۵- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی ایران در سال ۱۳۹۶ گزارشی با عنوان اندازه گیری فقر چندبعدی در ایران و نگاهی به تجارب جهانی کاهش فقر منتشر کرد. در این گزارش با استفاده از روش آلکایر و فوستر، شاخص فقر چندبعدی در ایران طی سال های برنامه اول تا پنجم توسعه محاسبه شده است. نتایج این گزارش نشان می دهد: روند این شاخص در مناطق روستایی ایران در طی سالهای مورد بررسی کاهشی بوده و از ۰/۳۵۴۰ در سال ۱۳۷۰ ۰/۰۶۶۴ در سال ۱۳۹۳ رسیده است. درخصوص مناطق شهری ایران، این شاخص تا سال ۱۳۷۳ روندی صعودی داشته و از ۰/۱۳۳۲ در سال ۱۳۷۰ به ۰/۱۸۹۵ در سال ۱۳۷۳ رسیده است. بعد از کاهش در سال ۱۳۷۴ تا سال ۱۳۸۷ روند تقریباً

یکنواختی را طی می‌کند، اما از سال ۱۳۸۷ به بعد به طور متوسط صعودی بوده به طوری که تا سال ۱۳۹۳ به عدد ۰/۱۲۴۲ می‌رسد. در بخش پایانی گزارش با نگاهی به تجارب سیاستگذاری کشورهایی مانند هند، چین، بنگلادش، اتیوپی و برزیل، توصیه‌هایی برای تدوین برنامه جامع و زمان‌مند کاهش فقر با تقسیم کار روشن نهادی ارائه شده است (۳۲).

۶- در اردیبهشت سال ۱۳۹۷ مطالعه‌ای با هدف برآورد فقر چند بعدی کشور در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۴ با استفاده از روش آلکایر و فوستر توسط وزارت اقتصاد ایران انجام شد. مطابق روش مذکور سه بعد اصلی در این مطالعه شامل آموزش، سلامت و استاندارد زندگی در نظر گرفته شده است. برای بعد آموزش معیارهای سواد سرپرست خانوار، تحصیل فرزندان خانوار، برای بعد سلامت معیارهای هزینه معلولیت و بیماری‌های خاص و تغذیه و برای بعد استاندارد زندگی معیارهای دسترسی به برق، حمام بهداشتی، آب لوله‌کشی، سوخت خوراک پزی، وضعیت محل زندگی تملک کالاهای بادوام، ایجاد گرما و تهیه آب گرم به عنوان شاخص‌های اندازه‌گیری محرومیت در نظر گرفته شده است. یافته‌های مطالعه در خصوص محاسبات شاخص آلکایر و فوستر کل کشور نشان داد که این میزان از ۰/۰۷۸ در سال ۱۳۸۴ به ۰/۰۸۸ در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است که روند صعودی را نشان می‌دهد. این شاخص در مناطق شهری از ۰/۰۶۳ در سال ۱۳۸۴ به ۰/۰۸۰ در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است و در مناطق روستایی از ۰/۱۱۰ به ۰/۱۱۲ رسیده است که به طور کلی حاکی از افزایش فقر چند بعدی در سطح کشور می‌باشد (۳۳).

مطالعات خارجی

- ۱- باتیستون^۴ و همکاران در سال ۲۰۰۹ مطالعه ای با هدف اندازه گیری شاخص فقر چند بعدی در ۶ کشور آرژانتین، برزیل، السالوادور، شیلی، مکزیک و اروگوئه در بازه زمانی ۱۹۹۲ تا ۲۰۰۶ انجام دادند. در این مطالعه از روش الکایر و فوستر استفاده شد و ۶ زیر شاخص درآمد، دسترسی به آب و مسکن، سواد سرپرست خانوار، سیستم دفع فاضلاب، حضور فرزند در مدرسه در نظر گرفته شد. نتایج این مطالعه نشان داد که در بازه زمانی در گرفته شده شاخص فقر چندبعدی در ۴ کشور السالوادور، برزیل، مکزیک و شیلی به مقدار قابل توجهی کاهش یافته و در مقابل در مناطق شهری اروگوئه شاخص به مقدار کم کاهش و در آرژانتین این شاخص تفاوت محسوسی نداشته است. لازم به ذکر است که در تمامی کشورها سیستم دفع فاضلاب و وضعیت سواد سرپرست خانوار بیشترین سهم را در شاخص داشته اند (۳۴).
- ۲- در سال ۲۰۱۴ آلكایر و همکاران شاخص فقر چند بعدی را برای ۲۰۴ کشور در حال توسعه با استفاده از روش آلكایر و فوستر محاسبه کردند. نتایج این مطالعه نشان داد که در حدود ۱,۶۷ میلیون نفر در کشور های در حال توسعه در فقر شدید به سر می برند و از نظر شاخص فقر چند بعدی فقیر هستند. که این میزان معادل با ۳۲ درصد از جمعیت کشور های در حال توسعه بررسی شده بود (۳۵).

۳- بتانا^۵ در سال ۲۰۰۸ شاخص فقر چند بعدی را برای ۱۴ کشور صحرای آفریقا محاسبه کرده است. در این مطالعه از روش آکایر و فوستر برای محاسبه شاخص فقر چند بعدی استفاده شده است و ۴ شاخص دارایی، آموزش، سلامت و توانمند سازی به عنوان ابعاد آن در نظر گرفته شد.

به طور کلی نتایج نشان دهنده تفاوت قابل ملاحظه ای بین کشور ها از نظر این شاخص بود. همچنین در تمامی کشور مناطق شهری دارای وضعیت بهتری از نظر این شاخص بود و و زیر شاخص آموزش بیشترین سهم در میزان شاخص فقر چند بعدی به خود اختصاص داده بود (۳۶).

۴- بالن و داکلاس^۶ نیز در سال ۲۰۱۵ در مطالعه ای به محاسبه شاخص فقر چند بعدی در دو کشور سودان و سودان جنوبی پرداختند. در این مطالعه که با استفاده از روش آکایر و فوستر انجام شده بود زیر شاخص های آموزش، مصرف و دسترسی به دارایی های عمومی و خصوصی به عنوان ابعاد فقر در نظر گرفته شده بود. نتایج این مطالعه نشان داد که شاخص فقر چند بعدی محاسبه شده برای کشور سودان جنوبی به مراتب بالاتر از این میزان در کشور سودان می باشد (۳۷).

Batana ^۵Ballon, P. & Duclos ^۶

فصل سوم

روش

پژوهش

فصل سوم : روش پژوهش

روش کار

مطالعه حاضر یک مطالعه توصیفی تحلیلی است که در دو بخش مروری و تحقیقی انجام شد.

فاز اول:

در این بخش مروری بر ادبیات نظری حول روش های محاسبه خط فقر چند بعدی انجام شد که در آن به پیشینه و فرآیند شکل گیری و معرفی روش های موجود مورد استفاده محاسبه فقر چند بعدی پرداخته شد. هدف از انجام این بخش از مطالعه معرفی یک روش قابل قبول و مناسب برای محاسبه فقر چند بعدی در استان کرمان بود.

به منظور انجام مراحل مطالعه در این بخش پایگاه های علمی Scopus، Web of Science و Embase با کلید های واژه مناسب مورد جستجو قرار گرفت. همچنین برای جستجوی منابع داخلی پایگاه های اطلاعاتی فارسی بررسی شدند. در پایان مجموعه ای از روش های محاسباتی فقر چند بعدی طبقه بندی شدند و مناسب ترین روش با توجه به داده های موجود و در دسترس برای محاسبه در استان کرمان انتخاب شد.

یافته های حاصل از این بخش شامل پیشینه مطرح شدن فقر چند بعدی و انواع دسته بندی روش های محاسبه فقر چند بعدی در فصل دوم ذیل عنوان مبانی نظری مطالعه ارائه شد.

بر اساس هدف اصلی فاز اول مطالعه با بررسی ماهیت انواع روش های محاسباتی فقر چند بعدی مناسب ترین روش از این بین روش موسوم به آلكاير و فوستر انتخاب شد. با توجه به اینکه روش مذکور در مطالعات مختلف در سال های اخیر عمومیت بیشتری داشته و همچنین در حال حاضر

به عنوان یک روش بین المللی جهت محاسبه فقر چند بعدی مطرح می باشد این روش انتخاب شد. از دیگر دلایل انتخاب این روش سازگاری و قابلیت انعطاف و انطباق این روش با ساختار داده ای کشورهاست به صورتی که امکان جایگزینی متغیرهای محاسباتی بر حسب شرایط و ویژگی های مناطق وجود دارد و از این نظر محدودیتی وجود ندارد. از طرف دیگر این روش ناهمگنی داشبورد رویکردهای دیگر را ندارد. به عبارت دیگر این روش یک شاخص واحد تولید می کند که مفهوم فقر را به وسیله توزیع مشترک محرومیت ها بیان می کند و به ویژه برای گزارش پیشرفت سیاست های کاهش فقر و مقایسه عملکردهای اقتصادی و اجتماعی می تواند کاربرد زیادی داشته باشد.

فاز دوم :

همانطور که اشاره شد پس از بررسی و مرور متون و روش های متفاوت محاسبه فقر چند بعدی با توجه به تمامی مزایای ذکر شده روش بین المللی آلكاير و فوستر برای محاسبه فقر چند بعدی در این مطالعه منطقه ای استفاده شد.

این مطالعه بر اساس داده های سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ (آخرین داده های در دسترس منتشر شده) به محاسبه فقر چند بعدی استان کرمان پرداخته است. با بررسی تمامی دیتا بیس های موجود در کشور با توجه به ویژگی های بارز و جامعیت و همگون بودن داده ها در سال های مختلف و از طرفی حجم نمونه مناسب برای محاسبات استانی از داده های پیمایش سالانه هزینه درآمد خانوار مرکز آمار ایران استفاده شد. (در ادامه توضیحاتی در خصوص ساختار داده ای استفاده شده ارائه شده است)

ویژگی‌های ساختار داده پیمایش هزینه درآمد مرکز آمار ایران

طرح آمارگیری هزینه و درآمد خانوار از سال ۱۳۴۲ در مناطق روستایی و از سال ۱۳۴۷ در مناطق شهری به اجرا درآمده است. از سال ۱۳۵۳ علاوه بر هزینه‌های خانوار، اطلاعات درآمد نیز گردآوری شده و تا کنون غیر از سال‌های ۱۳۵۵، ۱۳۵۷ و ۱۳۶۰، همه ساله انجام شده است. در این طرح اطلاعات مربوط به متوسط هزینه‌ها و درآمد یک خانوار شهری و یک خانوار روستایی در سطح کشور و استان و بصورت سالانه فراهم می‌گردد. اطلاعات حاصل از این طرح از طریق تکمیل پرسشنامه برای حدود ۲۰ هزار^۷ خانوار ایرانی که به روش مرحله‌ای^۸ نمونه‌گیری و وارد مطالعه شده‌اند گردآوری می‌شود. پرسشنامه این طرح در ۶۸ صفحه تنظیم شده و مشتمل بر سه بخش ویژگی‌های اقتصادی-اجتماعی خانوار، هزینه‌ها (مخارج خوراکی و غیرخوراکی خانوار) و درآمد خانوار می‌باشد. زمان درآمد و هزینه خانوار، برحسب نوع سوال مربوط به یک هفته گذشته، یک ماه گذشته یا ۱۲ ماه گذشته می‌باشد. از ارکان مورد بررسی در این طرح، وضعیت آموزشی و تحصیلی خانوار، دارایی‌های خانوار، دسترسی به امکانات اولیه و کالاهای عمومی، هزینه خانوار در بخش‌های مختلف شامل سلامت و ... بوده و باتوجه به محتوای اطلاعات گردآوری شده در این زمینه و تواتر سالیانه در گردآوری داده‌ها، می‌تواند به عنوان یکی از منابع مهم در راستای پاسخگویی به سوالات مطالعه حاضر تلقی گردد.

^۷ بسته به سال اجرای مطالعه، حجم نمونه کل متفاوت است.

^۸ نمونه‌های این طرح طی سه مرحله و با استفاده از روش‌های نمونه‌گیری احتمالی انتخاب شده‌اند که در آن واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، شبه حوزه، واحد نمونه‌گیری مرحله دوم، قطعه و واحد نمونه‌گیری مرحله سوم، خانوار معمولی است.

پرسشنامه پیمایش هزینه-درآمد خانوار طراحی شده توسط مرکز آمار ایران، دارای چهار قسمت اصلی به شرح ذیل می باشد:

- ۱- خصوصیات اجتماعی اعضای خانوار
- ۲- مشخصات محل سکونت و تسهیلات و لوازم عمده زندگی
- ۳- هزینه های خوراکی و غیرخوراکی خانوار: این قسمت خود به ۱۴ زیر بخش به شرح ذیل تقسیم بندی می شود:

۱. هزینه های خوراک
۲. هزینه های نوشیدنی ها و دخانی ها
۳. هزینه ها پوشاک و کفش
۴. هزینه های مسکن، آب، فاضلاب، سوخت و روشنایی
۵. هزینه های مبلمان، لوازم خانگی و نگهداری معمول
۶. هزینه های بهداشتی درمانی
 - ۶،۱. محصولات، وسایل و لوازم پزشکی،
 - ۶،۲. هزینه های مستقیم خدمات طبی سرپایی،
 - ۶،۳. هزینه های مستقیم خدمات طبی بستری
 - ۶،۴. هزینه های متسقیم ترک اعتیاد
۷. هزینه های حمل و نقل
۸. هزینه های ارتباطات
۹. هزینه های خدمات فرهنگی و تفریحات
۱۰. هزینه های آموزشی و تحصیل

۱۱. هزینه های غذاهای آماده، هتل و رستوران

۱۲. هزینه کالا و خدمات متفرقه

۱۳. تهیه و فروش کالاهای باداوم منزل سایر هزینه های خانوار و انتقالات

۱۴. سرمایه گذاری خانوار

دو مورد آخر دوره یادآوری ۱۲ ماه گذشته می باشد و بقیه موارد دوره یادآوری ۱ ماه گذشته می باشد. البته در مورد بخش شش برای هزینه های سرپایی و بستری دوره یادآمد هم یک ماه (۴ هفته گذشته) و یک سال (۱۲ ماه گذشته) می باشد. آیتم مربوط به بیمه های بهداشت و درمان در بخش ۱۲ با کد اصلی ۱۲۵۳ و ۷ زیر کد اصلی استخراج می شود.

۱. درآمدهای خانوار: شامل ۳ زیر بخش زیر می باشد:

۱.۱. درآمدهای پولی اعضای خانوار از مشاغل مزد و حقوق بگیری

۱.۲. درآمدهای پولی اعضای خانوار از مشاغل غیرمزد و حقوق بگیری (آزاد)

۱.۲.۱. در این قسمت یک کاربرد مربوط به درآمد شاغلان بخش کشاورزی نیز تکمیل

می گردد

۱.۳. درآمدهای متفرقه خانوار (۱۲ ماه گذشته) (۳۸).

با توجه به حجم نمونه بالای این پیمایش و امکان دسترسی به اطلاعات خانوارهای بیشتر خصوصا در سطح استان به نظر می رسد استفاده از داده های این مرکز برای محاسبه فقر چند بعدی بتواند نتایج دقیق تری را حاصل کند. همچنین موجود بودن و همگن بودن ساختار داده ها در سال های مختلف امکان مقایسه و بررسی روندها و تاثیر سیاست ها و برنامه های مختلف در طی زمان را امکان پذیر می کند.

روش شناسی محاسبه شاخص چندبعدی فقر بر اساس شاخص آلکایر و فوستر

روش مطالعاتی الکییر- فوستر به عنوان یکی از روش های آکسیوماتیک برای محاسبه فقر چند بعدی به طور کلی به تشخیص و شمردن محرومیت های متعدد و رنج های افراد و خانوارها می پردازد و دارای یک فرآیند گام به گام است که در ادامه ارائه می گردد.

در ابتدا لازم است تا واحد مشاهده ای برای محاسبه میزان فقر آن انتخاب شود. این واحد می تواند همه یا بخشی از افرادی باشد که جامعه را تشکیل می دهند، به عنوان مثال اگر به دنبال محاسبه فقر کودکان باشیم، واحد تحلیل و بررسی را کودکان انتخاب می کنیم. در محاسبه شاخص فقر چندبعدی به علت مفهوم این نوع فقر، واحد مورد بررسی در این گزارش خانوار در نظر گرفته شده است. این شاخص شامل سه بعد اصلی آموزش، سلامت و استانداردهای زندگی است و هر کدام از این ابعاد دارای معیارهایی هستند.

در روش محاسبه این شاخص، از دو مرحله برای شناسایی افراد محروم استفاده می شود، در مرحله اول فقیر بودن یا نبودن خانوار در هر کدام از معیارها بر اساس آستانه محرومیت مربوط به آن معیار مشخص می شود. در واقع هر معیار توسط یک متغیر دو حالتی^۹ ظاهر می شود به این صورت که اگر طبق تعریف آستانه محرومیت، خانوار در آن معیار فقیر تشخیص داده شود، مقدار یک را می پذیرد و در غیر این صورت برابر با صفر خواهد شد. در ادامه در جدول شماره ۲ اسامی معیارهای بین المللی پیشنهادی مربوط به هر بعد و تعریف آستانه محرومیت مربوط به هر معیار آمده است.

^۹-Binary variable

جدول ۲: ابعاد، شاخص‌ها، اوزان و حدود محرومیت در محاسبه شاخص آکایر و فوستر در *MPI* جهانی

آستانه محرومیت	معیار اندازه‌گیری (وزن معیار)	بعد (وزن بعد در شاخص فقر)
خانوار محروم است اگر هیچ‌یک از اعضای خانوار ۵ سال تحصیل نکرده باشد.	سال‌های تحصیل (۱/۶)	آموزش (۱/۳)
اگر کودکی در خانوار در سال‌های اول تا هشتم در مدرسه حضور پیدا نکرده باشد، آن خانوار محروم است.	حضور کودک در مدرسه (۱/۶)	
در صورتی که در سال‌های گذشته حداقل یک کودک در خانوار فوت کرده باشد، آن خانوار محروم در نظر گرفته می‌شود.	مرگ و میر کودکان (۱/۶)	سلامت (۱/۳)
اگر عضوی از خانوار سوء‌تغذیه داشته باشد، آن خانوار محروم است. جهت بررسی وجود سوء‌تغذیه در کودکان از شاخص وزن در برابر سن و برای بزرگسالان از شاخص توده بدنی استفاده می‌شود.	تغذیه (۱/۶)	
اگر خانوار به برق دسترسی نداشته باشد، محروم در نظر گرفته می‌شود.	برق (۱/۱۸)	استاندارد زندگی (۱/۳)
اگر خانوار به آب آشامیدنی سالم دسترسی نداشته باشد، محروم است.	آب آشامیدنی (۱/۱۸)	
اگر کف مسکن خانوار خاک، شن یا ماسه باشد، محروم در نظر گرفته می‌شود.	کف‌پوش خانه (۱/۱۸)	
اگر سوخت پخت‌وپز خانوار کود، چوب یا زغال چوب باشد، محروم در نظر گرفته می‌شود.	سوخت خوراک پزی (۱/۱۸)	
اگر سهولت دفع فاضلاب برای خانوار وجود نداشته باشد، محروم در نظر گرفته می‌شود.	دفع فاضلاب (۱/۱۸)	
اگر خانوار حداکثر یکی از کالاهای بادوام تلویزیون، یخچال، تلفن و وسیله حمل و نقل (موتورسیکلت یا خودرو یا تراکتور) را داشته باشد محروم در نظر گرفته می‌شود.	تملک کالای بادوام (۱/۱۸)	

سپس به هر کدام از این معیارها وزن مشخصی اختصاص داده می‌شود. جمع وزن معیارها به صورت نرمال شده برابر با یک خواهد بود. همانطور که از جدول شماره ۱ قابل مشاهده است در روش

آلکایر و فوستر به هر کدام از سه بعد شاخص فقر وزن برابر داده شده است. بنابراین وزن هر بعد یک سوم است. وزن هر معیار نیز از تقسیم وزن مربوط به بعد آن بر تعداد معیارهای توضیح دهنده هر بعد بدست می آید؛ بنابراین وزن معیارهای مربوط به دو بعد آموزش و سلامت برابر با یک ششم و وزن مربوط به معیارهای بعد استانداردهای زندگی برابر با یک هجدهم است.

سپس برای محاسبه نمره محرومیت مربوط به هر خانوار از جمع وزنی معیارهای فقر استفاده خواهد شد، که در فرمول زیر C_i نامگذاری شده است.

$$C_i = W_1 \times I_1 + W_2 \times I_2 + \dots + W_d \times I_d$$

$$\sum_{i=1}^d W_i = 1$$

در رابطه فوق W_i وزن مربوط به هر معیار است. همچنین I_d متغیر دو حالتی مربوط به هر کدام از معیارهای شاخص فقر چند بعدی بر طبق تعاریف مربوط به آنهاست. d نیز تعداد معیارها را نشان می دهد. چون جمع همه اوزان مربوط به معیارها برابر با یک خواهد شد، پس نمره محرومیت خانوار (C_i) همواره عددی بین صفر و یک است. هر چه نمره محرومیت خانوار به عدد یک نزدیکتر باشد، آن خانوار در معیارهای بیشتری فقیر تشخیص داده شده است. همچنین اگر همه متغیرهای دامی مربوط به یک خانوار یک (صفر) باشند نمره محرومیت آن خانوار برابر با یک (صفر) خواهد شد.

در مرحله دوم شناسایی خانوارهای محروم، نمره محرومیت کلی هر خانوار با آستانه فقر (k) مقایسه و سنجیده خواهد شد. در صورتی که نمره محرومیت خانوار بیشتر از (k) یا برابر با آن باشد، آن خانوار فقیر محسوب می شود. یعنی برای $C_i \geq k$ داریم: $C_i(k) = C_i$ و برای افرادی که میزان

محرومیت آن‌ها کمتر از آستانه فقر (k) باشد، حتی برای مقادیر غیر از صفر، میزان محرومیت پنهانی صفر در نظر گرفته می‌شود. یعنی $C_i(k) = 0$ ، به این معنی که جز فقرای چندبعدی به حساب نمی‌آیند. مقدار (k)، از تقسیم عدد یک بر تعداد ابعاد فقر چندبعدی به دست می‌آید. زیرا در این روش اگر خانوار در یک یا تعداد بیشتری بعد، محروم محسوب شود باید جزو فقرا قرار گیرد. به بیان دیگر اگر یک خانوار در یک‌سوم شاخص‌های وزنی محروم باشد، جزو فقرای چندبعدی به حساب می‌آید؛ بنابراین در روش آلکایر و فوستر مقدار (k)، به صورت عددی گرد شده برابر با $0/33$ است.

شاخص فقر چندبعدی را می‌توان از ترکیب دو مجموعه اطلاعات مهم به دست آورد که یکی وسعت فقر و دیگری شدت فقر نام دارد.

نسبت سرشمار فقر چند بعدی (H): این شاخص، نسبت افراد فقیر به کل جمعیت است که در واقع نشان دهنده وسعت فقر چند بعدی می باشد. در واقع درصد خانوارهای فقیر چندبعدی را نشان می‌دهد و از رابطه زیر به دست می‌آید، که در آن q تعداد خانوارهایی است که $C_i(k)$ آنان مخالف با صفر باشد و N تعداد کل خانوارهای مورد مطالعه است.

$$H = \frac{q}{N}$$

شدت فقر چند بعدی (A)، نسبت متوسط محرومیتی است که افراد فقیر تجربه می‌کنند. در واقع میزان محرومیت افراد فقیر را نشان می‌دهد. هرچه مقدار این شاخص بیشتر باشد خانوارهای فقیر فاصله بیشتری تا آستانه فقر دارند و محروم‌ترند. شدت فقر به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$A = \frac{\sum_{i=1}^N C_i(k)}{q}$$

بر این اساس در رابطه فوق $G_i(k)$ ، میزان محرومیت پنهانی افراد و A ، شدت فقر (شکاف فقر) را نشان می‌دهد.

نسبت سرشمار تعدیل یافته یا شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر (MPI): در نهایت شاخص فقر چند بعدی از ضرب وسعت و شدت فقر طبق رابطه زیر به دست می‌آید؛ که به آن نسبت سرشمار اصلاح شده فقر نیز گفته می‌شود.

$$MPI = H \times A$$

که می‌توان آن را به نوعی تقسیم جمع وزنی افراد فقیر (و یا میزان محرومیت افراد فقیر) بر تعداد کل افراد، در ابعاد مورد نظر نامید؛ بنابراین هرچه تعداد فقرا بیشتر باشد و همچنین هرچه شدت فقر در میان فقیران بالاتر باشد، این شاخص عدد بزرگتری را نشان خواهد داد. در خصوص این شاخص باید گفت که شاخصی بدون واحد و تفسیر آن به همین بسیار مشکل است ولی به دلیل مجموعه ویژگی‌هایی که دارد می‌تواند وسعت و عمق فقر چند بعدی را همزمان نشان دهد و تصویر بهتری از فقر چند بعدی در قیاس با شاخص نسبت سرشمار ارائه دهد.

ابعاد در نظر گرفته شده برای محاسبه فقر چند بعدی پس از اصلاح آن متناسب با داده‌های موجود ایران در این مطالعه در قالب جدول شماره ۲ ارائه شده است.

مهمترین تغییری که در اصلاح معیارها صورت گرفته است مربوط به بعد سلامت می‌باشد. با توجه به اینکه برای محاسبه مرگ و میر و کودکان در خانوارها می‌بایست به منبع داده‌ای متفاوت مراجعه می‌شد و از طرفی روش شناسی مطالعه امکان استفاده از دو منبع داده‌ای را نمی‌دهد این معیار از مطالعه حذف شد. از طرفی محاسبه دقیق سوء تغذیه با توجه به داده‌های موجود امکان پذیر نبود و با توجه به بررسی‌های انجام شده روی داده‌ها ایو بررسی تجارب مطالعات گذشته که

این معیار را در ایران در نظر گرفته بودند تصمیم تیم مطالعه جایگزینی این معیار با معیاری مناسب تر بود. بر این اساس برای بعد سلامت معیار مواجهه با مخارج کمر شکن سلامت بر اساس دو روش سازمان جهانی سلامت و بانک جهانی جایگزین آن شد.

این شاخص بدین صورت تعریف می شود که هرگاه پرداخت برای خدمات سلامت از حد معینی از منابع مالی خانوار فراتر رود آن خانوار با مخارج کمرشکن سلامت مواجه شده است (۳۹). همواره روش های محاسباتی متفاوتی وجود دارند که علاوه بر اعتبار روش برای محاسبه نرخ مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت، توجه به پایایی آن نیز اهمیت ویژه ای دارد. بر اساس روش سازمان جهانی سلامت این شاخص بدین صورت تعریف شده است؛ زمانی که هزینه سلامت خانوار برابر یا بیشتر از ۴۰٪ درآمد باقی مانده خانوار بعد از رفع نیازهای اساسی (ظرفیت پرداخت) باشد خانوار با مخارج کمرشکن سلامت مواجه شده است (۴۰). بانک جهانی نیز از جمله نهادهایی است که دارای استاندارد خود در این حوزه نیز هست و حد آستانه ۲۰ درصد از مخارج کل خانوار را ملاک مواجهه با مخارج کمرشکن در نظر گرفته است (۴۱).

با توجه به ویژگی های خاص این شاخص ها و از طرفی ساختار داده های موجود، تیم مطالعه به این نتیجه رسید که بهترین شاخص برای برآورد محرومیت بعد سلامت می باشد. از جمله دلایل انتخاب این شاخص برای بعد سلامت ماهیت آن ها در شناسایی نسبی و همزمان معیارهای غذایی و سلامتی می باشد. ماهیت محاسباتی دو روش سازمان جهانی سلامت و بانک جهانی برای محاسبه شاخص مواجهه با مخارج کمرشکن نیز از دلایل استفاده از هر دو روش به عنوان معیارهای فقر چند بعدی است. در واقع مبنای محاسباتی روش سازمان جهانی سلامت هزینه های مربوط به

خوراک خانوار است و روش بانک جهانی مبتنی بر مخارج کل خانوار است و ترکیب این دو روش برای اندازه گیری محرومیت بعد سلامت می تواند تعادل مناسبی برقرار کند.

در این مطالعه شاخص مواجهه با مخارج کمرشکن سلامت به تفکیک هر دو روش در تمامی ۱۱ سال مورد مطالعه استان کرمان محاسبه شد. مراحل محاسبه این شاخص ها در ادامه تشریح شده است.

روش سازمان جهانی سلامت برای محاسبه مواجهه با مخارج کمرشکن سلامت

در این روش هنگامی مخارج کمرشکن اتفاق می افتد که هزینه های پرداخت از جیب خانوار برای مخارج سلامت برابر یا بیش از ۴۰ درصد ظرفیت پرداخت خانوار (مخارج باقیمانده خانوار پس از کسر مخارج ضروری و معیشت) باشد (۴۲).

درصد مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن (H) به صورت زیر محاسبه می گردد:

$$H = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N E_i$$

که در این رابطه N بیانگر تعداد نمونه خانوار می باشد. همچنین در مورد E اگر نسبت پرداخت های مستقیم از جیب برای سلامت به ظرفیت پرداخت خانوار i ($oopctp_h$) بیشتر یا مساوی با حد آستانه در نظر گرفته شده باشد آنگاه $E=1$ و در غیر این صورت $E=0$ می باشد.

مراحل محاسبه در این روش به شرح زیر می باشد. به منظور محاسبه مخارج کمرشکن در این روش اولین قدم محاسبه ظرفیت پرداخت خانوار (CtP) به صورت حاصل کسر مخارج ضروری (Subsistence Expenditure) از کل مخارج خانوار (Total Expenditure) بود که بر اساس بعد خانوار تعدیل شده است. به عبارت دیگر ظرفیت پرداخت برابر با مخارج غیر خوراکی خانوار

است (۴۰). سپس با در نظر گرفتن مقیاس اقتصادی مصرف خانوار، از مقیاس بعد تعدیل شده خانوار به جای بعد واقعی خانوار استفاده می‌شود.

$$eqsize_h = hsize^{\beta}$$

که در آن $hsize$ بعد واقعی خانوار و $eqsize$ بعد تعدیل شده خانوار است و β بر اساس مطالعه بر روی ۵۹ کشور برابر با ۰/۵۶ بدست آمده است (۴۰). در مرحله بعد نیاز هست که خط فقر که حداقل منابع برای نیازهای ضروری می‌باشد محاسبه شود. بدین منظور ابتدا با تقسیم هزینه‌های غذایی خانوار بر بعد تعدیل شده خانوار، هزینه‌های غذایی تعدیل شده ($Eqfood_h$) به دست می‌آید. سپس متغیر سهم هزینه‌های غذایی از کل هزینه‌های خانوار صدک بندی می‌شود و با توجه به اینکه خانوارهای فقیر سهم بیشتری از هزینه‌های مصرفی خود را صرف غذا می‌کنند؛ میانگین وزنی هزینه‌های غذایی خانوارهایی که در دامنه صدک ۴۵-۵۵ از نسبت هزینه‌های غذایی به کل هزینه‌ها قرار می‌گیرند، هزینه معیشتی سرانه تعدیل شده را نتیجه می‌دهد که به عنوان خط فقر در نظر گرفته می‌شود.

$$eqfood_h = \frac{food_h}{eqsize_h}$$

$$food45 < foodexp_h < food55$$

$$pl = \frac{\sum w_h \times eqfood_h}{\sum w_h}$$

که در این روابط W_h وزن نمونه گیری و Pl خط فقر می‌باشد. علاوه بر آن مخارج ضروری (SE_h) از ضرب خط فقر در بعد تعدیل شده خانوار بدست می‌آید.

$$se_h = pl \times eqsize_h$$

بعضی از خانوارها هزینه غذایشان را کمتر از مخارج معیشت گزارش داده اند که این ممکن است به دلیل این واقعیت باشد که خانوارها در مخارج مواد غذایی در پرسشنامه، یارانه های غذا، کوپن ها، تولیدات خود و سایر وسایل غیر نقدی مصرف مواد غذایی را در نظر نمی گیرد. در چنین شرایطی هزینه غذا پایین تر از حد استاندارد فقر می شود. بنابراین ظرفیت پرداخت به صورت زیر محاسبه می شود.

$$ctp_h = exp_h - food_h \quad \text{if } se_h > food_h$$

OR

$$ctp_h = exp_h - se_h \quad \text{if } se_h \leq food_h$$

در اینجا ctp_h نشان دهنده ظرفیت پرداخت خانوار و exp_h برابر با مخارج کل خانوار می باشد. سپس نسبت پرداخت های مستقیم از جیب برای سلامت به ظرفیت پرداخت ($oopctp_h$)، بار مالی پرداخت برای خدمات سلامت را نشان می دهد و به عنوان پرداخت های مستقیم از جیب به صورت درصدی از ظرفیت پرداخت خانوار تعریف می شود که به صورت زیر محاسبه می شود.

$$oopctp_h = \frac{oop_h}{ctp_h}$$

مخارج کمرشکن سلامت زمانی اتفاق می افتد که پرداخت های مستقیم از جیب خانوار برای سلامت برابر یا بیشتر از ۴۰ درصد ظرفیت پرداخت یا مخارج غیر معیشتی آن خانوار باشد.

روش بانک جهانی

بانک جهانی برای برآورد مخارج کمرشکن سلامت در نظر گرفتن هزینه های سلامت را به عنوان درصدی از مخارج کل پیشنهاد داده است. در این روش، اگر مخارج پرداخت از جیب سلامت بیشتر یا مساوی ۲۰ درصد کل مخارج مصرفی خانوار باشد به عنوان هزینه های کمرشکن در نظر گرفته می شود (۳۹ و ۴۳).

برای محاسبه میزان مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت در این روش نسبت پرداخت مستقیم از جیب سلامت خانوار به مخارج کل خانوار ($oopexp_h$) با مقدار حد آستانه ۲۰ درصد مقایسه می شود.

$$oopexp_h = \frac{oop_h}{exp_h}$$

$$H = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N E_i$$

در روابط بالا نیز N بیانگر تعداد نمونه خانوار می باشد و در مورد E اگر نسبت پرداخت های مستقیم از جیب برای سلامت به مخارج کل خانوار ($oopexp_h$) بیشتر یا مساوی با حد آستانه در نظر گرفته شده باشد آنگاه $E=1$ و در غیر این صورت $E=0$ می باشد.

سایر معیارهای در نظر گرفته شده و حد محرومیت آنها برای محاسبه فقر چند بعدی در این مطالعه در جدول شماره ۳ قابل مشاهده است. نکته ای که در خصوص معیار وضعیت محل سکونت یا سرانه مسکن وجود دارد این است که حد محرومیت این شاخص با توجه به استانداردهای بین المللی فقر مسکن در نظر گرفته شده است. بر این اساس خانواری محروم محسوب می شود که مساحت سرانه محل سکونت خانوار کمتر از ۱۰ متر مربع باشد.

جدول ۳: ابعاد، شاخص ها، وزن ها و حدود محرومیت مطالعه در محاسبه شاخص آلکایر و فوستر پس از اصلاح آن متناسب با داده های ایران

آستانه محرومیت	معیار اندازه گیری (وزن معیار)	بعد (وزن بعد در شاخص فقر)
تحصیلات سرپرست خانوار کمتر از پنجم دبستان باشد.	شاخص سواد سرپرست خانوار (۱/۶)	آموزش (۱/۳)
در خانوار حداقل یک کودک در سن تحصیل (۷ تا ۱۶ سال) وجود داشته باشد که تحصیل نمی کند.	شاخص تحصیل کودکان خانوار (۱/۶)	
مخارج سلامت خانوار بیشتر یا مساوی ۴۰ درصد ظرفیت پرداخت خانوار باشد.	شاخص مواجهه با مخارج کمرشکن سلامت به روش سازمان جهانی بهداشت (۱/۶)	سلامت (۱/۳)
مخارج سلامت خانوار بیشتر یا مساوی ۲۰ درصد مخارج کل خانوار باشد.	شاخص مواجهه با مخارج کمرشکن سلامت به روش بانک جهانی (۱/۶)	
مساحت سرانه محل سکونت خانوار کمتر از ۱۰ متر مربع باشد.	وضعیت محل سکونت (سرانه مسکن) (۱/۱۸)	استاندارد زندگی (۱/۳)
خانواری فقیر در نظر گرفته می شود که در خانه دسترسی به آب سالم (۱/۱۸)	دسترسی به آب سالم (۱/۱۸)	
خانواری فقیر در نظر گرفته می شود که در خانه حمام نداشته باشد.	دسترسی به حمام بهداشتی (۱/۱۸)	
ساخت خوراکی پزی خانوار چوب، زغال چوب یا کود حیوانی باشد.	ساخت خوراک پزی (۱/۱۸)	
بنای محل سکونت خانوار خشت و چوب یا خشت و گل باشد.	مصالح محل سکونت (۱/۱۸)	
خانوار حداکثر یکی از کالاهای یخچال، تلویزیون، رایانه، ماشین لباسشویی و وسیله نقلیه (اتومبیل یا موتور سیکلت) را در تملک داشته باشد.	تملك کالای بادوام (۱/۱۸)	

جزئیات، چگونگی و روند محاسبات

بر اساس توضیحاتی که داده شد در این مطالعه شاخص آلکایر و فوستر برای تمامی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ استان کرمان به تفکیک مناطق شهری و روستایی محاسبه شد.

محاسبات به تفکیک شهرستان‌های استان کرمان

همچنین این شاخص به تفکیک ۵ شهر بزرگ استان نیز در سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ محاسبه شد. با توجه به اینکه حجم داده‌های در دسترس مربوط به شهرستان‌های استان بسیار محدود بود محاسبات جزئی شهرستانی تنها در ۵ شهر بزرگ کرمان، زرنده، رفسنجان، سیرجان و جیرفت با توجه به حجم داده‌ای مناسب آنها انجام شد و محاسبات جزئی سایر شهرستان‌ها انجام نشد.

به منظور بررسی جزئی‌تر فقر چند بعدی استان در یک سناریو با در نظر گرفتن معیار جغرافیایی شهرستان‌ها در سه دسته تقسیم شد و شاخص‌ها بر این مبنا محاسبه شد. مبنای تقسیم بندی جغرافیایی در این مطالعه پیشنهادات تقسیم بندی استان کرمان به سه استان سمنگان، کرمان و سبزواران بود که به ترتیب شامل شهرستان‌های غربی، شرقی و جنوبی استان کرمان می‌باشند.

برای حصول نتایج دقیق‌تر طبقه بندی بر اساس دو معیار دیگر شامل درجه توسعه یافتگی (۲۲) و درجه محرومیت شهرستان‌ها (بر اساس ضرایب محرومیت سازمان برنامه و بودجه) انجام شد که نتایج این بخش در جداول پیوست ارائه شده است.

لازم به ذکر است با توجه به داده‌های در دسترس امکان شناسایی شهرستان‌های استان در داده‌های سال‌های ۸۷ تا ۹۱ وجود نداشت و به همین دلیل محاسبات جزئی فقر چند بعدی تنها در فاصله سال‌های ۹۲ تا ۹۷ مقدور بود.

محاسبات فقر چند بعدی به تفکیک پنجک های دارایی خانوارهای استان کرمان

سنجش نابرابری فقر چند بعدی به تفکیک گروه های مختلف اقتصادی (پنجک ها) نیز در این مطالعه برای سال های ۱۳۸۷، ۱۳۹۲ و ۱۳۹۷ انجام شد. به این منظور ابتدا رتبه بندی نسبی خانوارها بر اساس شاخص دارایی (Asset Index) انجام شد. به منظور برآورد شاخص دارایی از روش تحلیل مولفه های اساسی (PCA) استفاده شد. در این روش متغیرهای موجود در یک فضای چند حالته همبسته به یک مجموعه از مولفه های غیرهمبسته خلاصه می شوند که هر یک از آنها ترکیب خطی از متغیرهای اصلی می باشند. به طور کلی کاربرد عمده روش تحلیل مولفه های اساسی عبارت است از: کاهش تعداد متغیرها و یافتن ساختار ارتباطی بین متغیرها که درحقیقت همان دسته بندی متغیرها است (۴۴). مراحل کار به این صورت بود که ابتدا بر روی ۳۴ قلم از دارایی خانوارها در داده های هزینه و درآمد خانوار هر سال PCA انجام شد و سپس براساس نتایج آن و بدست آمدن متغیری جدید به عنوان شاخص دارایی، خانوارها در هر نمونه به پنج گروه تقسیم شدند و پنجک های اقتصادی را تشکیل دادند.

محاسبه فقر درآمدی

در این مطالعه به منظور ارائه شواهد جامع در خصوص وضعیت فقر استان کرمان شاخص فقر درآمدی و شاخص نسبت شکاف درآمدی نیز برای سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ استان کرمان بر اساس دو روش محاسباتی (روش ۶۶ درصد میانه درآمدی خانوارها و روش سازمان جهانی سلامت برای محاسبه فقر) انجام شد.

روش ۶۶ درصد میانه درآمدی خانوارها: برای برآورد فقر درآمدی معمولاً درآمد به عنوان بهترین گزینه برای اندازه گیری معرفی می شود، ولی از آنجایی که محاسبات با استفاده از درآمد با مشکلاتی نظیر بیان کمتر از حد مواجه است در بسیاری از مطالعات از هزینه ها و مخارج خانوارها

استفاده می‌شود. از این رو در این پژوهش نیز به محاسبه خط فقر نسبی با استفاده از روش درصدی از میانه و میانگین هزینه سرانه کل خانوارها در مناطق شهری و روستایی پرداخته شد. روش کار به این صورت بود که ابتدا هزینه سرانه کل در سطح خانوارها محاسبه شده و سپس خانوارها بر حسب هزینه سرانه به ده دهک درآمدی تقسیم شدند، به صورتی که در هر دهک ده درصد خانوارها قرار گرفتند. دهک اول درآمدی خانوارهایی را در بر می‌گیرد که هزینه سرانه آنها در مقایسه با سایر دهک‌ها کمتر است و دهک‌های بالاتر، هزینه سرانه افزایش می‌یابد. به منظور محاسبه خط فقر و درصد فقر با استفاده از این روش، ابتدا میانگین هزینه سرانه کل خانوارها به تفکیک برای خانوارهای شهری، روستایی و کل محاسبه گردید و سپس خط فقر سرانه و همچنین درصد فقر براساس ۶۶ درصد (دو سوم) میانه مخارج بصورت سالانه برآورد شد.

روش سازمان جهانی سلامت برای محاسبه فقر: (رجوع شود به توضیحات در خصوص محاسبه نرخ مواجهه با مخارج کمرشکن سلامت به روش سازمان جهانی سلامت)

این دو روش مذکور از جمله روش‌های محاسباتی فقر نسبی می‌باشند. بررسی فقر چند بعدی در کنار فقر درآمدی می‌تواند تصویر جامع‌تری از وضعیت فقر استان ارائه دهد که امکان سیاست‌گذاری‌های دقیق‌تر را فراهم می‌کند.

تحلیل حساسیت نتایج

با توجه به وجود عدم قطعیت در برخی پارامترهای در نظر گرفته شده برای محاسبه فقر چند بعدی تحلیل حساسیت نتایج در دو بخش انجام شد.

در بخش اول با تغییر وزن اهمیت معیارها محاسبات فقر چند بعدی بار دیگر انجام شد. بر این اساس وزن ابعاد آموزش، سلامت و استاندارد‌های زندگی از ۰/۳۳، ۰/۳۳ و ۰/۳۳ به ۰/۲۵، ۰/۲۵ و ۰/۵ تغییر داده شد و بر این اساس محاسبات تجدید شد. هدف از انجام این تغییر بررسی نتایج با

در نظر گرفتن وزن بیشتر برای معیارهای استاندارد زندگی بود با توجه به اینکه این بعد متشکل از ۶ معیار اساسی زندگی جامعه می باشد.

در بخش دوم تحلیل حساسیت یک بعد به ابعاد شاخص فقر چند بعدی اضافه شد. به این صورت که شاخص فقر درآمدی بر اساس هر دو روش ذکر شده در بالا به عنوان بعد چهارم در نظر گرفته شد و وزن اهمیت ابعاد به صورت مساوی ۰/۲۵ در نظر گرفته شد و از طرفی از آنجائیکه تعداد ابعاد به ۴ بعد افزایش یافته است مقدار حد آستانه فقر نیز از ۳۳/۰ به ۲۵/۰ تغییر کرد. در این بخش با در نظر گرفتن ابعاد مختلف فقر چند بعدی در کنار فقر درآمدی با وزن اهمیت برابر سعی شد شواهد جامعتری در خصوص وضعیت کلی فقر استان کرمان حاصل گردد و به این صورت مشاهده روندها می تواند با منطق جامع تری صورت بگیرد.

ابزار تجزیه و تحلیل داده ها

تمامی مراحل آماده سازی داده ها و تعیین محرومیت خانوارها در معیارهای فقر چند بعدی و همچنین ترسیم نمودارها با استفاده از نرم افزار Excel 2010 انجام شده است. سایر مراحل تجزیه و تحلیل داده ها و محاسبات مربوط به شاخص آلکایر و فوستر و همچنین محاسبه شاخص دارایی، PCA و طبقه بندی اقتصادی خانوارها با استفاده از نرم افزار Stata 14 صورت گرفت. نقشه های پراکندگی مناطق مختلف استان کرمان برحسب منطقه جغرافیایی، سطح توسعه یافتگی و ضریب محرومیت، با دو مقیاس فاصله مساوی و quintile با استفاده از نرم افزار ArcMap 10.4.1 طراحی و ترسیم شدند.

فصل چهارم

یافته‌ها

فصل چهارم: یافته ها

یافته های حاصل از مطالعه در ۴ بخش کلی شامل محاسبات مربوط به شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر استان کرمان در سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷، شاخص های فقر درآمدی استان کرمان در سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷، محاسبات مربوط به شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر منطقه ای استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ و در نهایت تحلیل حساسیت نتایج ارائه می شود.

محاسبات شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر استان کرمان

در این بخش یافته های شاخص فقر چند بعدی به روش آلکایر و فوستر در مقیاس استانی در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ به تفکیک جزئیات و محاسبات ارائه شده است.

میزان محرومیت بر اساس معیارهای شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر

جدول ۴ یافته های حاصل از محاسبات میزان محرومیت خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان به تفکیک هر یک از ابعاد فقر چند بعدی را در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ نشان می دهد. بر این اساس در تمامی سال ها بعد آموزش و معیار سواد سرپرست خانوار بیشترین میزان محرومیت را به خود اختصاص داده است و از طرفی معیار سوخت پخت و پز کمترین میزان را در تمامی سال ها داشته است.

جدول ۴: میزان محرومیت در معیارهای ابعاد فقر چند بعدی

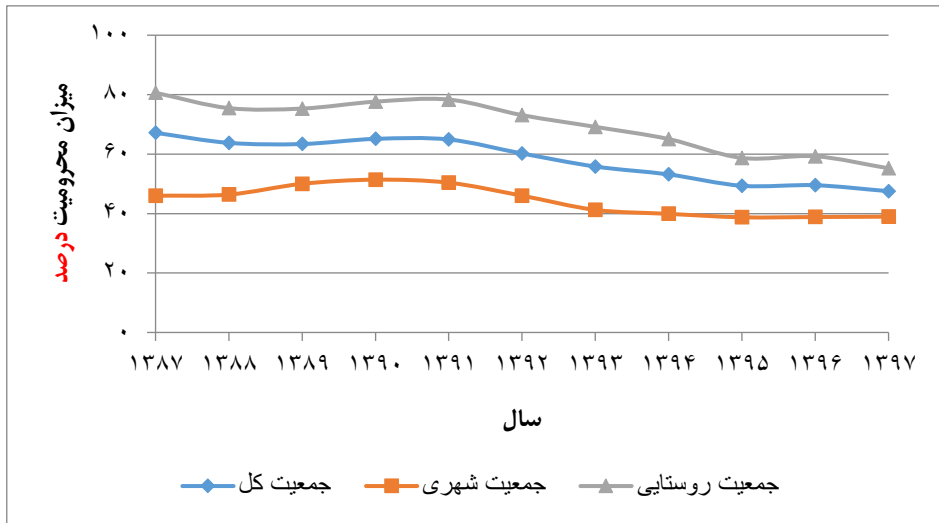
سال	۱۳۸۷		۱۳۸۸		۱۳۸۹			
	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی		
منطقه	محرومیت (درصد)							
	آموزش	سواد سرپرست خانوار	۴۵/۹۹	۸۰/۶۲	۴۶/۳۹	۷۵/۴۸	۵۰/۰۰	۷۵/۳۲
		تحصیل فرزندان	۲/۴۴	۹/۸۷	۲/۳۲	۸/۹۷	۲/۲۸	۸/۱۳
	سلامت	مواجهه با مخارج کم‌شکن سلامت (WHO)	۴/۳۶	۳/۱۰	۳/۴۲	۴/۹۸	۲/۵۷	۳/۸۲
		مواجهه با مخارج کم‌شکن سلامت (WB)	۸/۰۱	۵/۷۶	۸/۳۷	۹/۲۰	۵/۵۷	۶/۳۶
		سرانه مسکن	۶/۴۵	۱۹/۰۵	۹/۷۰	۳۲/۰۶	۱۸/۵۷	۳۱/۸۱
		دسترسی به آب سالم	۱/۲۲	۱۷/۷۲	۲/۲۸	۱۹/۱۶	۰/۰۰	۱۳/۳۶
		حمام بهداشتی	۱۲/۲۰	۶۳/۱۲	۱۲/۱۷	۵۱/۴۷	۱۱/۴۳	۴۷/۹۶
	استاندارد زندگی	سخت بخت و بیز	۰/۰۰	۱/۴۴	۰/۰۰	۱/۱۵	۰/۰۰	۰/۲۵
		مصالح محل سکونت	۹/۵۸	۲۴/۵۸	۶/۶۵	۱۵/۴۵	۸/۴۳	۱۴/۷۶
تملک کالای بادوام		۲/۹۶	۱۴/۴۰	۷/۷۹	۳۰/۰۱	۱/۴۳	۷/۶۳	

۱۳۹۰		۱۳۹۱		۱۳۹۲		۱۳۹۳		۱۳۹۴	
شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی
۵۱/۴۰	۷۷/۶۴	۵۰/۳۸	۷۸/۳۴	۴۶/۰۱	۷۳/۱۱	۴۱/۲۴	۶۹/۱۶	۳۹/۹۰	۶۵/۰۷
۲/۰۹	۷/۴۴	۱/۸۸	۶/۹۴	۱/۶۳	۶/۲۲	۱/۵۴	۵/۳۵	۱/۴۹	۴/۶۸
۱/۱۷	۳/۴۸	۰/۷۶	۱/۲۷	۱/۶۶	۴/۶۸	۴/۵۱	۷/۰۲	۲/۵۰	۵/۲۵
۴/۲۶	۴/۴۲	۲/۸۹	۱/۸۳	۴/۶۵	۶/۹۵	۸/۶۸	۱۰/۶۹	۶/۸۴	۷/۵۰
۹/۲۵	۲۵/۳۰	۷/۱۵	۱۸/۴۲	۴/۸۲	۱۴/۹۵	۳/۸۴	۱۲/۵۲	۳/۱۷	۱۰/۰۴
۰/۰۰	۱۲/۷۲	۰/۴۶	۹/۲۸	۰/۰۰	۱۰/۸۸	۰/۰۰	۸/۴۰	۰/۰۰	۹/۰۰
۸/۶۶	۴۴/۲۴	۷/۴۶	۳۷/۸۳	۶/۱۵	۴۸/۳۷	۵/۱۸	۳۵/۵۷	۴/۵۱	۲۹/۵۴
۰/۰۰	۰/۲۷	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
۷/۶۴	۱۵/۱۳	۹/۵۹	۱۴/۰۶	۷/۹۷	۱۱/۹۳	۷/۱۸	۱۱/۴۵	۶/۵۱	۱۲/۱۴
۱/۷۶	۶/۰۲	۱/۵۲	۵/۲۰	۰/۶۶	۴/۶۸	۰/۵۰	۲/۶۰	۰/۵۰	۳/۱۵

۱۳۹۵		۱۳۹۶		۱۳۹۷	
شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی
۳۸/۷۴	۵۸/۷۱	۳۸/۸۴	۵۹/۲۷	۳۸/۹۵	۵۵/۲۳
۱/۴۴	۴/۰۱	۱/۳۳	۳/۵۶	۱/۱۲	۳/۱۳
۱/۴۰	۲/۶۲	۱/۰۹	۱/۳۲	۱/۷۴	۱/۷۴
۴/۱۹	۴/۰۱	۳/۴۵	۲/۸۱	۳/۲۹	۲/۷۹
۲/۴۴	۱۰/۶۳	۲/۳۶	۱۰/۴۳	۳/۴۹	۹/۹۳
۰/۰۰	۸/۶۳	۰/۰۰	۷/۶۲	۰/۰۰	۱۰/۴۵
۴/۸۹	۲۸/۰۴	۴/۱۷	۳۳/۱۸	۱۰/۲۷	۳۵/۱۹
۰/۰۰	۱/۰۸	۰/۰۰	۰/۵۰	۰/۰۰	۰/۰۰
۶/۸۱	۱۲/۰۲	۷/۲۶	۱۲/۲۵	۴/۶۵	۹/۰۶
۱/۵۷	۳/۵۴	۰/۸۳	۲/۹۸	۰/۱۹	۳/۳۱

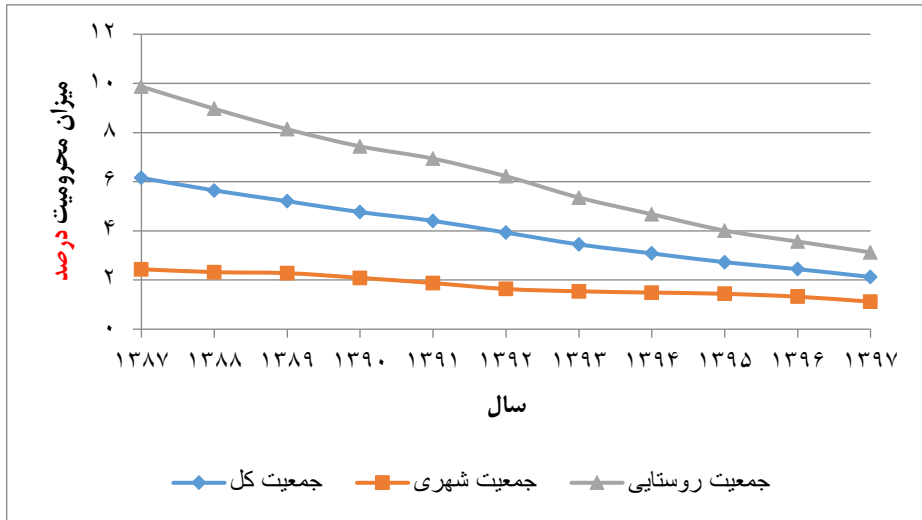
شکل های ۲ تا ۱۱ نشان دهنده روند محرومیت خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ به تفکیک معیارهای هر یک از ابعاد فقر چند بعدی می باشند.

همانطور که از نمودار ۲ قابل مشاهده است میزان محرومیت سواد سرپرست خانوار به طور متوسط در طی سال های مطالعه کاهش یافته است. این شاخص در جمعیت شهری از ۴۵ درصد در سال ۸۷ به ۳۸ درصد در سال ۹۷ و در جمعیت روستایی از ۸۱ درصد به ۵۵ درصد کاهش یافته است. به طور کلی این میزان در تمامی سال ها در جمعیت شهری پایین تر از جمعیت روستایی بوده است.

شکل ۲: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در معیار سواد سرپرست خانوار

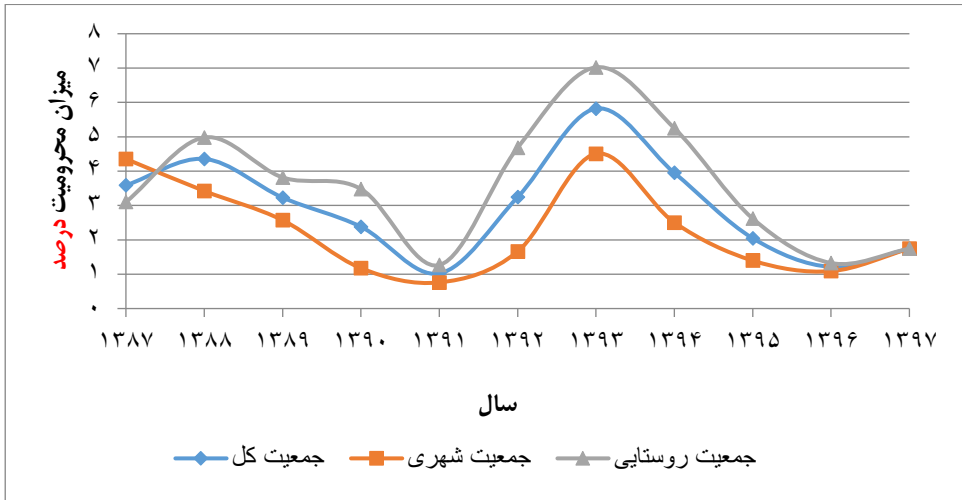
روند محرومیت تحصیل فرزندان خانوارهای استان کرمان در شکل شماره ۳ مشاهده می شود. بر این اساس محرومیت در فاصله سال های مطالعه در هر دو جمعیت شهری و روستایی روند نزولی داشته و از ۲/۴۴ به ۱/۱۲ در جمعیت شهری و از ۹/۸۷ به ۳/۱۳ در جمعیت روستایی کاهش داشته است. در تمامی سال ها این میزان در جمعیت روستایی بالاتر بوده است و از طرفی کاهش محرومیت نیز در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ در جمعیت روستایی بالاتر از جمعیت شهری بوده است.

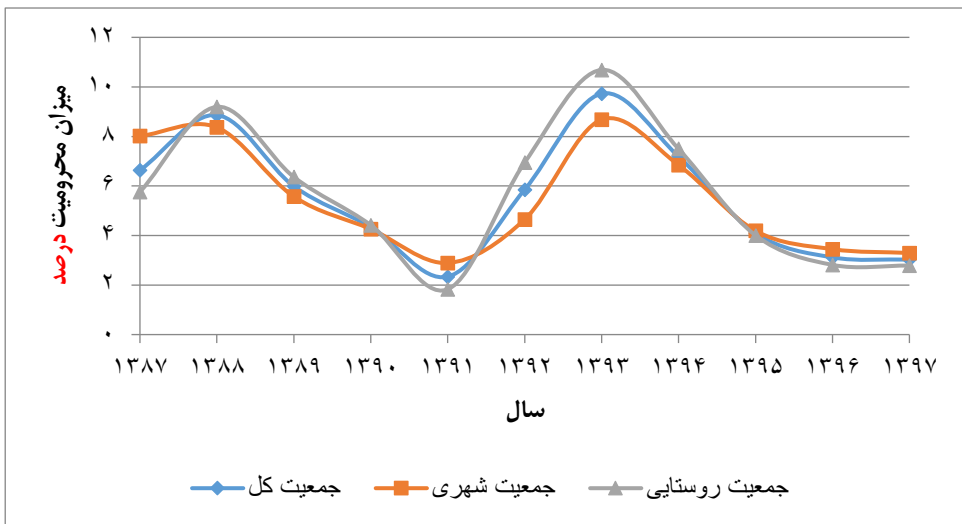
شکل ۳: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در معیار تحصیل فرزندان

همانطور که در روش کار مطالعه اشاره شد با توجه به داده های در دسترس و کیفیت آنها با وجود تمام محدودیت ها شاخص نرخ مواجهه با مخارج کمرشکن سلامت به عنوان شاخص اندازه گیری محرومیت سلامت خانوارهای در محاسبات استفاده شد. بر این اساس با توجه به روش های مرسوم بین المللی دو روش برای محاسبه این شاخص استفاده شد. شکل ۴ روند این شاخص بر اساس روش سازمان جهانی بهداشت و شکل ۵ این روند را بر اساس روش بانک جهانی نشان می دهد. همانطور که مشخص است نتایج این شاخص در هر دو روش روند منظمی را نشان نمی دهد ولی در کل می توان گفت که در طی سال ها کاهش یافته است. به طور کلی به صورت میانگین میزان این شاخص در جمعیت روستایی بالاتر از جمعیت شهری برآورد شده است ولی در برخی از سال ها این میزان در جمعیت شهری

بالاتر هم بوده است. در تمامی سال ها این شاخص بر اساس روش بانک جهانی بالاتر از روش سازمان جهانی بهداشت برآورد شده است.

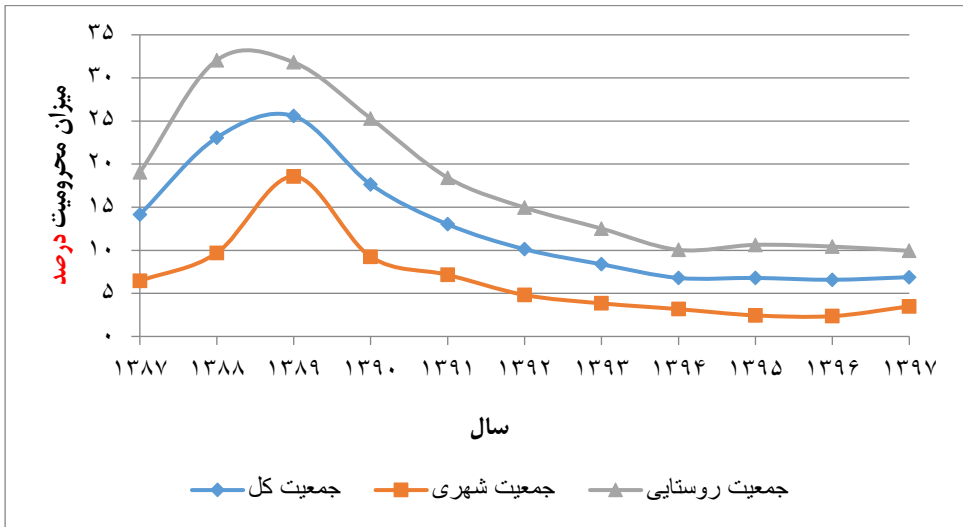
شکل ۵: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در معیار مواجهه با مخارج کمرشکن سلامت (WHO)

شکل ۶: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در معیار مواجهه با مخارج کمرشکن سلامت (WB)

شکل های ۷ تا ۱۲ نشان دهنده روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در فاصله سال های ۸۷ تا ۹۷ به تفکیک ۶ معیار استاندارد زندگی می باشد.

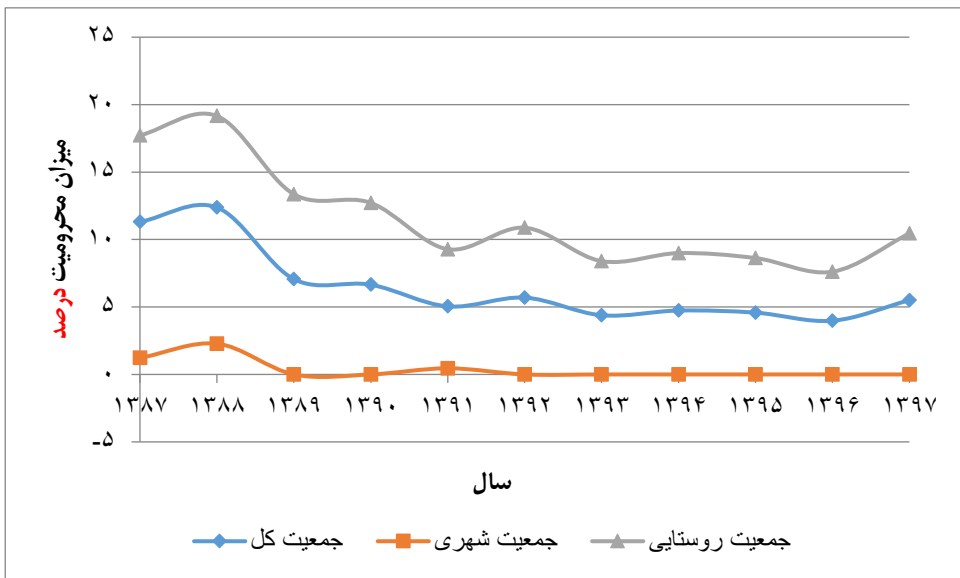
میزان محرومیت در وضعیت محل سکونت از سال ۸۷ تا ۸۹ روند افزایشی و از سال ۸۹ تا ۹۷ به طور کلی روند کاهش داشته است و در سال های پایانی روند با ثباتی را طی کرده است. به طور کلی این میزان در تمامی سال ها در جمعیت روستایی به میزان قابل توجهی بالاتر از جمعیت شهری بوده است ولی در سال های انتهایی فاصله کاهش یافته است (شکل ۷).

شکل ۷: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در وضعیت محل سکونت (سرانه مسکن)

شکل ۸ در خصوص روند محرومیت خانوارها از نظر معیار دسترسی به آب لوله کشی نشان می دهد که به طور کلی این میزان در فاصله سال های مورد مطالعه کاهشی بوده است. این میزان در تمامی سال ها در جمعیت روستایی به میزان قابل توجهی بالاتر از جمعیت شهری بوده است و از ۱۷/۷۲

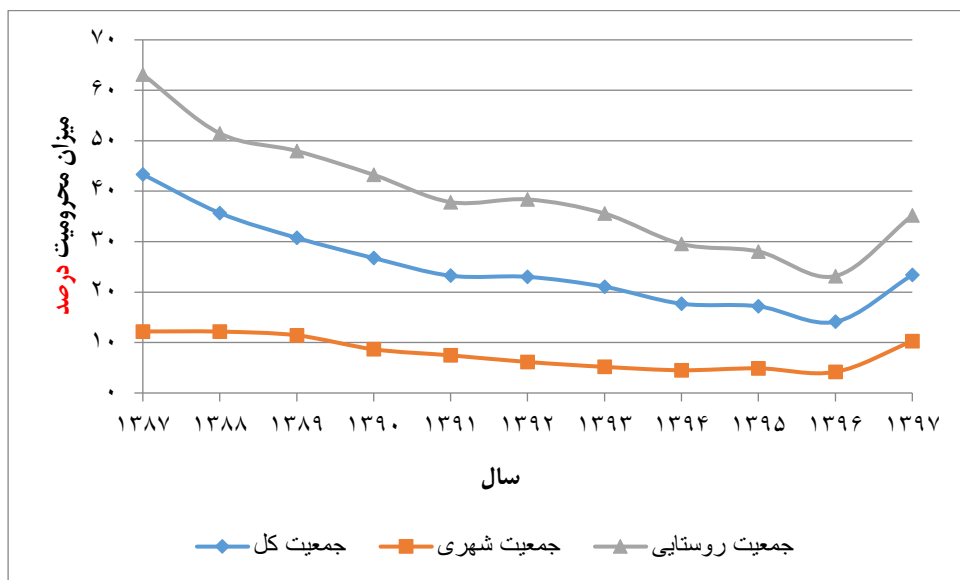
به ۱۰/۴۵ درصد کاهش یافته است این در حالی است که میزان محرومیت در جمعیت شهری از ۱/۲۲ درصد به صفر درصد رسیده است. بر این اساس مشاهده می شود که در جوامع شهری استان کرمان مشکل دسترسی به آب لوله کشی سالم برای خانوارها وجود ندارد ولی در حدود ۱۰ درصد خانوارها در جوامع روستایی هنوز دسترسی ندارند و از این نظر محروم هستند.

شکل ۸: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در معیار دسترسی به آب لوله کشی سالم

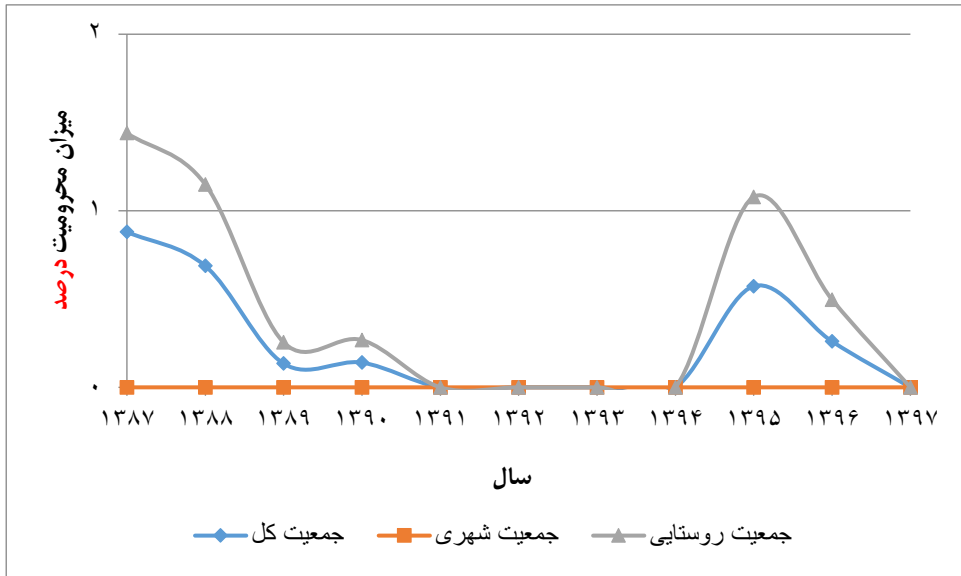
شکل ۹ نشان دهنده روند محرومیت از نظر معیار دسترسی به حمام بهداشتی در منزل می باشد. بر این اساس ملاحظه می شود که به طور کلی میزان محرومیت خصوصا در جمعیت روستایی کاهش پیدا کرده است. این میزان در جمعیت شهری از ۱۲/۲۰ به ۱۰/۲۷ درصد و در جمعیت روستایی از ۶۳/۱۲ به ۳۵/۱۹ درصد رسیده است. همانطور که ملاحظه می شود در جوامع شهری

هنوز بیش از ۱۰ درصد و در جوامع روستایی بیش از ۳۵ درصد خانوارها دسترسی به حمام بهداشتی در منزل ندارند و از این نظر محروم هستند.

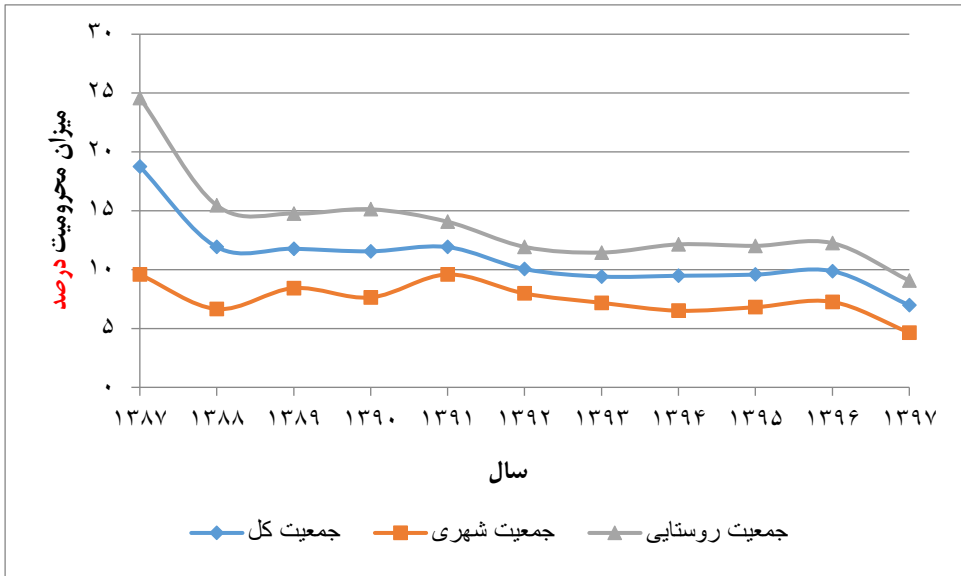
شکل ۹: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در معیار دسترسی به حمام بهداشتی در منزل

روند میزان محرومیت از نظر معیار سوخت خوراک پزی در قالب شکل ۱۰ قابل مشاهده است. همانطور که مشاهده می شود در تمامی سال های مورد مطالعه شاخص محرومیت سوخت خوراک پزی در خانوارهای جوامع شهری استان کرمان برابر صفر برآورد شده است. این در حالی است که در جمعیت روستایی این میزان تنها در سال های ۹۱ تا ۹۴ و سال ۹۷ برابر صفر برآورد شده است و لی در کل می توان گفت که روندی روبه نزول داشته است.

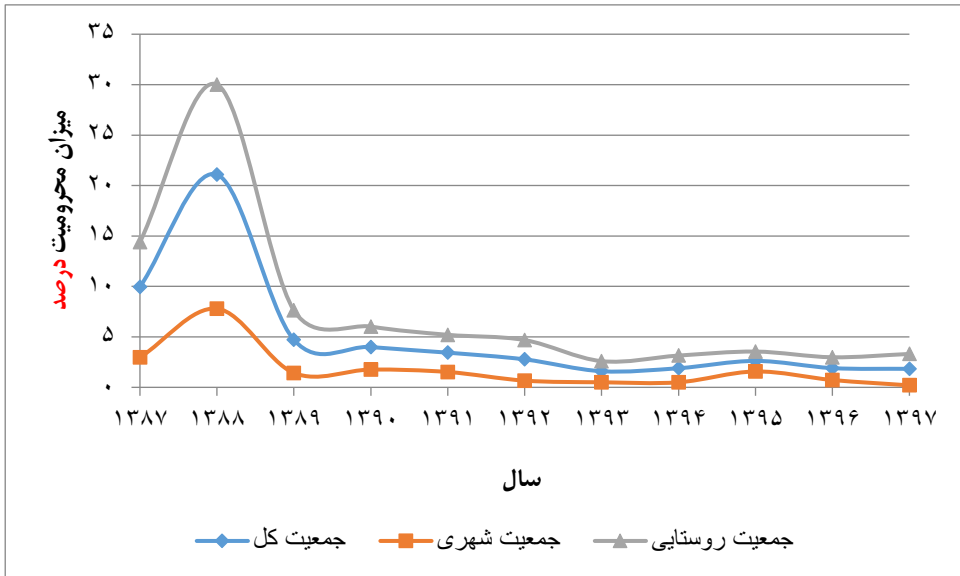
شکل ۱۰: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در معیار سوخت خوراک پزی

روند محاسبات میزان محرومیت خانوارها از نظر معیار مصالح عمده محل سکونت در شمل ۱۱ مشاهده می شود. همانطور که مشخص است میزان محرومیت بر اساس این شاخص در طی سال های مورد مطالعه نزولی بوده است و در جمعیت شهری از ۹/۵۸ به ۴/۶۵ درصد و در جمعیت روستایی از ۲۴/۵۸ به ۹/۰۶ درصد کاهش یافته است. در تمامی سال های مورد مطالعه میزان محرومیت در خانوارهای جمعیت روستایی بالاتر از شهری بوده است ولی نزولی شدن محرومیت در مناطق روستایی با سرعت بالاتری صورت گرفته است..

شکل ۱۱: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در معیار مصالح محل سکونت

شکل شماره ۱۲ نیز نشان دهنده روند میزان محرومیت خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان از نظر معیار تملک کالاهای بادوام می باشد. به طور کلی می توان گفت روند محرومیت در طی سال های مورد مطالعه کاهشی بوده است. در جمعیت روستایی این شاخص از ۱۴/۴۰ به ۳/۳۱ درصد و در جمعیت شهری از ۲/۹۶ به ۰/۱۹ درصد کاهش یافته است. همانطور که مشاهده می شود در تمامی سال ها میزان محرومیت خانوارهای شهری از نظر تملک کالاهای بادوام کمتر از خانوارهای جمعیت روستایی می باشد.

شکل ۱۲: روند محرومیت خانوارهای استان کرمان در معیار سواد سرپرست خانوار

شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر:

در این بخش یافته های حاصل از مطالعه در خصوص محاسبات نسبت سرشمار فقر چند بعدی، شدت فقر چند بعدی و شاخص نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر) خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ آورده شده است. جدول ۵ جزئیات این محاسبات را به تفکیک نشان می دهد. همچنین روند شاخص ها در سال های مورد مطالعه نیز در قالب نمودارهای ۱۳ تا ۱۵ قابل مشاهده است.

جدول ۵: نسبت سرشمار فقر چندبعدی، شدت فقر چند بعدی و شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

سال	منطقه	نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)	شدت فقر چند بعدی (درصد)	نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر)
۱۳۸۷	کل	۲۰/۱۱	۴۰/۵۹	۰/۰۸۲
	شهری	۸/۸۹	۴۰/۸۵	۰/۰۳۶
	روستایی	۲۷/۲۴	۴۰/۵۴	۰/۱۱۰
۱۳۸۸	کل	۲۳/۹۱	۴۰/۹۹	۰/۰۹۸
	شهری	۱۱/۲۲	۴۰/۰۲	۰/۰۴۵
	روستایی	۳۲/۴۴	۴۰/۹۷	۰/۱۳۳
۱۳۸۹	کل	۱۵/۶۸	۴۰/۷۰	۰/۰۶۴
	شهری	۷/۱۴	۴۱/۸۹	۰/۰۳۰
	روستایی	۲۳/۳۸	۴۰/۳۸	۰/۰۹۴

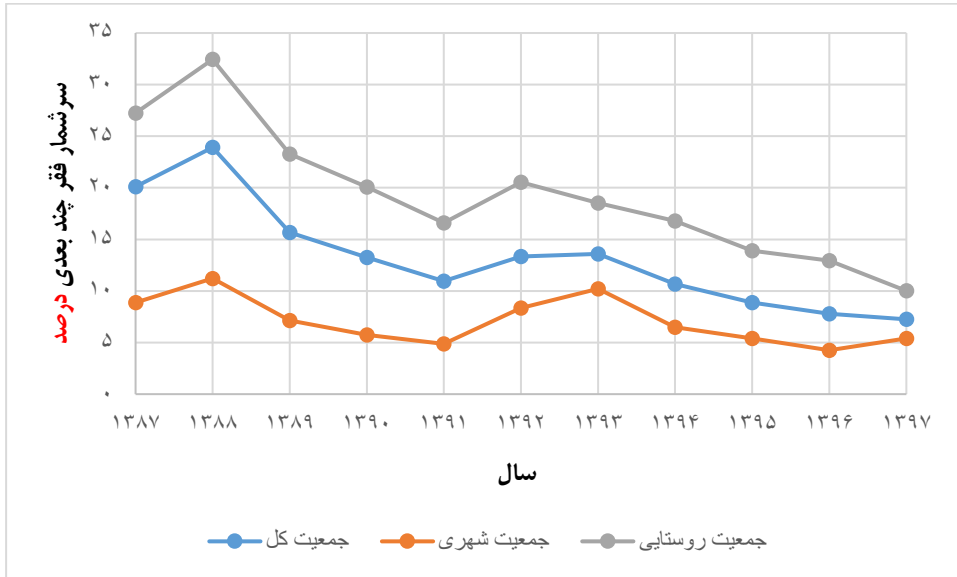
سال	منطقه	نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	شدت فقر چند بعدی (درصد)	نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر)
۱۳۹۰	کل	۱۳/۲۴	۴۰/۳۳	۰/۰۵۳
	شهری	۵/۳۳	۳۹/۱۷	۰/۰۲۲
	روستایی	۲۰/۰۸	۴۰/۶۳	۰/۰۸۲
۱۳۹۱	کل	۱۰/۹۶	۳۸/۴۱	۰/۰۴۳
	شهری	۴/۸۷	۳۷/۶۷	۰/۰۱۸
	روستایی	۱۹/۶۰	۳۸/۶۱	۰/۰۶۴
۱۳۹۲	کل	۱۳/۳۳	۴۰/۱۳	۰/۰۵۳
	شهری	۸/۳۵	۳۷/۳۳	۰/۰۳۳
	روستایی	۲۰/۵۵	۴۰/۹۱	۰/۰۸۴

سال	مناطقه	نسبت سرشمار فقر چندبعدي (درصد)	شدت فقر چندبعدي (درصد)	نسبت سرشمار تعديل يافته (شاخص فقر چندبعدي آلكاير و فوستر)
۱۳۹۳	كل	۱۳/۶۰	۴۳/۵۵	۰/۰۵۹
	شهری	۱۰/۲۰	۴۱/۰۳	۰/۰۴۲
	روستایی	۱۸/۵۳	۴۴/۷۸	۰/۰۸۳
۱۳۹۴	كل	۱۰/۶۸	۴۱/۲۴	۰/۰۴۴
	شهری	۶/۴۸	۳۸/۱۹	۰/۰۲۵
	روستایی	۱۶/۷۸	۴۲/۳۴	۰/۰۷۱
۱۳۹۵	كل	۸/۸۷	۳۸/۶۷	۰/۰۳۴
	شهری	۵/۴۱	۳۶/۸۳	۰/۰۲۰
	روستایی	۱۳/۸۹	۳۹/۳۷	۰/۰۵۵

سال	منطقه	نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	شدت فقر چند بعدی (درصد)	نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر)
۱۳۹۶	کل	۷/۸۰	۳۷/۱۰	۰/۰۳۹
	شهری	۴/۲۵	۳۶/۴۲	۰/۰۱۵
	روستایی	۱۲/۹۴	۳۷/۳۳	۰/۰۴۸
۱۳۹۷	کل	۷/۲۵	۳۷/۹۰	۰/۰۳۷
	شهری	۵/۳۸	۳۷/۹۶	۰/۰۲۰
	روستایی	۱۰/۰۱	۳۷/۸۷	۰/۰۳۸

شاخص نسبت سرشمار چند بعدی نشان دهنده میزان خانوارها و یا افرادی از جامعه است که به صورت چند بعدی فقیر محسوب می شوند. بر اساس جدول شماره ۵ و شکل ۱۳ میزان و روند تغییرات این شاخص در فاصله سال های مورد مطالعه برای خانوارهای استان کرمان به طور کلی کاهشی بوده است و در خانوارهای شهری از ۸/۸۹ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۵/۳۸ درصد در سال ۱۳۹۷ رسیده است. این میزان در خانوار های روستایی از ۲۷/۲۴ درصد به ۱۰/۰۱ درصد رسیده است. این میزان به جز دو نقطه زمانی در تمامی مقاطع کاهشی بوده است و به طور کلی در تمامی

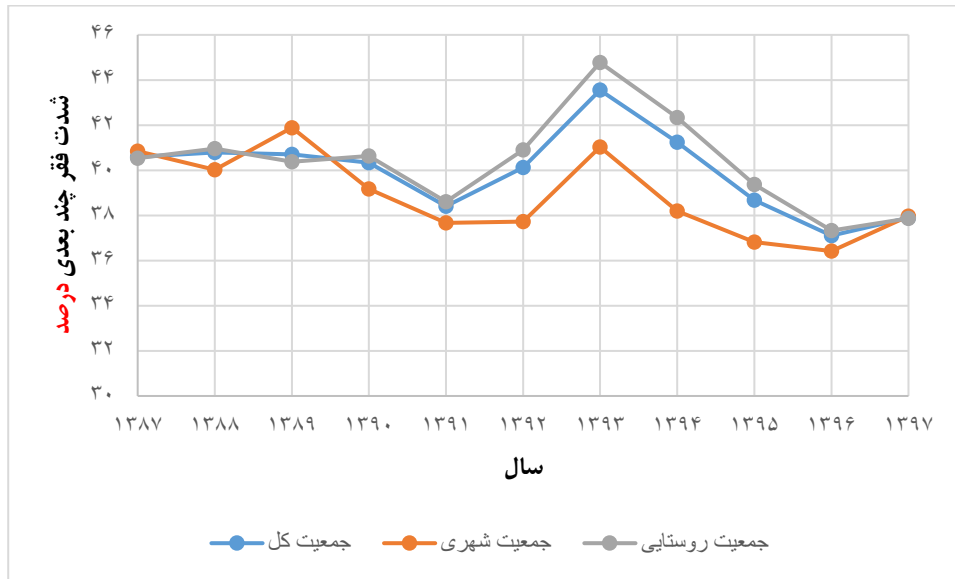
سال‌ها، وسعت فقر چند بعدی در جمعیت روستایی در حدود بیش از دو برابر خانوارها در جوامع روستایی استان کرمان بوده است. این در حالی است که این فاصله با گذشت سال‌ها کمتر شده است.

شکل ۱۳: روند شاخص نسبت سرشمار فقر چند بعدی در فاصله سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

شاخص شدت فقر چند بعدی میزان محرومیتی که افراد فقیر چند بعدی با آن مواجه هستند را محاسبه می‌نماید. این شاخص نشان می‌دهد که به طور متوسط نمره محرومیت خانوارهای فقیر چند بعدی چند درصد با خط فقر چند بعدی فاصله دارد. بر اساس جدول شماره ۵ و شکل ۱۴ میزان و روند تغییرات این شاخص در فاصله سال‌های مورد مطالعه برای خانوارهای استان کرمان به طور میانگین کاهشی بوده است و در خانوارهای شهری از ۴۰/۸۵ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۳۵/۹۶ درصد در سال ۱۳۹۷ رسیده است. این میزان در خانوارهای روستایی از ۴۰/۵۴ درصد به

۳۷/۸۷ درصد رسیده است. این شاخص در ۵ سال پایانی مورد مطالعه روند کاهشی با ثبات تری را طی کرده است و در اکثر سال ها در جمعیت روستایی بالاتر از جمعیت شهری بوده است.

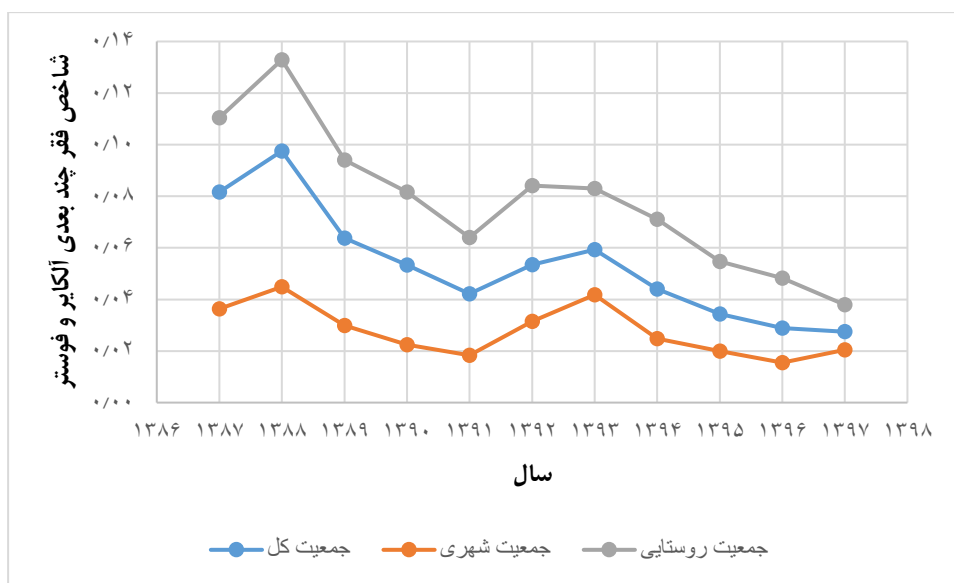
شکل ۱۴: روند شاخص شدت فقر چند بعدی در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

شاخص نسبت سرشمار فقر چند بعدی تعدیل یافته یا شاخص فقر چند بعدی آلکایر فوستر از حاصل ضرب دو شاخص جزئی نسبت سرشمار و شدت فقر چند بعدی محاسبه می شود و در واقع به طور همزمان نشان دهنده وسعت و عمق فقر چند بعدی می باشد. جدول شماره ۵ و شکل ۱۵ نشان دهنده یافته های مطالعه در خصوص شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر استان کرمان می باشد. بر این اساس همانطور که مشاهده می شود میزان و روند تغییرات این شاخص در فاصله سال های مورد مطالعه برای خانوارهای استان کرمان به طور کلی کاهشی بوده است و در خانوارهای شهری از ۰/۰۳۶ در سال ۱۳۸۷ به ۰/۰۲۰ در سال ۱۳۹۷ رسیده است. این نشان می

دهد فقر چند بعدی جمعیت شهری استان کرمان در فاصله ۱۱ سال به طور کلی ۸۰ درصد کاهش یافته است.

این شاخص در خانوار های روستایی از ۰/۱۱۰ به ۰/۰۳۸ رسیده است که نشان دهنده کاهش ۱۸۹ درصدی در فاصله ۱۱ ساله می باشد.

مشابه شاخص نسبت سرشمار، شاخص آلكاير و فوستر نیز به جز دو نقطه زمانی در تمامی مقاطع کاهشی بوده است و به طور کلی در تمامی سال ها فقر چند بعدی در جمعیت روستایی در حدود بیش از دو برابر این میزان در جوامع روستایی استان کرمان بوده است. این در حالی است که این فاصله با گذشت سال ها کمتر شده است.

شکل ۱۵: روند شاخص نسبت سرشمار فقر چند بعدی تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر) در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

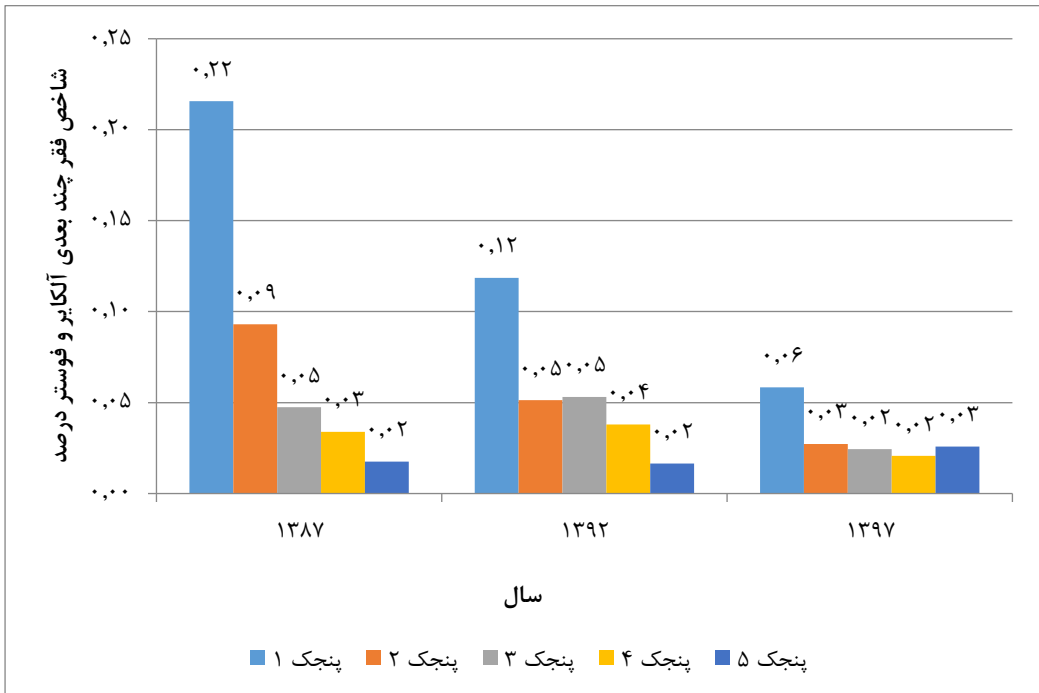
شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر جمعيت شهري و روستايي به تفكيك پنجك‌هاي دارايي:

در اين بخش يافته‌هاي حاصل از محاسبات فقر چند بعدی به تفكيك پنجك‌هاي دارايي قابل مشاهده است. اين محاسبات بر پايه داده‌هاي جمعيت كل استاني انجام شده است و به علت محدوديت تعداد داده‌هاي شهري و روستايي در هر پنجك به منظور انجام محاسبات دقيق تر تفكيك شهري و روستايي انجام نشد. همچنين جهت مطالعه روند محاسبات سال ابتدائي ۱۳۸۷ تا سال مياني ۱۳۹۲ و سال پاياني ۱۳۹۷ در نظر گرفته شد. يافته‌هاي اين بخش در قالب جدول شماره ۶ قابل مشاهده است. همچنين مقادير و روند تغييرات شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر به تفكيك پنجك‌ها در سال‌هاي مورد مطالعه در شكل ۱۶ مشاهده مي‌شود. بر اين اساس در تمامي سال‌ها مقدار شاخص چند بعدی آلكاير و فوستر در پنجك اول بالاترين ميزان مي‌باشد. پايين‌ترين ميزان نيز در سال‌هاي ۸۷ و ۹۲ پنجك ۵ و در سال ۹۷ پنجك ۴ مي‌باشد. همچنين نکته ديگري كه وجود دارد کاهش ساليانه شاخص فقر چند بعدی پنجك ۱ و افزايش شاخص در پنجك ۵ مي‌باشد.

جدول ۶: نسبت سرشمار فقر چند بعدی، شدت فقر چند بعدی و شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر جمعيت كل به تفكيك پنجك‌هاي دارايي استان کرمان در فاصله سال‌هاي ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

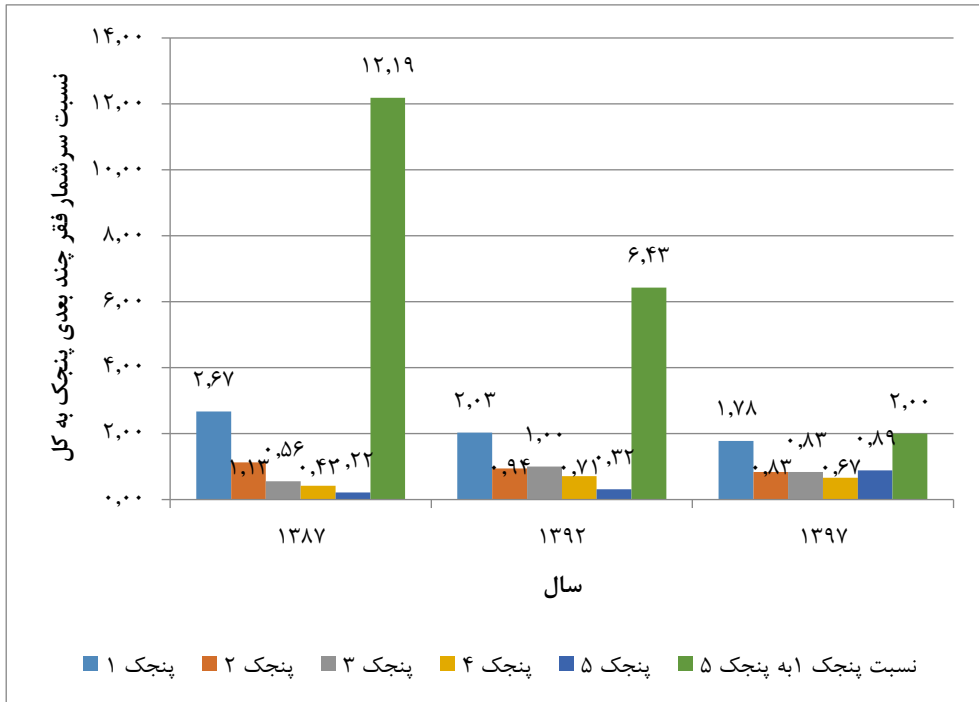
سال	شاخص	پنجك ۱	پنجك ۲	پنجك ۳	پنجك ۴	پنجك ۵
۱۳۸۷	نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۵۳/۷۲	۲۲/۶۴	۱۱/۱۹	۸/۴۷	۴/۴۱
	شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۰/۱۵	۴۱/۱۳	۴۲/۴۲	۴۰/۰۰	۳۹/۷۴
	نسبت سرشمار تعديل يافته	۰/۲۱۶	۰/۰۹۳	۰/۰۴۷	۰/۰۳۴	۰/۰۱۸
۱۳۹۲	نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۲۸/۰۶	۱۳/۰۴	۱۳/۸۳	۹/۸۸	۴/۳۷
	شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۲/۲۵	۳۹/۳۹	۳۸/۴۱	۳۸/۴۴	۳۷/۸۸
	نسبت سرشمار تعديل يافته	۰/۱۱۹	۰/۰۵۱	۰/۰۵۳	۰/۰۳۸	۰/۰۱۷
۱۳۹۷	نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۱۴/۶۸	۶/۸۸	۶/۸۸	۵/۵۰	۷/۳۴

سال	شاخص	پنجک ۱	پنجک ۲	پنجک ۳	پنجک ۴	پنجک ۵
	شدت فقر چند بعدی (درصد)	۳۹/۷۶	۳۹/۶۳	۳۵/۵۶	۳۷/۵۰	۳۵/۰۷
	نسبت سرشمار تعدیل یافته	۰/۰۵۸	۰/۰۲۷	۰/۰۲۴	۰/۰۲۱	۰/۰۲۶

شکل ۱۶: شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر جمعیت کل استان کرمان به تفکیک پنجک های دارایی در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

شکل شماره ۱۷ نسبت سرشمار فقر چند بعدی پنجک های دارایی به نسبت سرشمار فقر چند بعدی جمعیت کل استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ را نشان می دهد. نکته ای کاملا مشهود است کاهش سهم پنجک اول و افزایش سهم پنجک پنجم از کل فقر چند بعدی خانوارهای استان کرمان در طی سال هاست. این نتیجه از نسبت فقر پنجک اول به پنجک پنجم نیست حاصل می شود. این نسبت در طی سال های کاهش یافته است.

شکل ۱۷: نسبت سرشمار فقر چند بعدی پنجک های دارایی به نسبت سرشمار فقر چند بعدی جمعیت کل استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

فقر درآمدی و نسبت شکاف درآمدی:

با توجه به اهمیت فقر درآمدی در این مطالعه علاوه بر محاسبه فقر چند بعدی میزان فقر درآمدی خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ با استفاده از دو روش محاسباتی فقر نسبی شامل روش ۶۶ درصد میانه درآمدی و روش سازمان جهانی سلامت مبتنی بر مخارج خوراک برآورد شد. همچنین شاخص نسبت شکاف درآمدی نیز به عنوان شاخصی برای شدت فقر درآمدی برای تمامی سال ها محاسبه شد که می تواند تصویر بهتری در کنار فقر درآمدی ارائه دهد.

یافته های حاصل از این بخش در قالب جدول شماره ۷ و نمودارهای ۱۸ تا ۲۱ قابل مشاهده است. به طور کلی با توجه به ماهیت دو روش، محاسبات بر اساس روش ۶۶ درصد میانه برآورد بالاتری از فقر نسبی درآمدی نشان می دهد.

بر اساس یافته های حاصل از محاسبات روش ۶۶ درصد میانه درآمدی، فقر درآمدی خانوارهای شهری از ۲۷/۷۰ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۵۲/۷۱ در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته است. این میزان برای خانوارهای روستایی از ۶۶/۲۲ به ۸۱/۸۸ درصد افزایشی بوده است.

یافته های حاصل از محاسبات بر اساس روش سازمان جهانی سلامت نشان می دهد که فقر درآمدی در خانوارهای شهری کرمان از ۱۹/۵۱ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۳۶/۸۲ درصد در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته است. میزان این شاخص برای خانوارهای روستایی از ۵۳/۹۳ به ۶۹/۱۶ درصد افزایش یافته است.

روند تغییرات فقر درآمدی براساس دو روش در طی ۱۱ سال مطالعه تقریباً الگوی مشابهی را نشان می دهد. در جمعیت روستایی این شاخص از سال ۸۷ تا ۹۲ روند نسبتاً کاهشی و با ثباتی داشته و از سال ۹۲ به ۹۳ با یک جهش روبه رو شده است و از سال ۹۳ به بعد روند با ثباتی را نشان می دهد. این روند در جمعیت شهری تا حدودی متفاوت است به صورتی که در سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ فقر درآمدی به طور متوسط افزایشی، از سال ۹۲ به ۹۳ همراه با یک جهش قابل توجه و از سال ۹۳ به بعد روند با ثباتی را نشان داده است.

نتایج محاسبه شاخص نسبت شکاف درآمدی بر اساس روش ۶۶ درصد میانه درآمدی نشان داد شدت فقر درآمدی خانوارهای شهری از ۳۳/۱۱ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۳۴/۲۹ در سال ۱۳۹۷

افزایش یافته است. این میزان برای خانوارهای روستایی از ۴۰/۳۶ به ۴۳/۹۴ درصد افزایش یافته است.

یافته های حاصل از محاسبات شاخص نسبت شکاف درآمدی بر اساس روش سازمان جهانی سلامت نیز نشان می دهد که شدت فقر درآمدی در خانوارهای شهری کرمان از ۳۱/۹۹ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۲۹/۵۵ درصد در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته است. میزان این شاخص برای خانوارهای روستایی از ۳۷/۰۵ به ۳۶/۲۰ درصد افزایش یافته است.

لازم به ذکر است در تمامی سال های مورد مطالعه بر اساس نتایج هر دو روش محاسباتی میزان شاخص های فقر درآمدی و شاخص نسبت شکاف درآمدی در جمعیت شهری بالاتر از جمعیت روستایی برآورد شده است با این تفاوت که فاصله میان جمعیت شهری و روستایی در شاخص نسبت شکاف درآمدی بسیار کمتر می باشد.

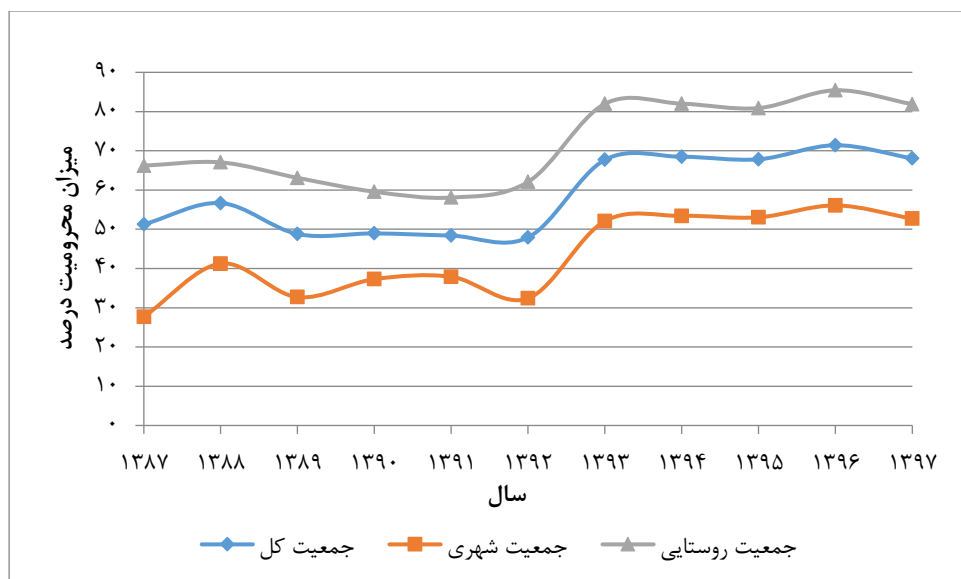
جدول ۷: فقر درآمدی و شاخص نسبت شکاف درآمدی خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

سال	منطقه	روش ۶۶٪ میانه درآمدی		روش سازمان جهانی سلامت	
		فقر درآمدی (درصد)	شاخص نسبت شکاف درآمدی (درصد)	فقر درآمدی (درصد)	شاخص نسبت شکاف درآمدی (درصد)
۱۳۸۷	شهری	۲۷/۷۰	۳۳/۱۱	۳۱/۹۹	
	روستایی	۳۶/۲۲	۴۰/۳۶	۳۷/۰۵	

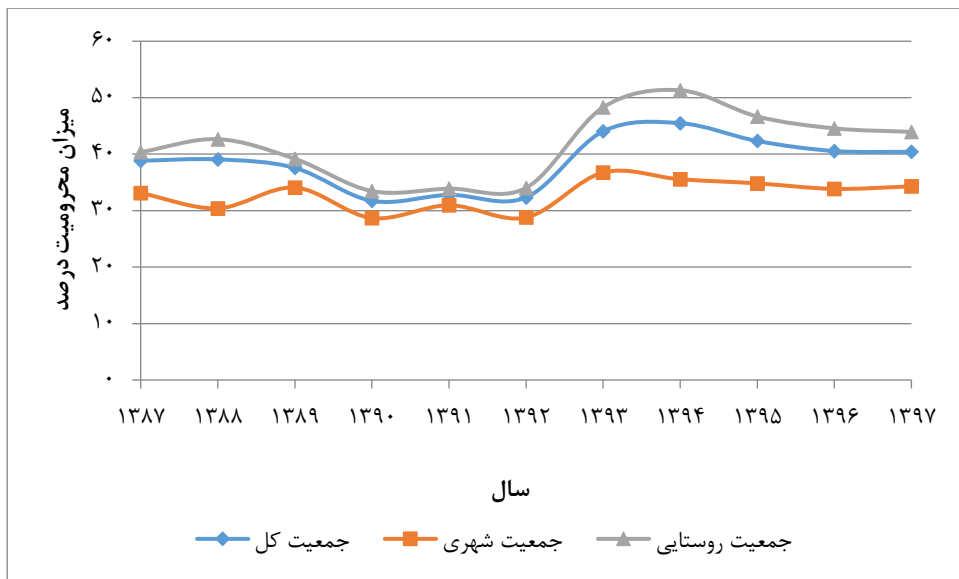
سال	منطقه	روش ۶۶٪ میانه درآمدی		روش سازمان جهانی سلامت	
		فقر درآمدی (در صد)	شاخص نسبت شکاف درآمدی (درصد)	فقر درآمدی (در صد)	شاخص نسبت شکاف درآمدی (درصد)
۱۳۸۸	شهری	۴۱/۲۵	۳۰/۴۱	۲۹/۴۷	۲۹/۶۱
	روستایی	۶۷/۰۵	۴۲/۶۵	۵۷/۲۲	۴۰/۱۹
۱۳۸۹	شهری	۳۲/۷۱	۳۴/۰۸	۲۲/۴۳	۳۲/۱۷
	روستایی	۶۳/۱۰	۳۹/۱۷	۴۸/۳۳	۳۵/۷۰
۱۳۹۰	شهری	۳۷/۳۰	۲۸/۶۸	۲۶/۵۸	۲۵/۴۴
	روستایی	۵۹/۵۷	۳۳/۴۵	۴۵/۶۵	۳۰/۶۴
۱۳۹۱	شهری	۳۷/۹۰	۳۰/۹۵	۳۳/۱۸	۲۹/۴۲
	روستایی	۵۸/۰۹	۳۳/۸۹	۵۲/۳۴	۳۱/۵۴

سال	منطقه	روش ۶۶٪ میانه درآمدی		روش سازمان جهانی سلامت	
		فقر درآمدی (در صد)	شاخص نسبت شکاف درآمدی (درصد)	فقر درآمدی (در صد)	شاخص نسبت شکاف درآمدی (درصد)
۱۳۹۲	شهری	۳۲/۳۹	۷۸/۷۸	۷۸/۰۷	۲۶/۳۲
	روستایی	۶۲/۰۸	۳۴/۰۲	۵۵/۸۹	۳۱/۴۴
۱۳۹۳	شهری	۵۲/۰۹	۳۶/۷۵	۴۰/۵۷	۳۵/۶۱
	روستایی	۸۱/۹۸	۴۸/۲۸	۷۳/۸۹	۴۴/۵۸
۱۳۹۴	شهری	۵۳/۴۲	۳۵/۵۵	۴۳/۰۷	۳۰/۲۹
	روستایی	۸۲/۰۱	۵۱/۳۱	۷۳/۰۱	۴۷/۷۴
۱۳۹۵	شهری	۵۳/۰۵	۳۴/۸۳	۳۹/۷۹	۲۷/۸۷
	روستایی	۸۰/۸۹	۴۶/۶۷	۶۹/۴۹	۴۰/۳۸

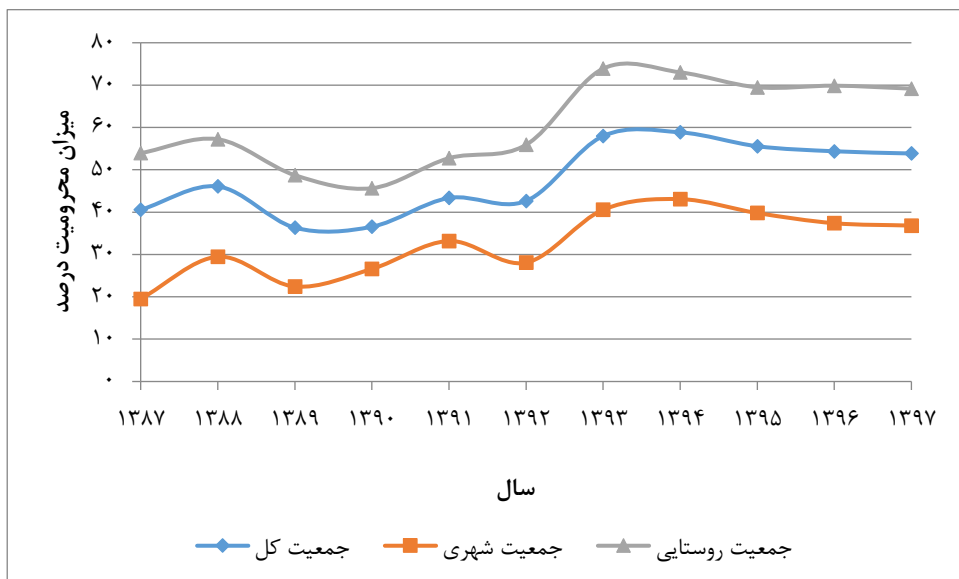
سال	منطقه	روش ۶۶٪ میانه درآمدی		روش سازمان جهانی سلامت	
		فقر درآمدی (درصد)	شاخص نسبت شکاف درآمدی (درصد)	فقر درآمدی (درصد)	شاخص نسبت شکاف درآمدی (درصد)
۱۳۹۶	شهری	۵۶/۰۸	۳۳/۸۵	۳۷/۳۹	۲۷/۱۲
	روستایی	۸۵/۴۳	۴۴/۵۶	۶۹/۱۷	۴۶/۲۳
۱۳۹۷	شهری	۵۲/۷۱	۳۴/۲۹	۳۶/۱۲	۲۹/۵۵
	روستایی	۸۱/۸۸	۴۲/۹۴	۶۹/۱۶	۳۶/۲۰

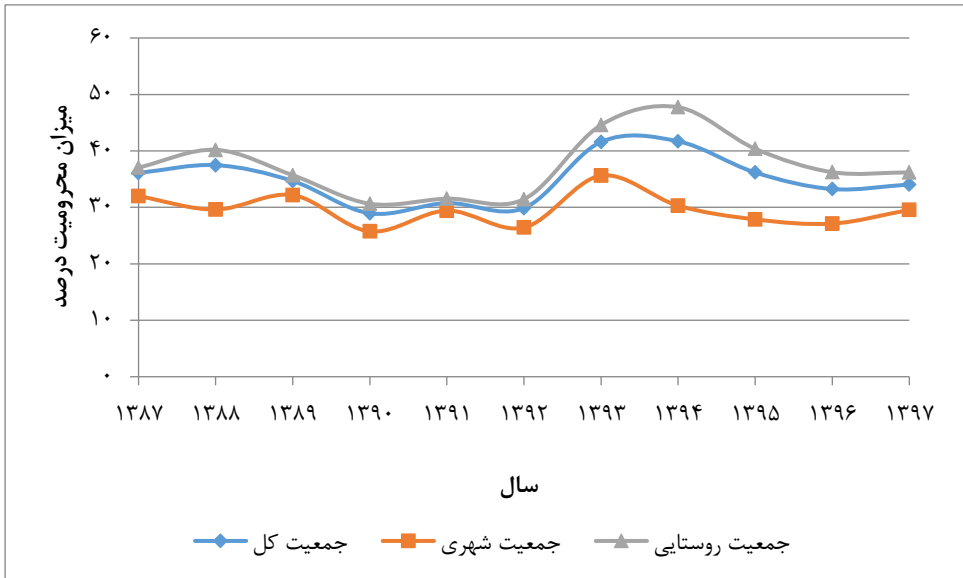
شکل ۱۸: روند فقر درآمدی استان کرمان بر اساس روش ۶۶ درصد میانه در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

شکل ۱۹: روند شاخص نسبت شکاف درآمدی بر اساس روش ۶۶ درصد میانه در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

شکل ۲۰: روند فقر درآمدی استان کرمان بر اساس روش سازمان جهانی بهداشت در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

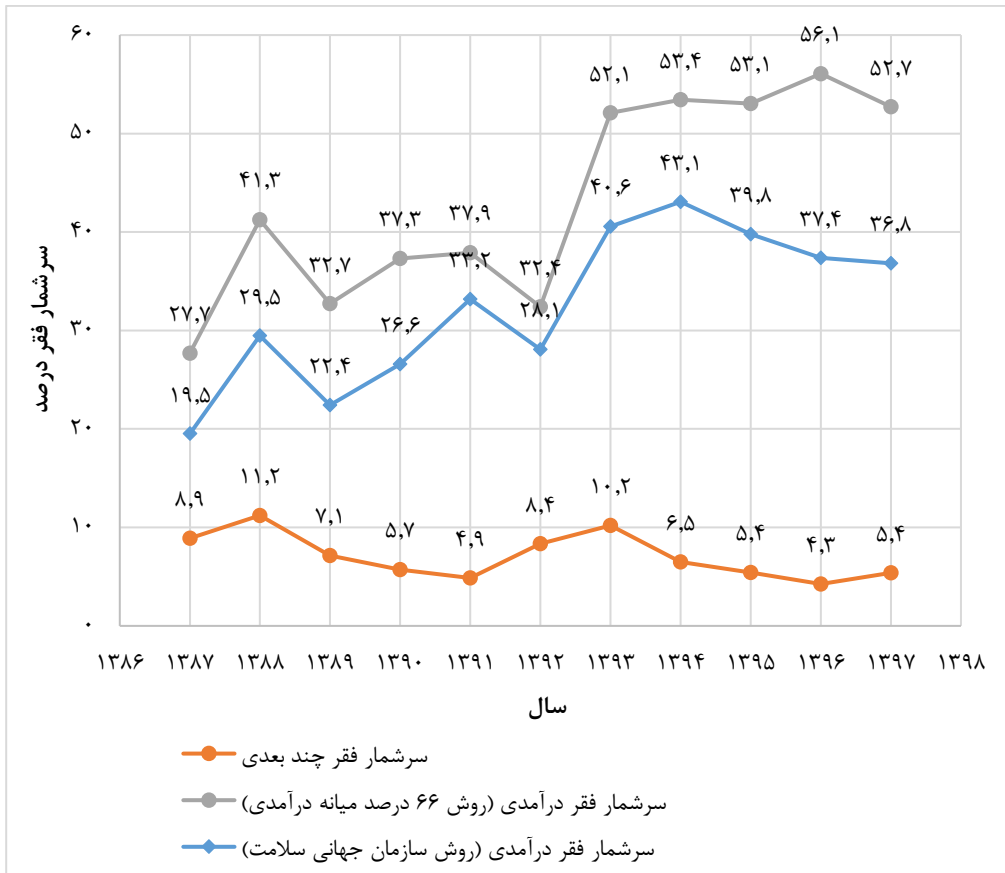

شکل ۲۱: روند شاخص نسبت شکاف درآمدی بر اساس روش سازمان جهانی بهداشت در فاصله سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

تحلیل مقایسه‌ای روند فقر چندبعدی و فقر درآمدی

در این بخش مقایسه روند نسبت سرشمار فقر چند بعدی و فقر درآمدی در مناطق جمعیتی شهری و روستایی استان کرمان در سال‌های مورد بررسی انجام شده است.

شکل ۲۲ نشان دهنده روند مقایسه‌ای در جمعیت شهری استان کرمان می‌باشد. همانطور که قابل مشاهده است بر خلاف شاخص فقر چند بعدی که در کل به طور متوسط روندی کاهشی داشته است شاخص‌های فقر درآمدی به طور متوسط افزایشی بوده‌اند که البته تفاوت روند در شاخص فقر درآمدی بر اساس دو روش در سال‌های بعد از ۱۳۹۳ نیز قابل توجه است به این صورت که در این سال‌ها فقر درآمدی بر اساس روش سازمان جهانی سلامت به طور متوسط کاهشی و در مقابل بر اساس روش میانه درآمدی روند افزایشی را نشان می‌دهد.

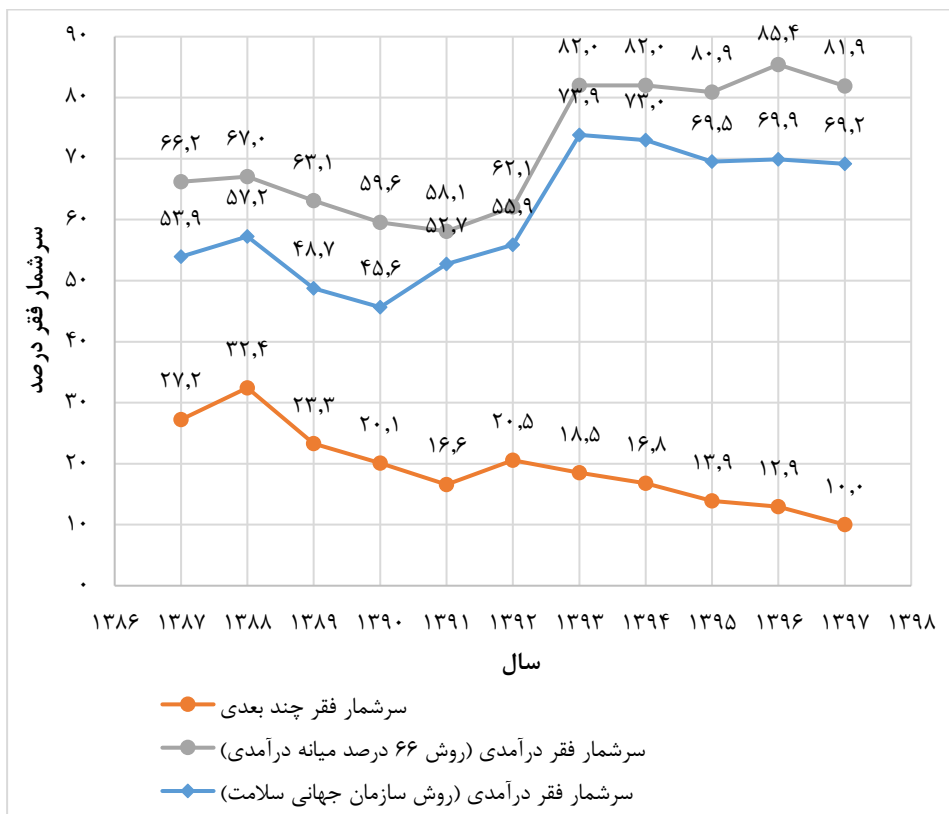

شکل ۲۲: مقایسه روند فقر درآمدی و فقر چندبعدی خانوارهای جمعیت شهری استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

شکل ۲۳ نشان دهنده روند مقایسه ای فقر درآمدی و چند بعدی در جمعیت روستایی استان کرمان می باشد. همانطور که از نمودار قابل مشاهده است، مشابه جمعیت شهری بر خلاف شاخص فقر چند بعدی که در کل به طور متوسط روندی کاهشی داشته است، شاخص های فقر درآمدی به طور متوسط افزایشی بوده اند که البته تفاوت روند در شاخص فقر درآمدی بر اساس دو روش در سال های بعد از ۱۳۹۳ نیز قابل توجه است به این صورت که در این سال ها فقر درآمدی بر اساس

روش سازمان جهانی سلامت به طور متوسط کاهش و در مقابل بر اساس روش میانه درآمدی روند افزایشی را نشان می‌دهد.

به طور کلی می‌توان گفت فقر در آمدی و فقر چند بعدی در فاصله زمانی ۱۱ ساله روند متفاوتی را نشان می‌دهند که نشان می‌دهد علیرغم افزایش فقر درآمدی، فقر چند بعدی در خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان به طور متوسط روبه کاهش بوده است که می‌تواند دلایل اقتصادی اجتماعی مختلفی داشته باشد.

شکل ۲۳: مقایسه روند فقر درآمدی و فقر چندبعدی خانوارهای جمعیت روستایی استان کرمان در فاصله سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

محاسبات فقر چند بعدی ۵ شهرستان بزرگ استان کرمان

در این بخش محاسبات مربوط شاخص های فقر چند بعدی در سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ به تفکیک پنج شهرستان بزرگ استان کرمان انجام شده است.

جداول ۸ تا ۱۱ یافته های حاصل از این محاسبات را به ترتیب در جمعیت کل، شهری و روستایی نشان می دهد. همچنین شکل‌های ۲۴ تا ۲۶ روند تغییرات شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر را در مناطق جمعیتی کل، شهری و روستایی نشان می دهد. نقشه های پراکندگی ۱ تا ۳ نیز پراکندگی درجه فقر چند بعدی آکایر و فوستر را برای سال ۱۳۹۷ نشان می دهد.

بر اساس محاسبات جمعیت کل در سال ۱۳۹۲ کمترین میزان فقر چند بعدی مربوط به شهر رفسنجان و بیشترین میزان مربوط به شهر سیرجان بود. در سال ۱۳۹۷ بازهم بیشترین میزان فقر به شهرستان سیرجان اختصاص دارد ولی شهر کرمان کمترین میزان فقر چند بعدی را به خود اختصاص داده است.

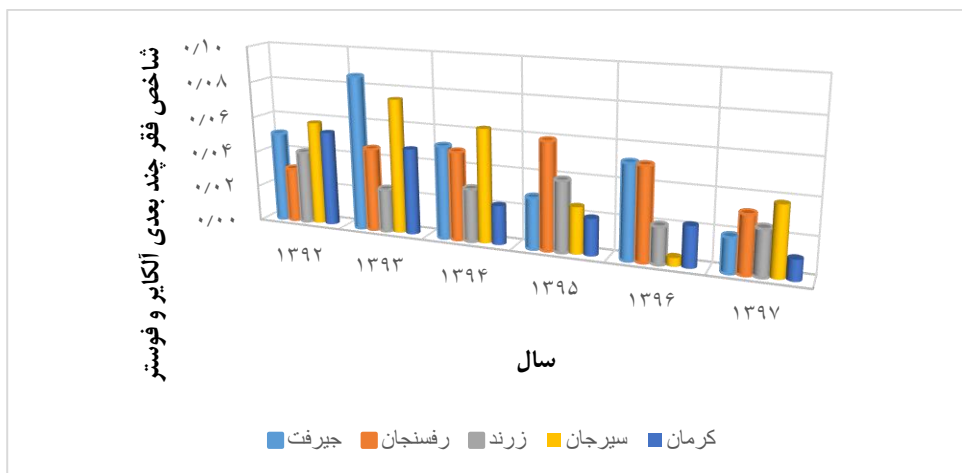
به طور کلی روند نتایج تغییرات منظمی را نشان نمی دهد و شهرستانی که در یک سال بیشترین فقر را داشته در سال بعد در زمره کمترین میزان فقر چند بعدی قرار داشته است. ولی به طور کلی می توان گفت میزان شاخص فقر چند بعدی ۵ شهر بزرگ کرمان در بازه ۶ ساله به طور متوسط کاهش یافته است.

جدول ۸: شاخص‌های فقر چند بعدی خانوارهای جمعیت کل ۵ شهرستان بزرگ استان کرمان در فاصله سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

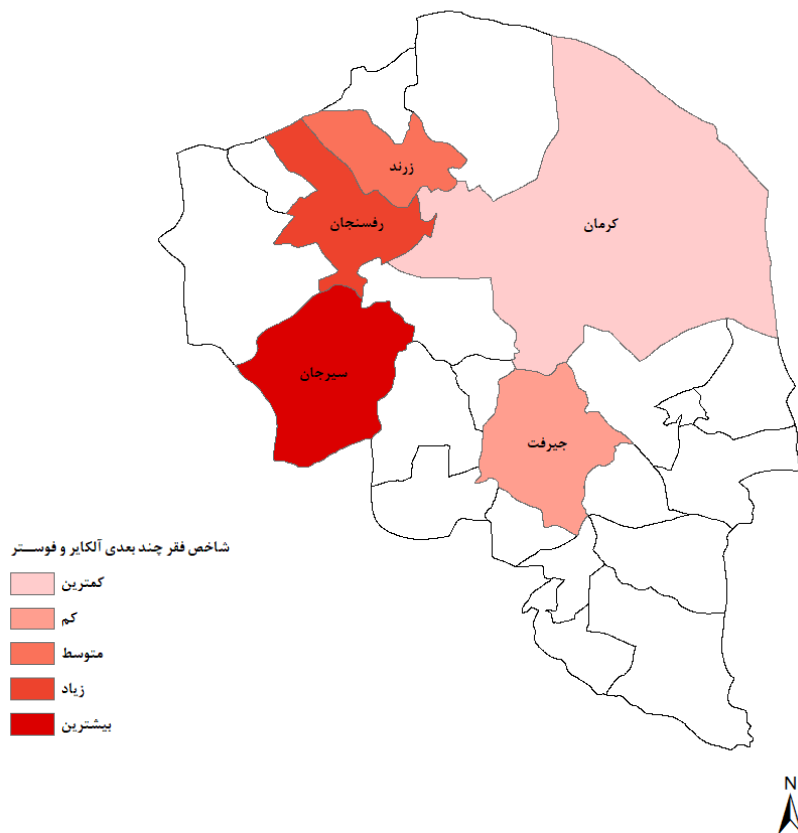
سال	۱۳۹۲					۱۳۹۳				
	عنوان شهرستان	جیرفت	رفسنجان	زربند	سیرجان	کرمان	جیرفت	رفسنجان	زربند	سیرجان
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)	۱۳/۷۰	۷/۹۲	۱۰/۸۱	۱۲/۲۹	۱۳/۲۹	۲۰/۰۰	۱۰/۸۹	۶/۹۴	۱۶/۲۸	۱۱/۲۷
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۲۶/۶۷	۲۸/۱۹	۳۷/۵۰	۴۵/۴۵	۴۰/۰۶	۴۷/۹۶	۴۲/۴۲	۳۴/۴۴	۴۶/۰۳	۴۲/۷۱
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آتکایر و فوستر)	۰/۰۵۰	۰/۰۳۰	۰/۰۴۱	۰/۰۵۸	۰/۰۵۳	۰/۰۸۶	۰/۰۴۶	۰/۰۲۴	۰/۰۷۵	۰/۰۴۸
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آتکایر و فوستر	فقر متوسط	کمترین فقر	فقر کم	بیشترین فقر	فقر زیاد	بیشترین فقر	فقر کم	کمترین فقر	فقر زیاد	فقر متوسط

سال	۱۳۹۴					۱۳۹۵				
	عنوان شهرستان	جیرفت	رفسنجان	زرنج	سیرجان	کرمان	جیرفت	رفسنجان	زرنج	سیرجان
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)	۱۱/۱۱	۱۲/۷۵	۶/۷۶	۱۵/۶۶	۵/۸۰	۷/۰۴	۱۴/۵۶	۹/۴۶	۷/۱۴	۵/۰۴
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۶/۳۰	۲۸/۴۶	۴۳/۳۳	۴۰/۱۷	۳۷/۵۰	۴۰/۰۰	۴۰/۷۴	۴۱/۲۷	۳۶/۱۱	۴۰/۴۸
نسبت سرشمار تعدیل یافته شاخص فقر چند بعدی آکایو و فوستر)	۰/۰۵۱	۰/۰۴۹	۰/۰۲۹	۰/۰۶۳	۰/۰۲۲	۰/۰۷۸	۰/۰۵۹	۰/۰۳۹	۰/۰۲۶	۰/۰۲۰
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایو و فوستر	فقر زیاد	فقر متوسط	فقر کم	بیشترین فقر	کمترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	فقر زیاد	فقر کم	کمترین فقر

سال	۱۳۹۶					۱۳۹۷				
	عنوان شهرستان	چیرفت	رفسنجان	زرند	سیرجان	کرمان	چیرفت	رفسنجان	زرند	سیرجان
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)	۱۲/۶۸	۱۴/۸۵	۵/۴۱	۱/۲۰	۶/۳۸	۵/۴۱	۸/۸۹	۷/۲۵	۹/۰۹	۳/۳۸
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۰/۷۴	۳۴/۴۴	۳۷/۵۰	۲۸/۸۹	۳۵/۱۹	۳۴/۷۲	۲۵/۴۲	۳۴/۴۴	۴۷/۰۶	۳۴/۷۲
نسبت سرشمار تبدیل یافته شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر)	۰/۰۵۲	۰/۰۵۱	۰/۰۲۰	۰/۰۰۵	۰/۰۲۲	۰/۰۱۹	۰/۰۳۱	۰/۰۲۵	۰/۰۳۸	۰/۰۱۱
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر	بیشترین فقر	فقر زیاد	فقر کم	کمترین فقر	فقر متوسط	فقر کم	فقر زیاد	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر

شکل ۲۴: روند شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر خانوارهای جمعیت کل ۵ شهرستان استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

نقشه ۱: پراکندگی شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر خانوارهای جمعیت کل ۵ شهرستان استان کرمان در سال ۱۳۹۷

یافته های محاسبات جمعیت شهری در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد کمترین میزان فقر چند بعدی مربوط به شهر رفسنجان با شاخص صفر و بیشترین میزان مربوط به شهر کرمان بود. در سال ۱۳۹۷ بازهم بیشترین میزان فقر به شهرستان سیرجان اختصاص دارد ولی شهر زند کمترین

میزان فقر چند بعدی را به خود اختصاص داده است. میزان شاخص آلکایر و فوستر شهر زرنند در این سال برابر با صفر برآورد شد.

به طور کلی روند نتایج در مناطق شهری نیز تغییرات منظم و یکنواختی را نشان نمی دهد و شهرستانی که در یک سال بیشترین فقر را داشته در سال بعد در زمره کمترین میزان فقر چند بعدی قرار داشته است و بر عکس. ولی به طور کلی می توان گفت میزان شاخص فقر چند بعدی ۵ شهر بزرگ کرمان در بازه ۶ ساله به طور متوسط کاهش یافته است.

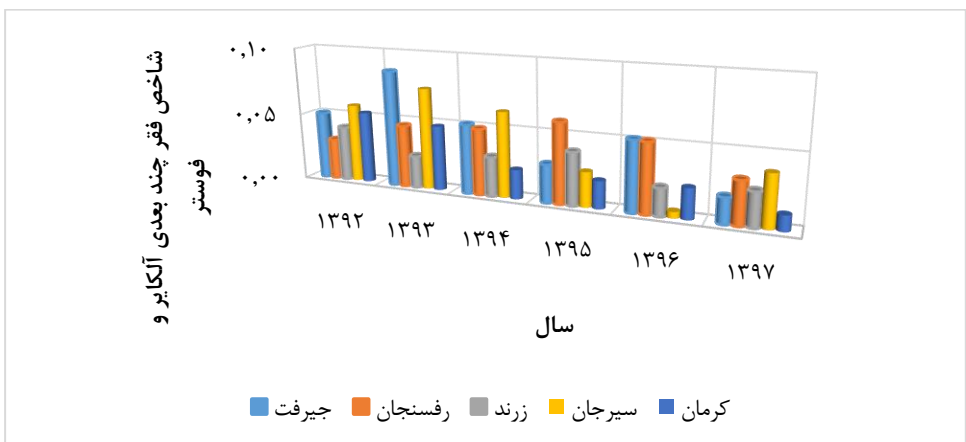
جدول ۹: شاخص های فقر چند بعدی خانوارهای جمعیت شهری ۵ شهرستان بزرگ استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

سال	عنوان شهرستان	نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	شدت فقر چند بعدی (درصد)	نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر)	درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر
۱۳۹۲	جیرفت	۵۷۱	۳۳/۳۳	۰/۰۱۹	فقر متوسط
	رفسنجان	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰۰	کمترین فقر
	زرنند	۵۵۶	۳۳/۳۳	۰/۰۱۹	فقر کم
	سیرجان	۱۰/۰۰	۹۸/۱۵	۰/۰۴۸	فقر زیاد
	کرمان	۱۴/۱۴	۲۸/۱۰	۰/۰۵۴	بیشترین فقر

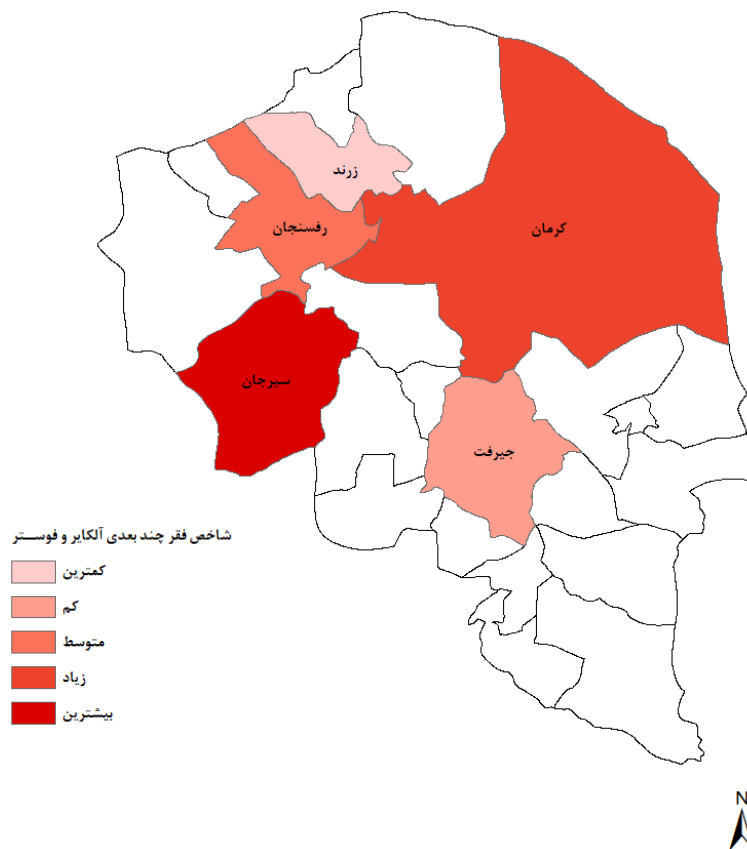
سال	۱۳۹۳					۱۳۹۴					
	عنوان شهرستان	جیرفت	رفسنجان	زرند	سیرجان	کرمان	جیرفت	رفسنجان	زرند	سیرجان	کرمان
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)		۱۳/۱۶	۹/۲۵	۸/۵۷	۱۳/۷۹	۱۱/۲۲	۷/۵۰	۹/۱۰۰	۲/۹۴	۱/۳۳	۵/۱۵
شدت فقر چند بعدی (درصد)		۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۴۵/۸۳	۴۱/۴۱	۴۴/۴۴	۳۷/۰۴	۵۰/۰۰	۳۵/۱۹	۳۴/۴۴
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر)		۰/۰۴۴	۰/۰۲۱	۰/۰۲۹	۰/۰۶۳	۰/۰۴۶	۰/۰۳۳	۰/۰۲۲	۰/۰۱۵	۰/۰۴۰	۰/۰۱۸
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر		فقر متوسط	کمترین فقر	فقر کم	بیشترین فقر	فقر زیاد	فقر زیاد	فقر متوسط	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر کم

سال	۱۳۹۵					۱۳۹۶					
	عنوان شهرستان	جیرفت	رفسنجان	زاهد	سیرجان	کرمان	جیرفت	رفسنجان	زاهد	سیرجان	کرمان
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)		۷/۱۴	۵/۸۸	۸/۵۷	۳/۷۰	۴/۰۸	۶/۰۶	۱۰/۴۲	۹/۰۹	۰/۰۰	۴/۱۷
شدت فقر چند بعدی (درصد)		۴۱/۶۷	۳۷/۰۴	۳۸/۸۹	۳۳/۳۳	۳۸/۸۹	۴۱/۶۷	۳۴/۴۴	۳۸/۸۹	۰/۰۰	۳۳/۳۳
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر)		۰/۰۳۰	۰/۰۲۲	۰/۰۳۳	۰/۰۱۲	۰/۰۱۶	۰/۰۲۵	۰/۰۳۶	۰/۰۳۵	۰/۰۰۰	۰/۰۱۴
درجه بندی براساس شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر		فقر زیاد	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر	فقر کم	فقر متوسط	بیشترین فقر	فقر زیاد	کمترین فقر	فقر کم

سال	۱۳۹۷				
عنوان شهرستان	جیرفت	رفسنجان	زرنند	سیرجان	کرمان
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)	۷/۷۰	۴/۶۵	۰/۰۰	۷/۳۳	۴/۵۵
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۰/۰۰	۳۵/۱۹	۳۴/۷۲
نسبت سرشمار تعدیل یافته شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر)	۰/۰۰۹	۰/۰۱۶	۰/۰۰۰	۰/۰۲۶	۰/۰۱۶
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر	فقر کم	فقر متوسط	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر زیاد

شکل ۲۵: روند شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت شهری ۵ شهرستان استان کرمان در فاصله سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

نقشه ۲: پراکندگی شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت شهری ۵ شهرستان استان کرمان در سال ۱۳۹۷

یافته‌های محاسبات جمعیت روستایی در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد کمترین میزان فقر چند بعدی مربوط به شهرستان کرمان و بیشترین میزان مربوط به شهرستان سیرجان بود. در سال ۱۳۹۷ نیز نتایج مشابه است و بیشترین میزان فقر به شهرستان سیرجان اختصاص دارد و شهرستان کرمان کمترین میزان فقر چند بعدی را به خود اختصاص داده است. میزان شاخص آلکایر و فوستر شهرستان کرمان در این سال برابر با صفر برآورد شد.

به طور کلی روند نتایج در مناطق روستایی نیز همچون مناطق شهری تغییرات منظم و یکنواختی را نشان نمی‌دهد. ولی به طور کلی می‌توان گفت میزان شاخص فقر چند بعدی ۵ شهرستان بزرگ کرمان در بازه ۶ ساله به طور متوسط کاهش یافته است.

لازم به ذکر است از آنجایی که تعداد داده‌های تفکیک شده شهری و روستایی در این بخش محدود می‌باشد تفسیر نتایج آن باید با احتیاط زیادی صورت بگیرد به این دلیل که کاهش حجم نمونه دقت نتایج را پایین می‌آورد.

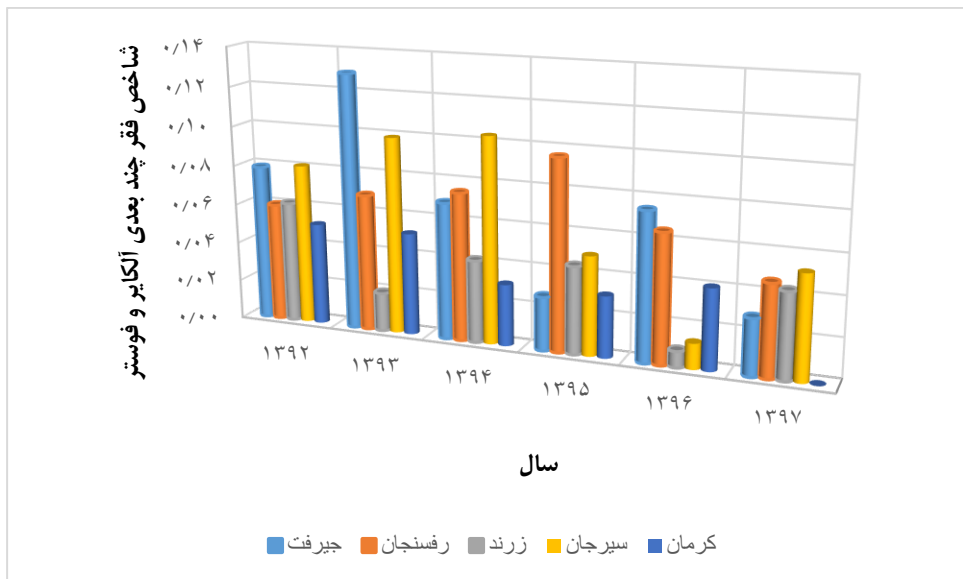
جدول ۱۰: شاخص های فقر چند بعدی خانوارهای جمعیت روستایی ۵ شهرستان بزرگ استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا

۱۳۹۷

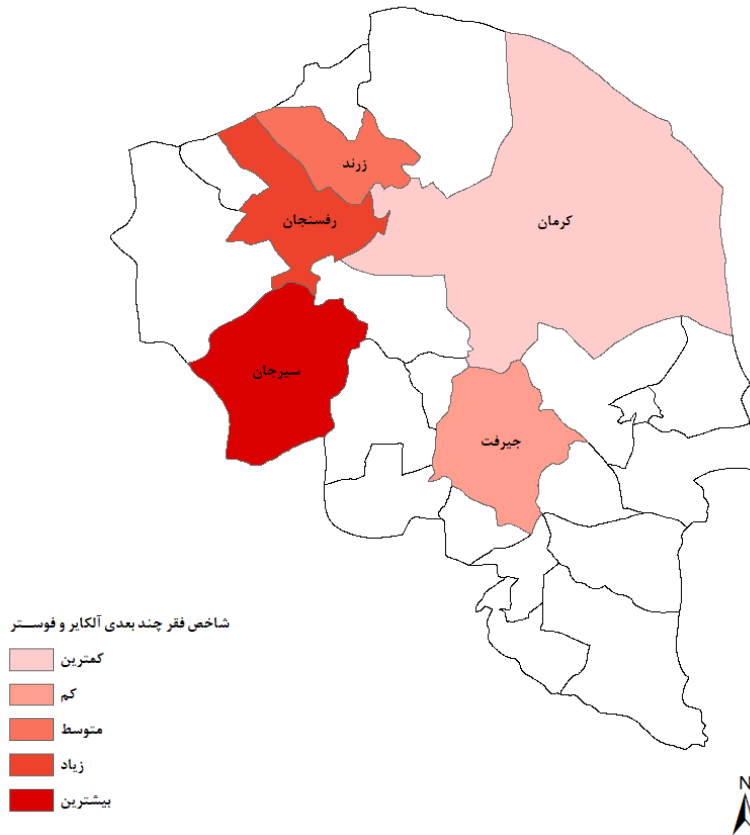
سال	۱۳۹۲					۱۳۹۳					
	عنوان شهرستان	حیرت	رفسنجان	زرنند	سیرجان	کرمان	حیرت	رفسنجان	زرنند	سیرجان	کرمان
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)		۲۱/۰۵	۱۵/۶۹	۱۵/۷۹	۱۹/۲۳	۱۱/۳۶	۲۷/۰۳	۱۵/۰۹	۵/۴۱	۲۱/۳۳	۱۱/۳۶
شدت فقر چند بعدی (درصد)		۳۷/۵۰	۳۸/۱۹	۳۸/۸۹	۴۲/۲۲	۴۵/۵۶	۴۷/۷۸	۴۵/۸۳	۳۶/۱۱	۴۶/۳۰	۴۵/۵۶
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلتایر و فوستر)		۰/۰۷۹	۰/۰۶۰	۰/۰۶۱	۰/۰۸۱	۰/۰۵۲	۰/۱۲۹	۰/۰۶۹	۰/۰۲۰	۰/۰۹۹	۰/۰۵۲
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتایر و فوستر		فقر زیاد	فقر کم	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر متوسط	کمترین فقر	فقر زیاد	فقر کم

سال	۱۳۹۴					۱۳۹۵				
	عنوان شهرستان	حیرفت	رفسنجان	زرند	سیرجان	کرمان	حیرفت	رفسنجان	زرند	سیرجان
نسبت سرشمار فقر چندبهدی (درصد)	۱۴/۶۳	۱۹/۲۳	۱۰/۰۰	۲۲/۳۳	۷/۳۲	۶/۸۸	۲۳/۰۸	۱۰/۲۶	۱۳/۳۳	۷/۳۲
شدت فقر چندبهدی (درصد)	۴۷/۲۲	۳۸/۸۹	۴۱/۶۷	۴۴/۴۴	۴۲/۵۹	۳۸/۸۹	۴۱/۶۷	۴۳/۰۶	۳۷/۵۰	۴۲/۵۹
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چندبهدی آکایر و فوستر)	۰/۰۶۹	۰/۰۷۵	۰/۰۴۲	۰/۰۱۴	۰/۰۳۱	۰/۰۲۷	۰/۰۹۶	۰/۰۴۴	۰/۰۵۰	۰/۰۳۱
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چندبهدی آکایر و فوستر	فقر متوسط	فقر زیاد	فقر کم	بیشترین فقر	کمترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر متوسط	فقر زیاد	فقر کم

سال	۱۳۹۶					۱۳۹۷				
عنوان شهرستان	جیرفت	رفسنجان	زاهد	سیرجان	کرمان	جیرفت	رفسنجان	زاهد	سیرجان	کرمان
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۱۸/۴۲	۱۸/۸۷	۲/۴۴	۴/۳۳	۱۱/۱۱	۸/۱۱	۱۷/۷۷	۱۲/۵۰	۱۱/۱۱	۰/۰۰
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۰/۴۸	۳۴/۴۴	۳۳/۳۳	۲۸/۸۹	۳۶/۶۷	۲۵/۱۹	۳۶/۱۱	۳۴/۴۴	۴۷/۲۲	۰/۰۰
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شماخص فقر چند بعدی آکایو و فوستو)	۰/۰۷۵	۰/۰۶۵	۰/۰۰۸	۰/۰۱۳	۰/۰۴۱	۰/۰۲۹	۰/۰۴۶	۰/۰۴۳	۰/۰۵۲	۰/۰۰۰
درجه بندی بر اساس شماخص فقر چند بعدی آکایو و فوستو	بیشترین فقر	فقر زیاد	کمترین فقر	فقر کم	فقر متوسط	فقر کم	فقر زیاد	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر

شکل ۲۶: روند شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر خانوارهای جمعیت روستایی ۵ شهرستان استان کرمان در فاصله سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

نقشه ۳: پراکندگی شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت روستایی ۵ شهرستان استان کرمان سال ۱۳۹۷

شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر شهرستان های استان کرمان بر اساس طبقه بندی جغرافیایی:

با در نظر گرفتن معیار جغرافیایی شهرستان ها در سه دسته تقسیم شد و شاخص های فقر چند بعدی بر این مبنا محاسبه شد. مبنای تقسیم بندی جغرافیایی در این مطالعه پیشنهادات تقسیم بندی استان کرمان به سه استان سمنگان، کرمان و سبزواران بود که به ترتیب شامل شهرستان های غربی، شرقی و جنوبی استان کرمان می باشند.

جدول ۱۱ یافته های حاصل از این محاسبات را در جمعیت شهری نشان می دهد. همچنین شکل ۲۷ روند تغییرات شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر را در این منطقه نشان می دهد. همچنین نقشه پراکندگی ۴ نیز نشان دهنده پراکندگی درجه فقر چند بعدی آلکایر و فوستر برای سال ۱۳۹۷ می باشد.

بر اساس محاسبات جمعیت مناطق شهری در سال ۱۳۹۲ کمترین میزان فقر چند بعدی مربوط به منطقه جنوب و بیشترین میزان مربوط به منطقه غرب استان کرمان بود. در سال ۱۳۹۷ نیز نتایج مشابه با نتایج سال ۹۲ می باشد. به طور کلی در تمامی سال ها به جز سال ۹۶ بیشترین میزان فقر چند بعدی مربوط به منطقه غرب بوده است و کمترین فقر نیز در ۴ سال متعلق به منطقه جنوب بوده است و منطقه شرق با محوریت شهر کرمان تنها در دو سال ۹۳ و ۹۵ دارای کمترین فقر چند بعدی بوده است. سایر نتایج و جزئیات از جدول و شکل قابل استنباط است.

جدول ۱۱: شاخص های فقر چند بعدی خانوارهای جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان به تفکیک مناطق جغرافیایی در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

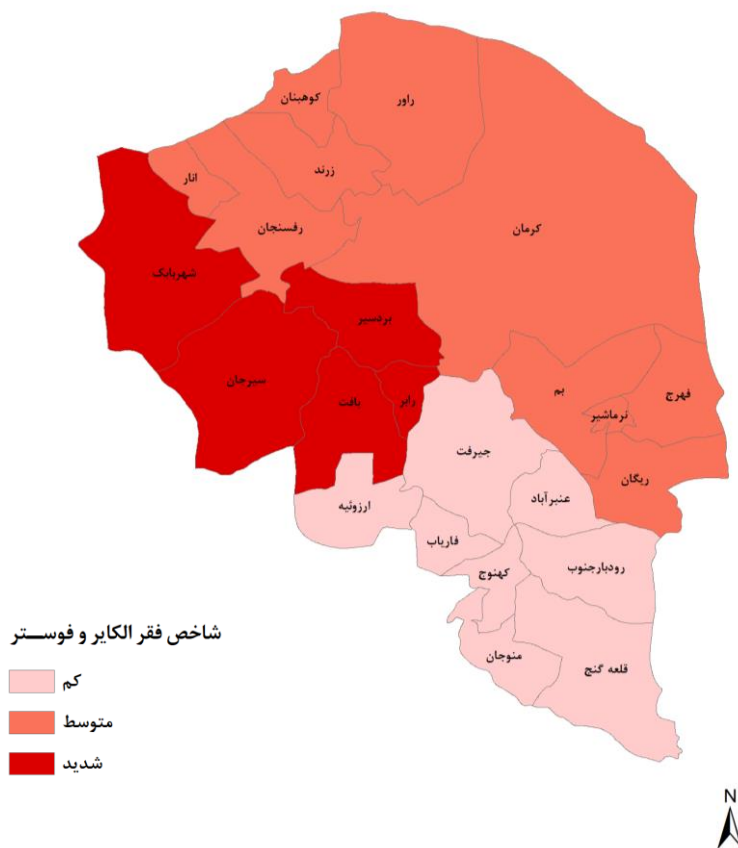
سال	۱۳۹۲			۱۳۹۳			۱۳۹۴		
	جنوب*	غرب**	شرق***	جنوب	غرب	شرق	جنوب	غرب	شرق
نسبت سر شمار فقر چند بعدی (درصد)	۵/۸۴	۸/۹۷	۶/۸۰	۱۰/۸۱	۱۱/۱۸	۸/۱۴	۳/۵۷	۱۳/۷۹	۷/۸۴
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۳۴/۰۳	۴۰/۰۸	۳۷/۵۷	۴۱/۸۵	۴۵/۱۰	۳۷/۷۸	۴۰/۰۰	۳۹/۴۴	۳۵/۹۳
نسبت سر شمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایو و فوستر)	۰/۰۲۰	۰/۰۳۱	۰/۰۲۶	۰/۰۴۵	۰/۰۵۰	۰/۰۳۱	۰/۰۱۴	۰/۰۵۴	۰/۰۱۷
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایو و فوستر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر متوسط	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر متوسط

سال	۱۳۹۵				۱۳۹۶				۱۳۹۷			
منطقه	جنوب	غرب	شرق	جنوب	غرب	شرق	جنوب	غرب	شرق	جنوب	غرب	شرق
نسبت سر شمار فقر چند بعدی (درصد)	۶/۴۰	۹/۱۵	۴/۵۸	۳/۴۲	۲/۱۲	۶/۰۸	۳/۸۲	۹/۰۹	۵/۱۴			
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۳۵/۴۲	۳۷/۱۱	۳۶/۹۰	۴۳/۰۶	۳۷/۷۸	۳۴/۵۷	۴۴/۴۴	۳۶/۵۷	۳۶/۷۵			
نسبت سر شمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آنگارو و فوستر)	۰/۰۲۳	۰/۰۲۴	۰/۰۱۷	۰/۰۱۵	۰/۰۱۴	۰/۰۲۱	۰/۰۱۷	۰/۰۳۳	۰/۰۱۹			
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آنگارو و فوستر	فقر متوسط	فقر بیشترین	کمترین فقر	فقر متوسط	کمترین فقر	بیشترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر متوسط			

- ❖ * شامل شهرستان های جیرفت، ارزوئیه، عنبر آباد، فاریاب، منوجان، کهنوج رودبار جنوب، قلعه گنج
- ❖ ** شامل شهرستان های سیرجان، بردسیر، شهر بابک، رابر، بافت
- ❖ *** شامل شهرستان های کرمان، انار، رفسنجان، زرنده، کوهبنان، راور، فهرج، نرماشیر، بم، ریگان

شکل ۲۷: روند شاخص های فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان به تفکیک مناطق جغرافیایی در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

نقشه ۴: پراکنندگی شاخص های فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان به تفکیک مناطق جغرافیایی در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

جدول ۱۲ یافته های حاصل از این محاسبات را در جمعیت روستایی نشان می دهد. همچنین شکل ۲۸ نیز نشان دهنده روند تغییرات شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر در این منطقه است. نقشه پراکندگی ۵ نیز نشان دهنده پراکندگی درجه فقر چند بعدی آلکایر و فوستر برای سال ۱۳۹۷ می باشد.

بر اساس یافته های محاسبات جمعیت مناطق روستایی، در سال ۱۳۹۲ کمترین میزان فقر چند بعدی مربوط به منطقه شرق و بیشترین میزان مربوط به منطقه غرب استان کرمان بود. در سال ۱۳۹۷ نیز نتایج مشابه با نتایج سال ۹۲ می باشد. به طور کلی در تمامی سال ها در مناطق روستایی کمترین میزان فقر چند بعدی مربوط به منطقه شرق بوده است و بیشترین فقر نیز همه سال ها به جز سال ۱۳۹۶ متعلق به منطقه غرب بوده است. سایر نتایج و جزئیات از جدول و شکل قابل استنباط است.

در مقایسه یافته های مناطق شهری و روستایی مشخص است که به طور کلی در اکثر سال ها بیشترین میزان فقر چند بعدی به منطقه غرب اختصاص دارد و می توان گفت این منطقه با سایر مناطق تفاوت قابل توجهی دارد. اما در خصوص مناطق شرق و جنوب اوضاع متفاوت است به صورتی که در منطقه جنوب وضعیت جمعیت شهری و در منطقه شرق وضعیت جمعیت روستایی از نظر فقر چند بعدی به نسبت مناسب تر است.

جدول ۱۲: شاخص‌های فقر چند بعدی خانوارهای جمعیت روستایی شهرستان‌های استان کرمان به تفکیک مناطق جغرافیایی در فاصله سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

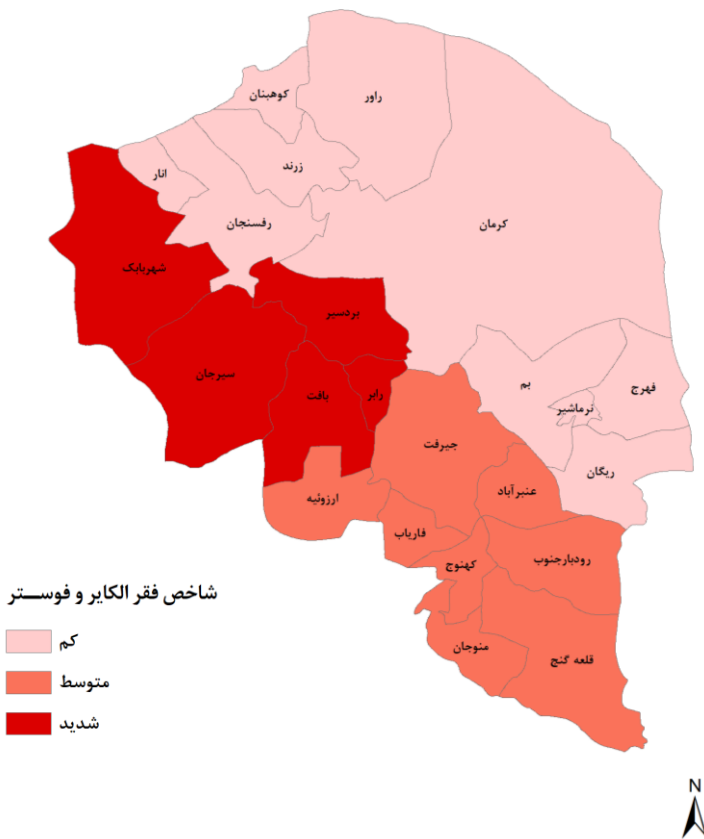
سال	۱۳۹۲			۱۳۹۳			۱۳۹۴		
	منطقه	نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکاپو و فوسترا)	منطقه	نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکاپو و فوسترا)	منطقه	نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکاپو و فوسترا)
۱۳۹۲	جنوب ^۰	۲۰/۸۳	۰/۰۸۶	جنوب	۱۸/۸۶	۰/۰۸۵	جنوب	۱۷/۴۸	۰/۰۷۱
	غرب ^{۰۰}	۲۳/۵۳	۰/۰۹۵	غرب	۲۳/۳۳	۰/۰۹۳	غرب	۲۲/۷۳	۰/۰۹۹
	شرق ^{۰۰۰}	۱۷/۸۵	۰/۰۷۲	شرق	۱۴/۹۸	۰/۰۶۷	شرق	۱۳/۸۳	۰/۰۶۰
۱۳۹۳	جنوب	۱۸/۸۶	۰/۰۸۵	جنوب	۱۷/۴۸	۰/۰۷۱	جنوب	۱۷/۴۸	۰/۰۷۱
	غرب	۲۳/۳۳	۰/۰۹۳	غرب	۲۳/۳۳	۰/۰۹۳	غرب	۲۲/۷۳	۰/۰۹۹
	شرق	۱۴/۹۸	۰/۰۶۷	شرق	۱۴/۹۸	۰/۰۶۷	شرق	۱۳/۸۳	۰/۰۶۰
۱۳۹۴	جنوب	۱۷/۴۸	۰/۰۷۱	جنوب	۱۷/۴۸	۰/۰۷۱	جنوب	۱۷/۴۸	۰/۰۷۱
	غرب	۲۲/۷۳	۰/۰۹۹	غرب	۲۲/۷۳	۰/۰۹۹	غرب	۲۲/۷۳	۰/۰۹۹
	شرق	۱۳/۸۳	۰/۰۶۰	شرق	۱۳/۸۳	۰/۰۶۰	شرق	۱۳/۸۳	۰/۰۶۰
	فقر متوسط	۴۱/۷۲	۰/۰۸۶	فقر متوسط	۳۳/۳۳	۰/۰۸۵	فقر متوسط	۲۷/۴۸	۰/۰۷۱
	بیشترین فقر	۴۰/۲۸	۰/۰۹۵	بیشترین فقر	۲۳/۳۳	۰/۰۹۳	بیشترین فقر	۲۲/۷۳	۰/۰۹۹
	کمترین فقر	۴۰/۴۶	۰/۰۷۲	کمترین فقر	۱۴/۹۸	۰/۰۶۷	کمترین فقر	۱۳/۸۳	۰/۰۶۰
	فقر متوسط	۴۵/۲۲	۰/۰۸۵	فقر متوسط	۳۳/۳۳	۰/۰۸۵	فقر متوسط	۲۷/۴۸	۰/۰۷۱
	بیشترین فقر	۴۴/۲۵	۰/۰۹۳	بیشترین فقر	۲۳/۳۳	۰/۰۹۳	بیشترین فقر	۲۲/۷۳	۰/۰۹۹
	کمترین فقر	۴۴/۶۹	۰/۰۶۷	کمترین فقر	۱۴/۹۸	۰/۰۶۷	کمترین فقر	۱۳/۸۳	۰/۰۶۰
	فقر متوسط	۴۰/۸۳	۰/۰۷۱	فقر متوسط	۳۳/۳۳	۰/۰۸۵	فقر متوسط	۲۷/۴۸	۰/۰۷۱
	بیشترین فقر	۴۳/۵۶	۰/۰۹۹	بیشترین فقر	۲۲/۷۳	۰/۰۹۹	بیشترین فقر	۲۲/۷۳	۰/۰۹۹
	کمترین فقر	۴۳/۱۵	۰/۰۶۰	کمترین فقر	۱۳/۸۳	۰/۰۶۰	کمترین فقر	۱۳/۸۳	۰/۰۶۰

سال	۱۳۹۵			۱۳۹۶			۱۳۹۷		
منطقه	جنوب	غرب	شرق	جنوب	غرب	شرق	جنوب	غرب	شرق
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۱۴/۲۹	۱۹/۶۳	۱۲/۴۱	۱۶/۵۹	۱۵/۵۳	۱۰/۴۳	۱۰/۸۴	۱۱/۷۱	۹/۶۲
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۳۸/۲۷	۳۷/۳۰	۴۱/۶۷	۳۸/۲۹	۳۷/۵۵	۳۵/۸۲	۳۶/۳۶	۴۳/۵۹	۳۶/۲۲
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایو و فوستو)	۰/۰۵۵	۰/۰۷۳	۰/۰۵۲	۰/۰۶۴	۰/۰۵۹	۰/۰۳۷	۰/۰۲۹	۰/۰۵۱	۰/۰۳۵
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایو و فوستو	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر متوسط	کمترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر

- ❖ * شامل شهرستان های جیرفت، ارزوئیه، عنبرآباد، فاریاب، منوجان، کهنوچ رودبار جنوب، قلعه گنج
- ❖ ** شامل شهرستان های سیرجان، بردسیر، شهر بابک، رابر، بافت
- ❖ *** شامل شهرستان های کرمان، انار، رفسنجان، زرنند، کوهبنان، راور، فهرج، نورماشیر، بم، ریگان

شکل ۲۸: روند شاخص های فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان به تفکیک مناطق جغرافیایی در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

نقشه ۵: پراکندگی شاخص های فقر چند بعدی الکایر و فوستر خانوارهای جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان به تفکیک مناطق جغرافیایی در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

❖ همانطور که در فصل سوم در روش پژوهش اشاره شد محاسبات بر اساس طبقه بندی شهرستان های استان کرمان مبتنی بر دو معیار دیگر شامل درجه توسعه یافتگی و ضریب محرومیت نیز انجام شد که جداول نتایج و اشکال و نقشه های آن ها در بخش

تحلیل حساسیت:

در این بخش اثر تغییر برخی پارامترها بر نتایج کلی فقر چند بعدی آلكاير و فوستر مورد بررسی قرار می‌گیرد که شامل دو بخش مجزا می‌باشد.

بخش اول: آلكاير و فوستر با وزن دهی جدید (۵۰ درصد استاندارد زندگی)

در بخش اول با تغییر وزن اهمیت معیارها محاسبات فقر چند بعدی بار دیگر انجام شد. بر این اساس وزن ابعاد آموزش، سلامت و استاندارد های زندگی از ۰/۳۳، ۰/۳۳ و ۰/۳۳ به ۰/۲۵، ۰/۲۵ و ۰/۲۵ و ۰/۵ تغییر داده شد و بر این اساس محاسبات تجدید شد.

جدول ۱۳ جزئیات این محاسبات را به تفکیک نشان می‌دهد. همچنین روند شاخص ها در سال های مورد مطالعه نیز در قالب نمودارهای ۲۹ تا ۳۱ قابل مشاهده است.

همانطور که مشاهده می‌شود در اثر تغییر متغیرهای وزن فقر چند بعدی در تمامی سطوح و در تمامی سال ها کاهش پیدا می‌کند بدون اینکه تغییر در روند و الگوی تغییرات آن در طی سال های ایجاد شود. همانطور که قبلا مشاهده شد به نظر می‌رسد که دو بعد آموزش و سلامت مولفه های تاثیر گذارتری بر فقر چند بعدی استان کرمان هستند و محرومیت خانوارها در آنها نسبت به بعد استاندارد زندگی بالاتر است به همین دلیل با کاهش وزن این دو بعد میزان فقر چند بعدی کاهش یافته است. با علم نسبی بر این موضوع هدف اصلی از انجام این تحلیل حساسیت بررسی تغییر احتمالی روندها بود که نمودارها نشان می‌دهند این موضوع به وقوع نپیوسته است و تنها تمامی نمودارها به سمت پایین شیفیت پیدا کرده اند.

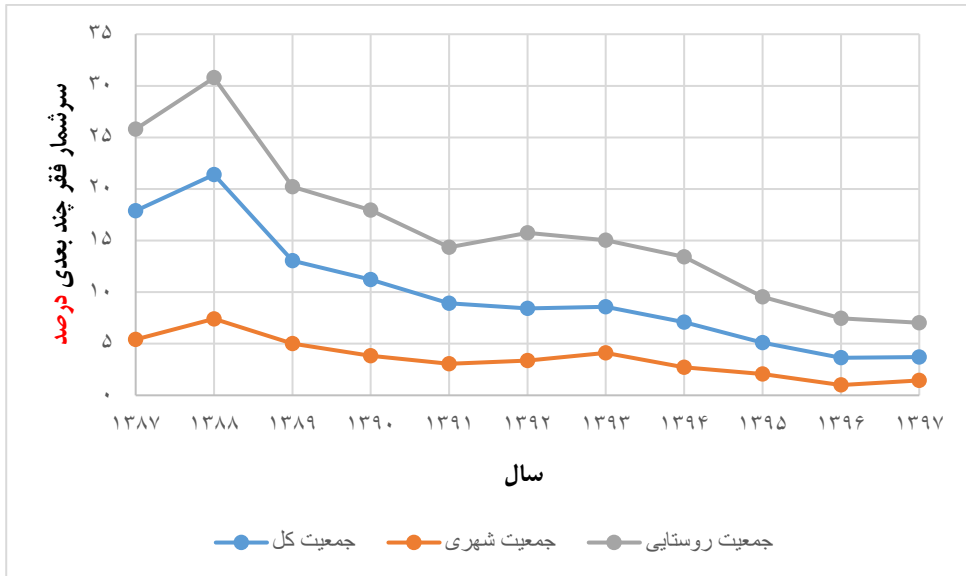
جدول ۱۳: نسبت سرشمار فقر چند بعدی، شدت فقر چند بعدی و شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۹۷ (بر اساس وزن دهی جدید)

سال	۱۳۸۷			۱۳۸۸			۱۳۸۹		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۱۷/۸۷	۵/۴۰	۲۵/۸۰	۲۱/۳۹	۷/۴۱	۳۰/۷۸	۱۳/۰۶	۵/۰۰	۲۰/۲۳
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۱/۶۴	۳۹/۱۱	۴۱/۹۷	۴۲/۵۸	۴۰/۴۹	۴۳/۰۳	۴۱/۶۷	۴۱/۱۹	۴۱/۷۷
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایو و فوستر)	۰/۰۷۴	۰/۰۲۱	۰/۱۰۸	۰/۰۹۱	۰/۰۳۰	۰/۱۳۲	۰/۰۵۴	۰/۰۲۱	۰/۰۸۴

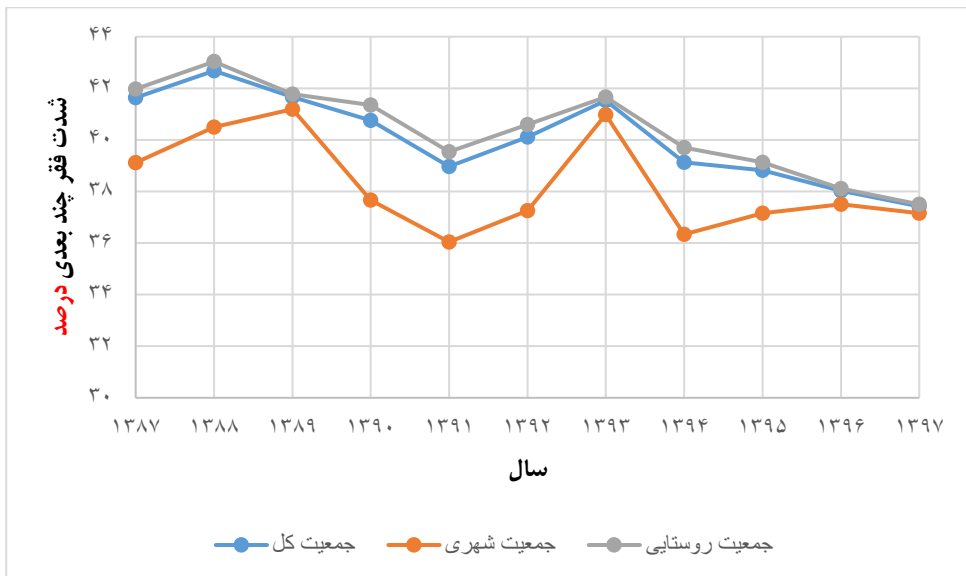
سال	۱۳۹۰			۱۳۹۱			۱۳۹۲		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
نسبت سرشمار فقر چندبهدی (درصد)	۱۱/۲۰	۲/۸۲	۱۷/۹۴	۸/۹۲	۲/۰۴	۱۴/۳۵	۸/۴۲	۲/۳۶	۱۵/۷۶
شدت فقر چندبهدی (درصد)	۴۰/۷۶	۲۷/۶۶	۴۱/۳۶	۲۸/۹۷	۲۶/۰۴	۳۹/۵۴	۴۰/۱۱	۳۷/۲۵	۴۰/۵۹
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چندبهدی آلکایر و فوستی)	۰/۰۴۶	۰/۰۱۴	۰/۰۷۴	۰/۰۳۵	۰/۰۱۱	۰/۰۵۷	۰/۰۳۴	۰/۰۱۳	۰/۰۶۴

سال	۱۳۹۳			۱۳۹۴			۱۳۹۵		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۸/۵۷	۴/۱۲	۱۵/۰۲	۷/۰۸	۲/۷۰	۱۳/۴۲	۵/۱۲	۲/۰۸	۹/۵۳
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۱/۵۳	۴۰/۹۷	۴۱/۶۷	۳۹/۱۳	۳۶/۳۴	۳۹/۷۰	۳۸/۸۲	۳۷/۱۵	۳۹/۱۳
نسبت سرشمار تعدیل یافته شاخص فقر چند بعدی آتکایر و فوستر	۰/۰۳۶	۰/۰۱۷	۰/۰۶۳	۰/۰۷۸	۰/۰۱۰	۰/۰۵۳	۰/۰۲۰	۰/۰۰۸	۰/۰۳۷

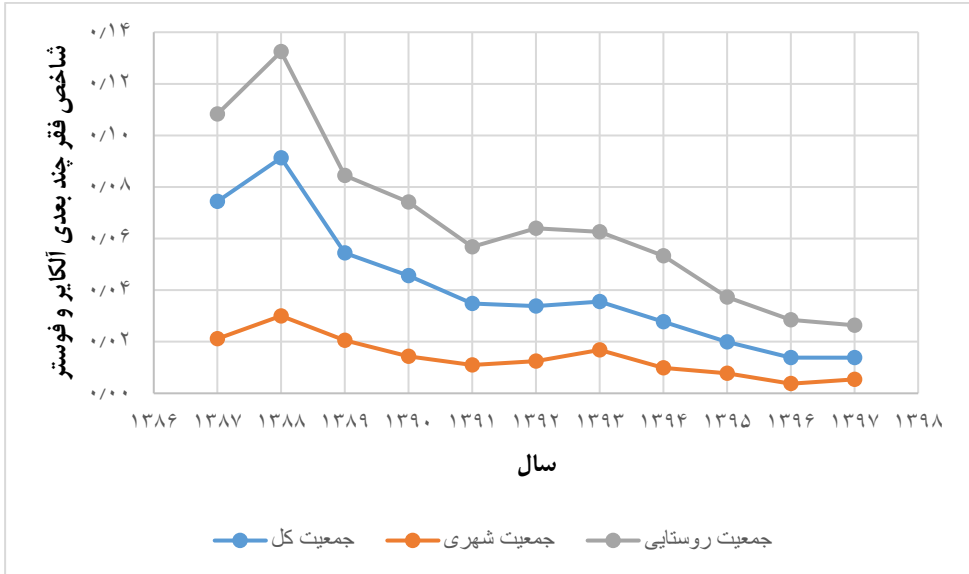
سال	۱۳۹۶			۱۳۹۷		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
نسبت سرشمار فقر چندبُعدی (درصد)	۲/۶۴	۱/۰۰	۷/۴۷	۲/۶۹	۱/۴۴	۷/۰۳
شدت فقر چندبُعدی (درصد)	۲۸/۰۳	۲۷/۵۰	۲۸/۱۱	۳۷/۴۲	۳۷/۱۵	۳۷/۵۰
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چندبُعدی آتکایر و فوستو)	۰/۰۱۴	۰/۰۰۴	۰/۰۲۸	۰/۰۱۴	۰/۰۰۵	۰/۰۲۶

شکل ۲۹: روند شاخص نسبت سرشمار فقر چند بعدی در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ (بر اساس وزن دهی جدید)

شکل ۳۰: روند شاخص شدت فقر چند بعدی در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ (بر اساس وزن دهی جدید)

شکل ۳۱: روند شاخص نسبت سرشمار چند بعدی تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر) در فاصله سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ (بر اساس وزن دهی جدید)

بخش دوم: محاسبه فقر چند بعدی با در نظر گرفتن فقر درآمدی به عنوان یکی از ابعاد:

در بخش دوم تحلیل حساسیت یک بعد به ابعاد شاخص فقر چند بعدی اضافه شد. به این صورت که شاخص فقر درآمدی بر اساس هر دو روش ۶۶ درصد میان درآمدی و روش سازمان جهانی سلامت به عنوان بعد چهارم در نظر گرفته شد و وزن اهمیت ابعاد چهارگانه به صورت مساوی ۰/۲۵ در نظر گرفته شد و از طرفی از آنجائیکه تعداد ابعاد به ۴ بعد افزایش یافته است مقدار حد آستانه فقر نیز از ۳۳/۳۳ به ۲۵/۲۵ تغییر کرد.

مطابق انتظار مقدار شاخص فقر چند بعدی نسبت حالت اصلی افزایش قابل توجهی داشته است با این توضیح که در بخش های قبل مشاهده شد مقدار سرشمار فقر درآمدی میزان نسبتا بالایی می باشد(جدول ۱۴).

نکته اصلی و حایز اهمیت در این بخش بررسی روند هاست. همانطور که نمودارهای ۳۲ تا ۳۴ نشان می دهند شیب منحنی های فقر چند بعدی دچار تغییر شده است. در خصوص سرشمار فقر چند بعدی مشاهده می شود که که منحنی ها روند یکنواخت تری به خود پرخته اند و کاهش فقر محسوس نیست. اضافه شدن شاخص فقر درآمدی به عنوان یک معیار فقر چند بعدی در این مطالعه سبب تعدیل میل کاهشی فقر چند بعدی شده است. این نشان می دهد که خصوصا در مناطق روستایی افرادی که در فقر چند بعدی آکایر و فوستر به سر می برند در از فقر نسبی درآمدی نیز به نوعی رنج می برند.

(سایر جزئیات و اطلاعات از جدول و نمودارها قابل استنباط می باشد)

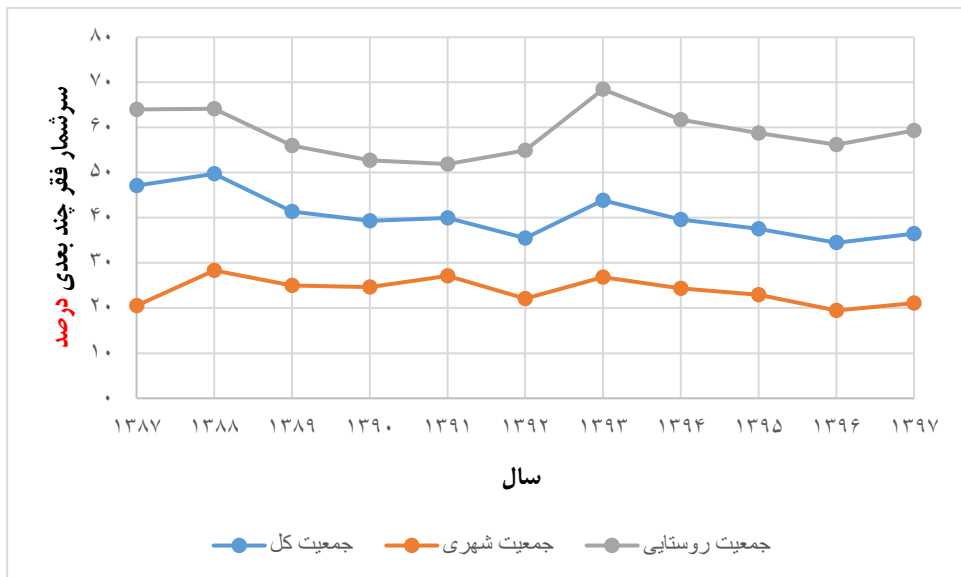
جدول ۱۴: نسبت سرشمار فقر چندبعدی، شدت فقر چند بعدی و شاخص فقر چند بعدی آلکابر و فوستر خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان در فاصله سال‌های ۱۳۸۷ تا ۹۷ (بر اساس اضافه شدن بعد درآمدی)

سال	۱۳۸۷			۱۳۸۸			۱۳۸۹		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۴۷/۱۲	۲۰/۵۶	۶۴/۰۱	۴۹/۷۳	۲۸/۳۳	۶۴/۱۱	۴۱/۳۹	۲۵/۰۰	۵۵/۹۸
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۷/۷۵	۳۹/۴۱	۴۳/۴۳	۴۳/۶۶	۴۰/۰۲	۴۴/۷۴	۴۲/۳۶	۳۹/۹۸	۴۳/۳۰
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی)	۰/۲۰۱	۰/۰۸۱	۰/۲۷۸	۰/۲۱۷	۰/۱۱۳	۰/۲۸۷	۰/۱۷۵	۰/۱۰۰	۰/۲۴۲

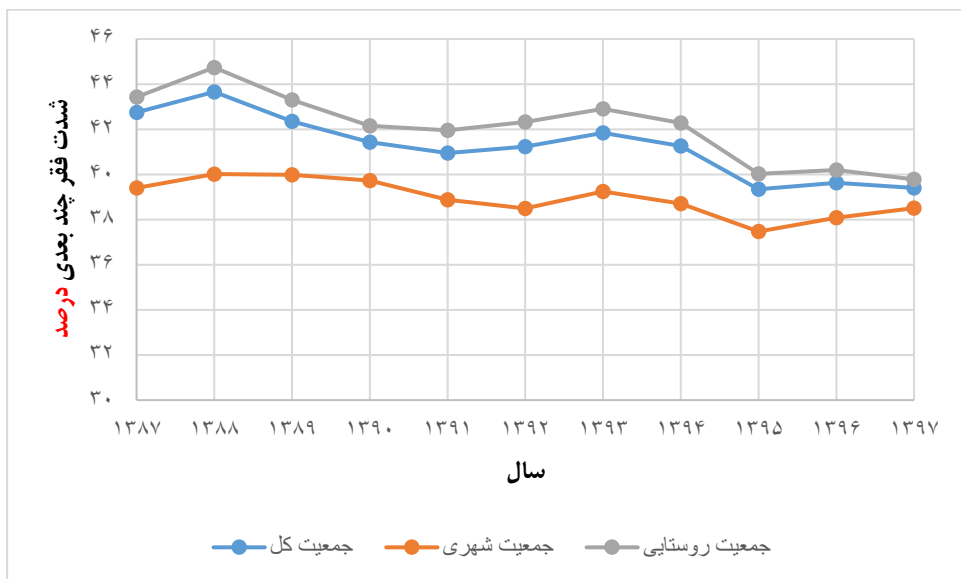
سال	۱۳۹۰			۱۳۹۱			۱۳۹۲		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۳۹/۳۶	۲۴/۶۷	۵۲/۷۴	۳۹/۹۹	۲۷/۰۹	۵۱/۹۰	۳۵/۴۸	۲۲/۰۷	۵۴/۹۱
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۱/۴۳	۳۹/۷۳	۴۲/۱۵	۴۰/۹۵	۳۸/۸۸	۴۱/۹۵	۴۱/۲۴	۳۸/۴۹	۴۲/۳۳
نسبت سرشمار تعدیل یافته شاخص فقر چند بعدی	۰/۱۶۳	۰/۰۹۸	۰/۲۲۲	۰/۱۶۴	۰/۱۰۵	۰/۳۱۸	۰/۱۴۶	۰/۰۸۵	۰/۲۲۲

سال	۱۳۹۳			۱۳۹۴			۱۳۹۵		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)	۴۳/۸۴	۲۶/۸۶	۶۸/۴۴	۳۹/۶۱	۲۴/۳۶	۶۱/۷۲	۳۷/۵۷	۲۲/۹۷	۵۸/۷۴
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۱/۸۵	۳۹/۲۵	۴۲/۹۱	۴۱/۲۷	۳۸/۷۱	۴۲/۲۸	۳۹/۳۴	۳۷/۴۷	۴۰/۰۳
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی)	۰/۱۸۳	۰/۱۰۵	۰/۲۹۴	۰/۱۶۳	۰/۰۹۴	۰/۲۶۱	۰/۱۴۸	۰/۰۸۶	۰/۲۳۵

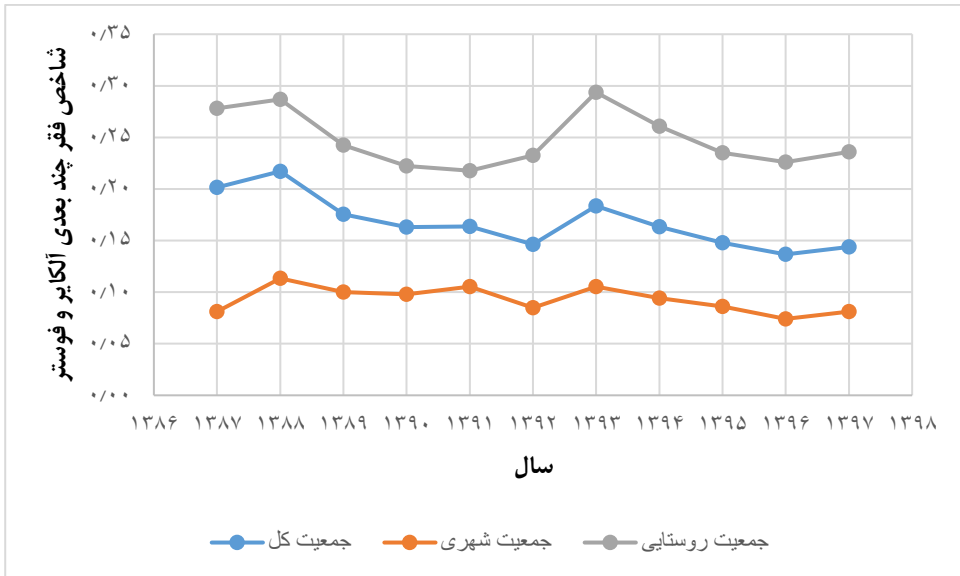
سال	۱۳۹۶			۱۳۹۷		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۳۴/۳۷	۱۹/۴۵	۵۶/۲۳	۳۶/۴۸	۲۱/۰۹	۵۹/۳۱
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۳۹/۶۳	۳۸/۰۸	۴۰/۲۰	۳۹/۴۱	۳۸/۵۰	۳۹/۷۸
نسبت سرشمار تعدیل یافته شاخص فقر چند بعدی	۰/۱۳۷	۰/۰۷۴	۰/۲۲۶	۰/۱۴۴	۰/۰۸۱	۰/۲۳۶

شکل ۳۲: روند شاخص نسبت سرشمار چند بعدی در فاصله سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ (بر اساس اضافه شدن بعد درآمدی)

شکل ۳۳: روند شاخص شدت فقر چند بعدی در فاصله سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ (بر اساس اضافه شدن بعد درآمدی)

شکل ۳۴: روند شاخص نسبت سرشمار چند بعدی تعدیل یافته در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ (بر اساس اضافه شدن بعد درآمدی)

فصل پنجم

بحث و نتیجه گیری

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

بحث

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی و تحلیلی جامع بود که در آن به محاسبه شاخص فقر چند بعدی در بازه ای ۱۱ ساله در استان کرمان پرداخته شد. همچنین برای جامعیت بیشتر نتایج، فقر درآمدی و محاسبات به تفکیک گروه های مختلف جمعیتی استان نیز انجام شد.

یافته های مطالعه در خصوص میزان محرومیت خانوارهای استان کرمان از نظر معیارهای مختلف فقر نشان داد در تمامی سال ها بعد آموزش و معیار سواد سرپرست خانوار بیشترین میزان محرومیت را به خود اختصاص داده است که البته در طی ۱۱ سال روندی نزولی داشته است اما می توان گفت این روند نزولی با سرعت کمی اتفاق افتاده و هنوز میزان محرومیت در این شاخص قابل توجه است. روند محرومیت در شاخص تحصیل فرزندان نیز مشابه است. به نظر می رسد علیرغم اتخاذ برنامه ها و سیاست گذاری های عمومی و ایجاد زیرساخت های گوناگون در بخش آموزش و تا حدودی کاهش محرومیت ها استان کرمان هنوز از نظر این شاخص ها با میزان مطلوب فاصله دارد. نکته دیگر در خصوص تفاوت این شاخص ها در جمعیت شهری و روستایی است به این صورت که در تمامی سال ها محرومیت مناطق روستایی به میزان قابل توجهی بالاتر است هر چند که در سال های اخیر این فاصله روبه کاهش بوده است. نتایج مطالعات جامع کشوری در سال های گذشته نیز در این رابطه مشابه یافته های مطالعه حاضر است (۳۳). به نظر می رسد ارتقا آموزش به عنوان یک خدمت عمومی باید بیشتر از پیش مورد توجه قرار گیرد با توجه به اینکه ارتقای وضعیت آموزشی به عنوان شاخصی از سرمایه انسانی می تواند محرک کشور و استان در ابعاد مختلف اقتصادی اجتماعی و فرهنگی باشد.

در خصوص محرومیت خانوارها در بعد سلامت فقر چندبعدی نتایج روند نوسانی را نشان می‌دهد به صورتی که در مقاطعی میزان محرومیت رشد کرده و در مقاطعی نزولی بوده است ولی در کل می‌توان گفت که در طی سال‌ها کاهش یافته است و به مرور در بازه‌های چندساله وضعیت سلامت خانوارها در استان کرمان روبه بهبود بوده است. به طور کلی به صورت متوسط میزان این شاخص در جمعیت روستایی بالاتر از جمعیت شهری برآورد شده است ولی در برخی از سال‌ها این میزان در جمعیت شهری بالاتر هم بوده است. مهمترین سیاست در حوزه سلامت در این سال‌های طرح تحول نظام سلامت بوده است که با اهدافی از جمله بهبود وضعیت شاخص‌های عدالت در سلامت، کاهش هزینه‌ها، افزایش دسترسی به خدمات، افزایش ظرفیت تخت‌ها و ... با صرف بودجه قابل توجهی از منابع عمومی اجرا شد. مطالعاتی که در گذشته در خصوص بررسی اثر طرح تحول بر مواجهه با مخارج کمرشکن سلامت در کشور انجام شده است نشان داده است که در جمعیت کل ایران بعد از اجرای طرح تحول مواجهه با مخارج کمرشکن همچنان افزایشی بوده است (۴۵). اما در مطالعه حاضر یافته‌ها نشان می‌دهد که در استان کرمان بعد از سال ۱۳۹۳ میزان این شاخص به طور متوسط کاهشی بوده است که نشان می‌دهد برخلاف متوسط کشوری، طرح تحول سلامت اثر مثبتی بر کاهش نرخ مواجهه با مخارج کمرشکن به عنوان معیار محرومیت سلامت در این مطالعه داشته است.

در خصوص معیارهای استاندارد زندگی به طور کلی نتایج حاکی از کاهشی بودن محرومیت خصوصاً در سال‌های ابتدایی مورد مطالعه است و تقریباً در همه معیارها محرومیت در مناطق روستایی بالاتر از مناطق شهری می‌باشد که البته با توجه به ماهیت بعد استاندارد زندگی و همین‌طور ویژگی‌های اقلیمی استان کرمان امری طبیعی است. نکته‌ای که از نمودارها می‌توان در یافت این است روند کاهش محرومیت استانداردهای زندگی از یک نقطه‌ای تغییر می‌کند و حتی در خصوص

برخی معیارها در برخی سال ها افزایشی هم می شود که با توجه به اینکه این معیارها از حداقلیات یک زندگی محسوب می شوند کمی نگران کننده است. نکته دیگر اینکه در خصوص معیار دسترسی به آب لوله کشی و سوخت خوراک پزی نتایج نشان می دهد که در جمعیت شهری تقریباً مشکل محرومیت حل شده ولی همچنان در مناطق روستایی استان کرمان از این نظر محرومیت وجود دارد.

نتایج در خصوص شاخص فقر چندبعدی استان کرمان نشان می دهد به طور متوسط وسعت و شدت فقر چند بعدی در طی ۱۱ سال کاهشی بوده است هر چند که در مقاطعی با افزایش همراه شده است ولی دوباره روند نزولی را به خود گرفته است. این نتایج حتی در سال های ۹۶ تا ۹۷ که کشور در اوج شرایط نامساعد اقتصادی قرار گرفت نیز مشاهده می شود شاخص فقر چند بعدی آلکایر و فوستر مناطق شهری و روستایی استان کرمان نزولی می باشد. البته نکته ای که وجود دارد این است که ممکن است اوضاع بد اقتصادی با یک وقفه اثرش را بر شاخص های فقر خصوصاً فقر چند بعدی نشان دهد که نیازمند مطالعات آتی در این خصوص می باشد. نکته دیگر این که به طور کلی در تمامی سال ها فقر چند بعدی در جمعیت روستایی در حدود بیش از دو برابر این شاخص در جوامع شهری استان کرمان بوده است و این در حالی است که این فاصله با گذشت سال ها کمتر شده است. این نتایج با نتایج مطالعات در سطح ملی و استانی گذشته همخوانی دارد (۱۷ و ۳۰ و ۳۲-۳۳). از این نظر می توان گفت سرعت فقر زدایی در مناطق روستایی بالاتر بوده است هر چند که پایین بودن سرعت کاهش فقر در جوامع شهری کرمان می تواند به دلیل اثر نهایی نزولی در اقتصاد باشد.

با توجه به سال‌های مورد بررسی می‌توان اثرات دو برنامه توسعه چهارم و پنجم را بر وضعیت فقر بررسی کرد. اگر بخواهیم تحولات وضعیت فقر طی برنامه‌های توسعه را توضیح دهیم باید بر روی سه متغیر رشد اقتصادی، تورم و نرخ ارز تمرکز کنیم. در محیطی که تولید و رشد اقتصادی جایگاه مناسبی ندارد نتیجه‌ای جز گسترش فقر و نابرابری قابل انتظار نمی‌باشد. تورم نیز، به عنوان مالیات منفی و خودسرانه به صورت نامتناسبی بر گروه‌های کم درآمد فشار مضاعفی وارد می‌کند. در شرایطی که کشوری با تورم‌های بالا دسته و پنجه نرم می‌کند نمی‌توان هیچ نتیجه‌ای در خصوص کاهش فقر را انتظار داشت. همچنین بالا و پایین شدن نرخ ارز نیز بر درآمد و هزینه افراد فقیر تأثیر خواهد گذاشت. در کل علیرغم کاهش فقر چند بعدی مشاهده می‌شود در سال ۱۳۹۷ وسعت فقر چند بعدی در خانوارهای شهری و روستایی به ترتیب برابر با ۵/۳۸ و ۱۰/۰۱ درصد می‌باشد که خصوصاً در مناطق روستایی رقم نسبتاً بالایی محسوب می‌گردد. از این نظر سیاست‌های فقر زدایی با جدیت و وسعت بیشتر و به صورت هدفمند باید به کار گرفته شوند.

روند تغییرات فقر درآمدی براساس دو روش محاسباتی در طی ۱۱ سال مطالعه به طور متوسط در برخی سال‌ها الگوی مشابه و در برخی سال‌های دیگر الگوی متفاوتی با فقر چند بعدی را نشان می‌دهد. در جمعیت روستایی این شاخص از سال ۸۷ تا ۹۲ روند نسبتاً کاهشی و با ثباتی داشته و از سال ۹۲ به ۹۳ با یک جهش روبه‌رو شده است و از سال ۹۳ به بعد روند با ثباتی را نشان می‌دهد. این روند در جمعیت شهری تا حدودی متفاوت است به صورتی که در سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ فقر درآمدی به طور متوسط افزایشی، از سال ۹۲ به ۹۳ همراه با یک جهش قابل توجه و از سال ۹۳ به بعد روند با ثباتی را نشان داده است. نکته‌ای که در این خصوص وجود دارد میزان بالای فقر نسبی در بین خانوارهای استان کرمان خصوصاً جمعیت روستایی است به طوری که در طی ۱۱ سال به طور متوسط می‌توان گفت به میزان قابل توجهی افزایشی بوده است. مشکلات

ساختاری در اقتصاد ملی، رشد مداوم نقدینگی و به تبع آن افزایش سطح عمومی قیمت ها، تغییرات متناوب نرخ ارز و تحریم های بی المللی و شکاف طبقاتی روبه رشد در استان را می توان از عوامل موثر بر این وضعیت دانست.

در مقایسه فقر درآمدی و فقر چند بعدی به طور کلی می توان گفت در فاصله زمانی ۱۱ ساله روند متفاوتی را داشته اند که نشان می دهد علیرغم افزایش فقر درآمدی، فقر چند بعدی در خانوارهای شهری و روستایی استان کرمان به طور متوسط روبه کاهش بوده است که می تواند دلایل اقتصادی اجتماعی مختلفی داشته باشد. یکی از دلایل می تواند به این صورت فرض شود که تغییرات فقر درآمدی با وقفه بر فقر چند بعدی اثرگذار است هرچند که نباید از تاثیر اجزای مختلف فقر چند بعدی بر فقر درآمدی به راحتی عبور کرد. به عنان مثال طبیعتا رابطه ای عکس بین فقر آموزشی و سلامتی خانوار با فقر درآمدی می تواند وجود داشته باشد و به طور کلی تاثیرات دو طرفه شاخص ها قابل کتمان نیست. با توجه به نتایج تحلیل حساسیت مشاهده شد اضافه شدن شاخص فقر درآمدی به عنوان یک معیار فقر چند بعدی در این مطالعه مطابق انتظار سبب تعدیل میل کاهشی فقر چند بعدی شده است. این نشان می دهد که خصوصا در مناطق روستایی افرادی که در فقر چند بعدی آلكاير و فوستر به سر می برند از فقر درآمدی نیز به نوعی رنج می برند. از این یافته های مطالعه نیز می توان کاملا به ارتباط مستقیم با وقفه فقر درآمدی و فقر چند بعدی پی برد.

یافته های حاصل از محاسبات فقر چند بعدی به تفکیک پنجم های دارایی نشان می دهد در تمامی سال ها مقدار شاخص چند بعدی آلكاير و فوستر در پنجم اول بالاترین میزان و از طرفی پایین ترین میزان نیز در اکثر سال ها پنجم پنجم می باشد. همچنین نکته دیگری که وجود دارد کاهش سالیانه شاخص فقر چند بعدی پنجم اول و افزایش شاخص در پنجم در طی زمان

می باشد. کاهش سهم پنجک اول و افزایش سهم پنجک پنجم از کل فقر چند بعدی خانوارهای استان کرمان در طی سال ها از دیگر نکات مهم نتایج است. این نتیجه از نسبت فقر پنجک اول به پنجک پنجم نیز حاصل می گردد. این یافته نشان می دهد که نابرابری مواجهه با فقر چند بعدی در خانوارهای استان کرمان کاهشی است و طبقات مختلف اقتصادی از این نظر به یکدیگر نزدیکتر می شوند. می توان گفت افزایش فقر چند بعدی در پنجک پنجم بیشتر به علت محرومیت در ابعاد آموزشی و سلامتی اتفاق می افتد.

در خصوص یافته مطالعه به تفکیک شهرستان های استان کرمان به طور کلی روند نتایج تغییرات منظمی را نشان نمی دهد و شهرستانی که در یک سال بیشترین فقر را داشته در سال بعد در زمره کمترین میزان فقر چند بعدی قرار داشته است. ولی به طور کلی می توان گفت میزان شاخص فقر چند بعدی ۵ شهر بزرگ کرمان در بازه ۶ ساله به طور متوسط کاهش یافته است و بیشترین میزان فقر نیز عموماً به شهرستان سیرجان اختصاص داشت.

یافته های مطالعه فقر چند بعدی به تفکیک مناطق مختلف جغرافیای استان کرمان در جمعیت شهری نشان داد به طور کلی در تمامی سال ها به جز سال ۹۶ بیشترین میزان فقر چند بعدی مربوط به منطقه غرب (با محوریت سیرجان) بوده است و کمترین فقر نیز در ۴ سال متعلق به منطقه جنوب (با محوریت جیرفت) بوده است و منطقه شرق با محوریت شهر کرمان تنها در دو سال ۹۳ و ۹۵ دارای کمترین فقر چند بعدی بوده است. در جمعیت روستایی نیز در تمامی سال ها کمترین میزان فقر چند بعدی مربوط به منطقه شرق بوده است و بیشترین فقر نیز همه سال ها به جز سال ۱۳۹۶ متعلق به منطقه غرب بوده است. در مقایسه یافته های مناطق شهری و روستایی مشخص است که به طور کلی در اکثر سال ها بیشترین میزان فقر چند بعدی به منطقه غرب (با

محوریت سیرجان) اختصاص دارد و می توان گفت این منطقه با سایر مناطق از نظر وضعیت فقر تفاوت قابل توجهی دارد. این نتایج با نتایج مربوط به شهر سیرجان نیز کاملاً همخوانی دارد و به نظر می رسد شهرستان سیرجان علیرغم توسعه امکانات در سال های اخیر احتمالاً به علت توزیع نامناسب منابع از نظر فقر در وضعیت مناسبی به سر نمی برد و شاید بتوان به این صورت استدلال کرد که نابرابری زیادی در این شهرستان وجود دارد که نیازمند بررسی جزئی تر است. اما در خصوص مناطق شرق و جنوب اوضاع متفاوت است به صورتی که در منطقه جنوب وضعیت جمعیت شهری و در منطقه شرق وضعیت جمعیت روستایی از نظر فقر چندبعدی به نسبت مناسب تر است.

پیشنهادهای و راهکارها

با توجه به نتایج مطالعه و همچنین مرور سایر مطالعات اقدامات زیر برای سیاستگذاری و مبارزه با فقر اعم از فقر درآمدی و چند بعدی در کشور و استان کرمان پیشنهاد می گردد:

❖ **تأکید بر تدوین برنامه جامع کاهش فقر** به جای اتخاذ برنامه های جزیره ای و مقطعی از جمله راهکارهای جامع و بلندمدتیست که می تواند در کاهش ابعاد مختلف فقر به نحو موثرتری عمل کند به صورتی که در طی سال های مختلف همواره شاهد نوسان در وضعیت فقر نباشیم. نکته ای که در این خصوص و در ایران کاملاً موضوعیت دارد، عدم حضور برنامه های جامع مبارزه با فقر است. از طرفی نهادهای رسمی و غیر رسمی زیادی در ایران با مسئله فقر و فقرا درگیر هستند اما هر یک به صورت مجزا

اقداماتی را در جهت کاهش فقر انجام می دهند. از جمله این نهاد ها می توان به سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی(ره)، آستان قدس رضوی، وزارت بهداشت، وزارت آموزش و پرورش، سازمان هدفمندی یارانه ها و سازمان بسیج، نیروهای مسلح و ... اشاره کرد. به نظر می رسد با توجه به تجربه های موفق کشورهای دیگر در زمینه کاهش فقر، اتخاذ یک برنامه مشترک و جامع با توجه به تجمیع منابع و برنامه های بلندمدت با اثربخشی بلند مدتی که اتفاق می افتد کارآمدی بسیار بالاتری را حاصل کند و شاهد سرعت کاهش فقر در ابعاد مختلف آن باشیم. اما نکته مهمی که وجود دارد ساختارهای اصلی اقتصاد می باشد که می تواند بسیار تاثیر گذارتر باشد چون وضعیت توانمندی و قابلیت های افراد و خانوارها تابع مستقیمی از وضعیت کلان اقتصادی می باشد.

❖ مورد دیگری که می بایست مورد توجه جدی قرار گیرد **تأکید بر اشتغال زایی و تولید**

محوری به جای تأکید بر پرداخت های انتقالی است. تجربه کشورها نشان داده است که کمک های دولت به جز برای افرادی که از لحاظ جسمی یا ذهنی دارای نوعی از معلولیت هستند یا مسن هستند یا زنان سرپرست خانوار، بهتر است در قبال انجام کار، مشارکت در طرح های توانمندسازی یا در جهت توسعه کسب و کار آنها صورت گیرد. دولت های موفق از تمرکز صرف بر سیاست های باز توزیعی مبتنی بر پرداخت های انتقالی دوری جسته اند. این موضوعی است که درخصوص طرح هدفمندی یارانه ها نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

❖ از دیگر اقدامات لازم در جهت فقرزدایی می توان به **تمرکز بر سیاستهای کلان مبتنی**

بر رشد اشاره کرد. در توضیح این نکته می توان گفت ابزارهای کاهش فقر، تنها ابزارهای

مختص فقیران یک جامعه نیستند بلکه تمامی افراد را می‌توانند تحت پوشش خود در آورند و اوضاع را بهبود بخشند. کاربست سیاستهای مالی و پولی برای دستیابی به ثبات اقتصادی، ابزار مهمی است که می‌تواند جامعه را در جهت رشد هرچه بیشتر سوق دهد، زیرا رشد اگرچه کافی نیست، اما وجود آن لازم است. در واقع می‌توان گفت زمانی که کشور در بعد کلان دچار رشد می‌شود به طور حتم بر رشد اقشار مختلف نیز تاثیر گذار است هر چند که کافی نیست و نیازمند اصلاحاتی در زمینه کاهش نابرابری نیز هست.

❖ **ایجاد و گسترش فرصت‌ها برای فقرا:** هدف از این راهکار توسعه مشارکت فقرا در فعالیتهای اقتصادی است. بدین منظور باید علاوه بر رشد اقتصادی سریع و عادلانه اقداماتی نیز برای اصلاح ساز و کار بازار به نفع افراد فقیر صورت گیرد. حذف یا تسهیل مقررات ناظر بر بنگاه‌ها و شرکت‌های کوچک و متوسط، گسترش بیمه‌ها، فعالیت‌های اقتصادی با مقیاس کوچک و ... از این نوع سیاست‌ها می‌باشند. از آنجایی که اشتغال مناسب می‌تواند محرک موثری بر کاهش ابعاد فقر خانوار باشد توجه به بخش می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد.

❖ **توانمندسازی فقرا:** با در نظر گرفتن مفهوم فقر چند بعدی و فقر اقتصادی در کنار هم مشخصا افراد فقیر بیش از دیگر افراد جامعه کمبود خدمات اساسی از جمله، آموزش، مسکن و سلامت را در زندگی خود متوجه هستند لذا توانمندسازی افراد و ارتقای قابلیت‌ها در این بخش‌ها کمک شایانی به خروج از این دور باطل فقر خواهد کرد. با به کارگیری سیاست‌های هدفمند در واقع باید در راستای توانمندسازی افراد در ابعادی که

محروم هستند قدم برداشت. بدین منظور دولت باید با اجرای سیاست‌های مناسب دستگاه‌های اجرایی را موظف کند در برابر مطالبات فقرا پاسخگو باشند. دولت همچنین باید با حذف موانع اجتماعی سیاسی و قانونی به افزایش ثروت فقرا و در نتیجه تاثیرگذاری آنان بر فرایندهای تصمیم‌گیری کمک نماید. گسترش دسترسی فقرا به اطلاعات نیز می‌تواند در این راستا نقش مهمی داشته باشد.

❖ **افزایش امنیت فقرا:** افزایش امنیت فقرا به معنی کاهش آسیب‌پذیری در برابر ریسک‌هایی مانند بیماری، شوک‌های اقتصادی و بلایای طبیعی و کمک به آنها برای کاهش اثرات شوک‌هاست. بدین منظور انجام طرح‌های مختلف برای پوشش انواع ریسک از طریق ابزارهایی مانند بیمه درمان، بازنشستگان و سالمندان، بیمه بیکاری، صندوق‌های اجتماعی، برنامه‌های اعتبارات خرد و پرداخت‌های بلاعوض نقدی ضروری است. بدین ترتیب دولت می‌تواند از طریق برنامه‌های مدیریت ریسک به انباشت دارائی‌های انسانی، فیزیکی و اجتماعی فقرا کمک نماید.

❖ **تعیین نظام دقیق و کارا برای شناسایی فقرا و خانواده‌های کم‌درآمد**

❖ **فراهم نمودن حداقل معیشت گروه‌های کم‌درآمد و اقشار آسیب‌پذیر**

❖ **تغییر کلی رویکردهای سیاستی از فقر درآمدي به فقر قابليتي**

محدودیت های مطالعه

با توجه به اینکه سه مولفه اصلی در فقر چند بعدی به روش الکایر وجود دارد، متغیرهای مختلفی می تواند تبیین کننده وضعیت فقر در هر یک از محورهای مورد اشاره باشد. این در حالی است که مطالعه حاضر بر داده های پیمایش سالانه هزینه-درآمد خانوار که از سوی مرکز آمار جمع آوری می شود، متمرکز است. به همین دلیل مناسبترین متغیرها برای هر حیطة با توجه به موجود بودن داده ها انتخاب شد و طبیعتاً می توان با مطالعات پیمایشی اولیه با استفاده از پرسشنامه ها بمتفاوت جنبه های دیگری از هر یک از محورهای مورد اشاره در فقر چند بعدی با استفاده از روش الکایر پرداخت. برای مثال در بعد سلامت می توان رضایتمندی فرد را با استفاده از پرسش های خوداظهاری در مورد ارزیابی فرد از سلامت خود سنجید. در مثال دیگر می توان برای بخش آموزش نیز، از شاخص های مختلف نرخ خالص سواد در هر مقطع به تفکیک جنسیت استفاده کرد.

محدودیت بعدی، حجم نمونه کم در برخی از شهرستان های استان بود که این مساله تعمیم پذیری نتایج مطالعه را با محدودیت مواجه می سازد به طوری که برخی از شهرستان ها نمونه گیری خانوار آنها حدود ۲۰ خانوار و کمتر بود که برای مواجهه با این محدودیت دو کار انجام شد نخست اینکه از احتمال معکوس نسبت نمونه به جمعیت اصلی شهرستان به عنوان متغیر وزن نمونه گیری استفاده شد. به طوری که بر اساس فرمول وزن نمونه گیری، تعداد خانوارهای جمعیت شهرستان به تفکیک شهری و روستایی بر تعداد نمونه آن شهرستان در سال مورد نظر تقسیم گردید و نتیجه که همواره عددی بزرگتر از ۱ است در ستونی به عنوان وزن نمونه گیری در داده ها اضافه گردید و این متغیر هنگام محاسبات و برآوردها لحاظ گردید. دوم اینکه، به منظور افزایش دقت برآوردها، شهرستانهای با نمونه بسیار کم با یکدیگر بر اساس حوزه جغرافیایی، سطوح توسعه

یافتگی و ضریب محرومیت دسته بندی شدند و میزان فقر چند بعدی بر حسب مناطق در استان گزارش گردید. با این وجود به دلیل محدودیت های داده ای نتایج زیر بخش های استانی باید با احتیاط تفسیر و مورد استفاده قرار گیرد.

نتیجه گیری

به طور کلی به نظر می رسد سیاست های فقر زدا در استان کرمان در بررسی روندها عملکرد نسبتاً مناسبی داشته است. از طرفی علیرغم بالاتر بودن فقر چند بعدی در بین خانوارهای جمعیت روستایی این فاصله به مرور در حال کاهش بوده است و کاهش وسعت و شدت فقر چند بعدی در جمعیت روستایی سرعت بیشتری داشته است و از این نظر سیاست های حوزه روستایی اثربخشی بالاتری از خود نشان داده است. البته ذکر این نکته لازم است که هنوز فاصله زیادی با نقطه مطلوب وجود دارد و همانطور که نتایج نشان داد در معیارهای بسیار ابتدایی نیز هنوز میزان فقر بالاست این در حالی است که در ۴ دهه اخیر ۶ برنامه توسعه و چندین برنامه فقرزدای مختلف در کشور پیاده شده است و نهادهای رسمی و غیر رسمی مختلف به صورت عملیاتی در این زمینه فعالیت دارند.

نتیجه ای که از یافته های مطالعه در خصوص شهرستان ها و نقاط جغرافیایی مختلف استان گرفته شد این است که پراکندگی زیاد و همچنین نابرابری زیادی از نظر فقر در استان وجود دارد به صورتی که به نظر می رسد اندازه طبقه متوسط در استان بسیار نازل شده است و جامعه به سمت دو بخشی شدن و افزایش نابرابری حرکت می کند. این موضوع علیرغم کاهش کلی فقر می تواند بسیار خطرناک باشد.

در خصوص رابطه فقر درآمدی و فقر چند بعدی همانطور که نتایج نشان داد تاثیر پذیری مستقیم از یکدیگر خصوصا در میان مدت و بلند مدت است هر چند که در مقاطعی در کوتاه مدت روند متفاوتی نسبت به هم نشان می دهند. نکته ای که باید به آن اشاره کرد این است که در ابعاد غیر درآمدی، خانوارها نقش تعیین کننده تری نسبت به ابعاد درآمدی دارند به این دلیل که رخداد فقر درآمدی خانوار تا حدود زیادی متأثر از وضعیت اقتصاد کلان کشور است ولی در ابعاد غیر درآمدی نقش انتخاب خانوارها تعیین کننده تر است هرچند که فقر درآمدی به طور حتم با وقفه ای اثر خود را بر فقر چند بعدی خواهد گذاشت.

منابع

۱. راغفر و همکاران ۱۳۹۲، اندازه‌گیری فقر چند بعدی در تهران، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی. ۳(۲): ۱-۱۶.
2. Townsend P. The meaning of poverty. *The British Journal of Sociology*. 1962;13(3):210-27.
3. Sen A. Poverty: An ordinal approach to measurement. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*. 1976:219-31.
4. Sen A. *Poverty and famines: an essay on entitlement and deprivation*: Oxford university press; 1982.
۵. اراثی، سید محمد مهدی (۱۳۸۴). آسیب شناسی برنامه های فقر زدایی در ایران، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۱۸، پائیز، صص ۳۸۷-۴۱۰.
6. Maasoumi E. *Multidimensioned approaches to welfare analysis. Handbook of income inequality measurement*: Springer; 1999. p. 437-84.
۷. میر باقری و همکاران. ۱۳۹۵. بررسی تطبیقی اثرات توسعه مالی بر توزیع درآمد و فقر در کشورهای منتخب اسلامی (رویکرد داده های تابلویی). فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی. دوره ۶ شماره ۲۵، ۹۳-۱۰۸.
8. Thorbecke E. *Multidimensional poverty: Conceptual and measurement issues. The many dimensions of poverty*: Springer; 2013. p. ۳-۱۹.
9. Folland S, Goodman AC, Stano M. *The Economics of Health and Health Care: Pearson New International Edition*: Routledge; 2016.
10. Peters DH, Garg A, Bloom G, Walker DG, Brieger WR, Hafizur Rahman M. Poverty and access to health care in developing countries. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 2008;1136(1):161-71.
11. Narayan-Parker D, Patel R. (2000). *Voices of the poor: can anyone hear us?: World Bank Publication*.
12. Smith JP. Healthy bodies and thick wallets: the dual relation between health and economic status. *The journal of economic perspectives: a journal of the American Economic Association*. 1999;13(2):144.

13. Alkire, s, Robles, G, (2016), "Measuring Multidimensional Poverty: Dashboards, Union Identification, and the Multidimensional Poverty Index (MPI)", OPHI Research in Progress 46a, University of Oxford.
14. Alkire, S & Foster, J (2011), Counting and Multidimensional Poverty Measurement, *Journal of Public Economics*, 2011, vol. 95, issue 7-8.
15. World Bank (2015), "Bangladesh Poverty Assessment: A Decade of Progress in Reducing Poverty, 2000-2010" Retrieved from www.worldbank.org.
16. Alkire, S. a (2010), "Acute Multidimensional Poverty: A New Index for Developing Countries", OPHI Working Paper 38.
17. Fotros et al. 2017. Comparing Iranian Development Plans by Multidimensional Poverty Index Calculated by Alkire-Foster Method.
18. Tsui K.Y. (1999) *Multidimensional Inequality and Multidimensional Generalized Entropy measures: An Axiomatic Derivation; Social Choice and Welfare*.
19. Afghah M, Mansouri A. Estimate of Poverty Line and Analyze of Poverty Indices in Iran (1982-2007). *Asian Economic and Financial Review*. 2014;4(11):1502.
۲۰. پوراصغر سنگاچین، فرزاد و جواد، رضائی. توانمندسازی و کاهش فقر (بانک جهانی)، تهران، انتشارات کریمخان زند. ۱۳۹۴.
۲۱. علی اصغر عبدالمهی و همکاران. سنجش درجه توسعه یافتگی ها شهرستان ی های استان کرمان از نظر شاخص های توسعه با استفاده از مدل SAW. نشریه مطالعات نواحی شهری، دانشگاه شهید باهنر کرمان. ۱۳۹۳. (۱): ۶۳-۸۶.
۲۲. علی شهدادی و همکاران. سنجش میزان توسعه یافتگی شهرستان های استان کرمان با استفاده از تکنیک ادغام. فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای. ۱۳۹۸. ۹(۳۳): ۵۵-۷۲.
23. Overseas Development Institute (1978). Briefing Paper No. 5, December 1978.
24. Alkire, S., Foster, J., Seth, S., Santos, M. E., Roche, J. M., and Ballon, P. (2015). 'Multidimensional Poverty Measurement and Analysis', Oxford: Oxford University Press. Retrieved on 2 October 2015 from Oxford Scholarship Online: August 2015.
25. Rowntree, B. S. (1901). *Poverty: A Study of Town Life*. London: Macmillan.
26. Sen, A. K. (1981). *Poverty and Famines: An Essay on Entitlement and Deprivation*. Oxford: Oxford University Press.
27. Tsui, K.-Y. (2002). 'Multidimensional Poverty Indices', *Social Choice and Welfare*, 19(1):69-93.

28. United Nations Development Programme (2014). *Human Development Report 2014 – Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience*.

29. Spicker, P., Álvarez, L. S., Gordon, D., *Comparative Research Programme on Poverty*, & International Social Science Council. (2007). *Poverty: An international glossary*. London: Zed Books.

۳۰. علی یوسفی و همکاران. ۱۳۹۲. ارزیابی فقر چند بعدی در عشایر کوچنده ایران. *مجله اقتصاد کشاورزی*. ۷(۲): ۴۷-۶۷.

۳۱. میرحسین موسوی و همکاران. ۱۳۹۶. اندازه‌گیری فقر چند بعدی کودک: رویکرد محرومیت چندگانه همپوشان. *فصلنامه مجلس و راهبرد*. ۲۴: ۲۰۵-۲۲۸.

۳۲. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ایران. اندازه‌گیری فقر چند بعدی در ایران و نگاهی به تجارب جهانی کاهش فقر. *دفتر مطالعات اقتصادی*. ۱۳۹۶.

۳۳. وزارت امور اقتصاد و دارایی. برآورد فقر چند بعدی کشور در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۴ با استفاده از روش آلکایر و فوستر. ۱۳۹۷.

34. Battiston, D., Cruces, G. & Lopez Calva, L. F. (2009). "Income and Beyond: Multidimensional Poverty in Six Latin American Countries". *Oxford Poverty & Human Development Initiative, Working Paper No. 17*.

35. Alkire, S. & Santos, M. (2014). "Measuring Acute Poverty in the Developing World: Robustness and Scope of the Multidimensional Poverty Index". *Oxford Poverty & Human Development Initiative, University of Oxford, UK World Development*, 59, 251-274.

36. Batana, Y. M. (2008). "Multidimensional Measurement of Poverty in Sub-Saharan Africa". *Oxford Poverty & Human Development Initiative, Working Paper No. 13*.

37. Ballon, P. & Duclos, Y. (2015). "Multidimensional Poverty in Sudan and South Sudan". *Oxford Poverty & Human Development Initiative, Working Paper No. 17*.

38. Iranian Statistics Center. *The questionnaire of Households Income and Expenditure Survey*. Available from: <http://www.amar.org.ir/Default.aspx?tabid=1136&agentType=ViewType&PropertyTypeID=257>. Last accessed on 15 June 2015.

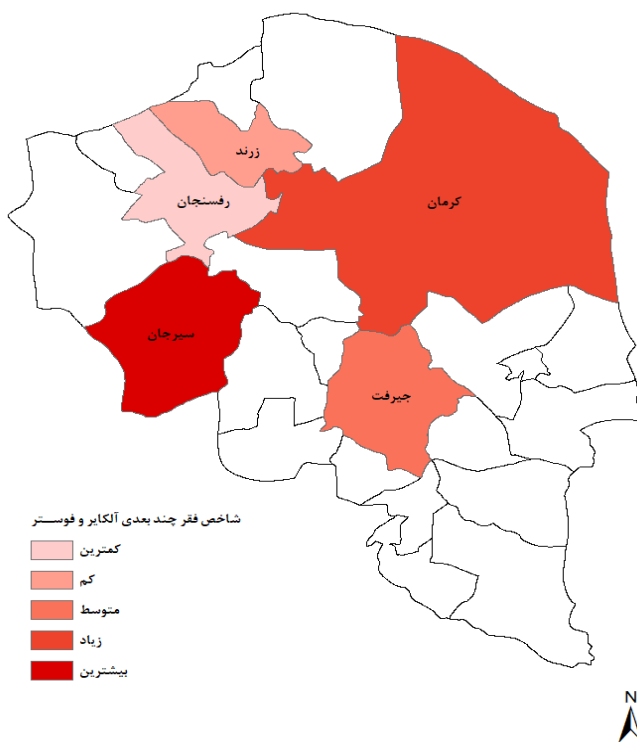
39. Van Doorslaer E, O'Donnell O, Rannan-Eliya RP, Somanathan A, Adhikari SR, Garg CC, et al. Effect of payments for health care on poverty estimates in 11 countries in Asia: an analysis of household survey data. *The lancet*. 2006;368(9544):1357-64.

40. Xu K ED, Kawabata K, et al Household catastrophic health expenditure: a multi-country analysis. *The Lancet*. 2003;362(9378):7.
41. Van Lerberghe W. *The world health report 2008: primary health care: now more than ever*: World Health Organization; 2008.
42. Xu K, Organization WH. *Distribution of health payments and catastrophic expenditures methodology*. 2005.
43. Wagstaff A, Doorslaer Ev. *Catastrophe and impoverishment in paying for health care: with applications to Vietnam 1993–1998*. *Health economics*. 2003;12(11):921-33.
44. Jolliffe IT. *Graphical representation of data using principal components*. *Principal component analysis*. 2002:78-110.
45. Vahid Yazdi-Feyzabadi; Mohammad Hossein Mehrolohasani; Ali Darvishi . *Measuring Catastrophic Health Expenditures and its Inequality: Evidence from Iran's Health Transformation Program*. *Health Policy and Planning*, Volume 34, Issue 4, May 2019, Pages 316–325.

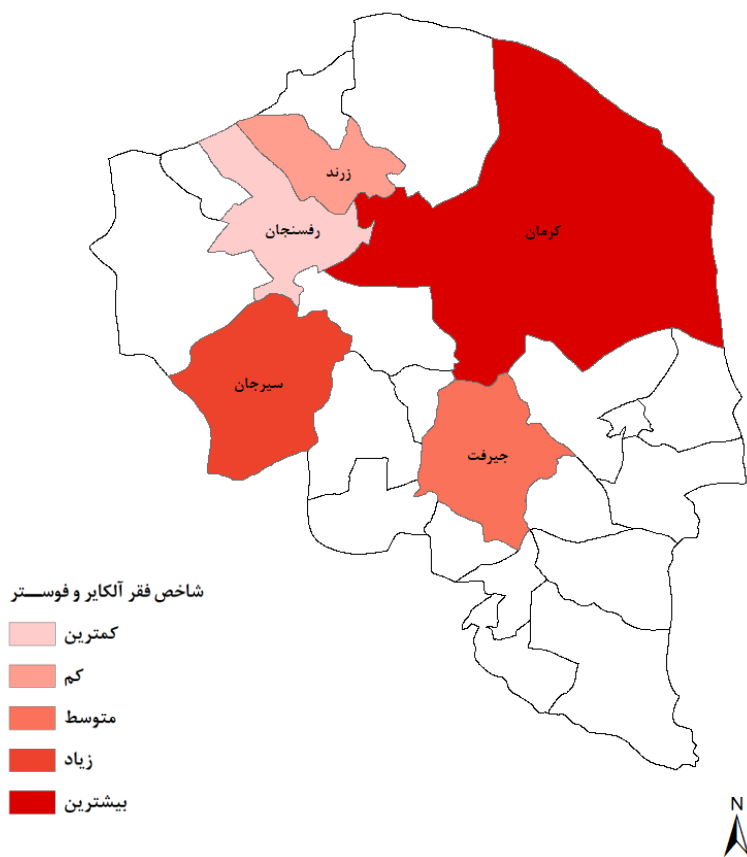
ضمائم

نقشه‌های درجه‌بندی شاخص فقر چند بعدی شهر ۵ شهر پر جمعیت استان

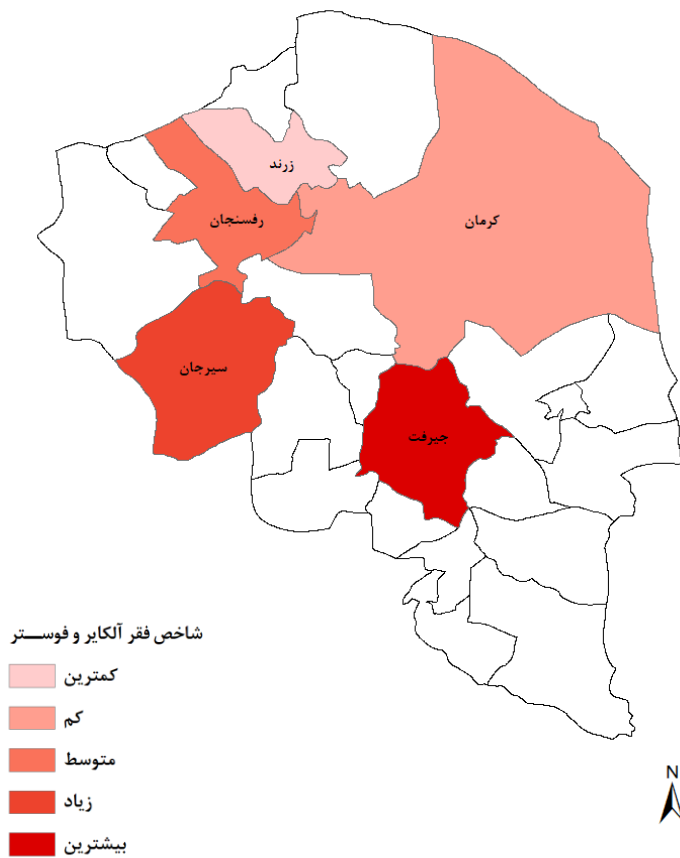
کرمان:

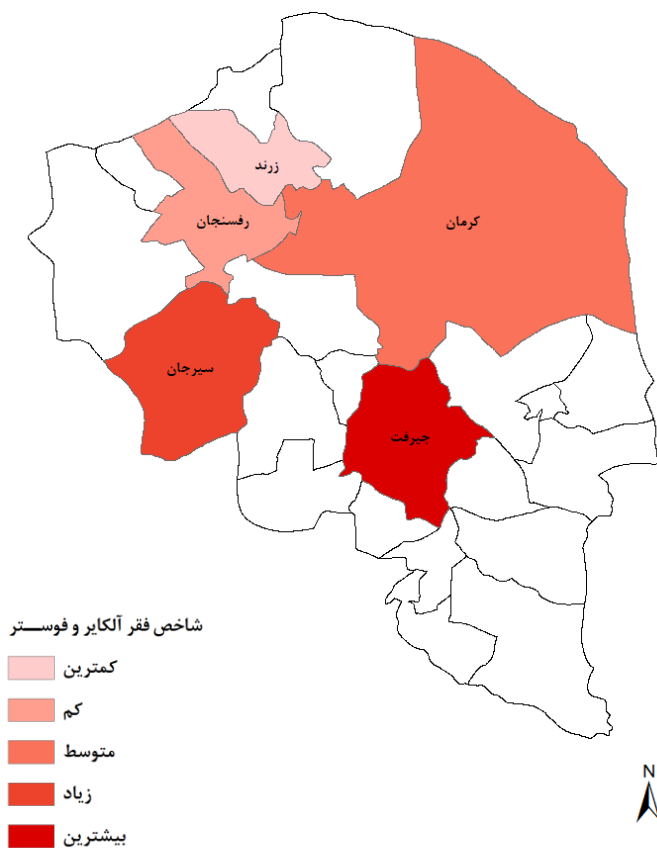
نقشه ۱: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت کل ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۲

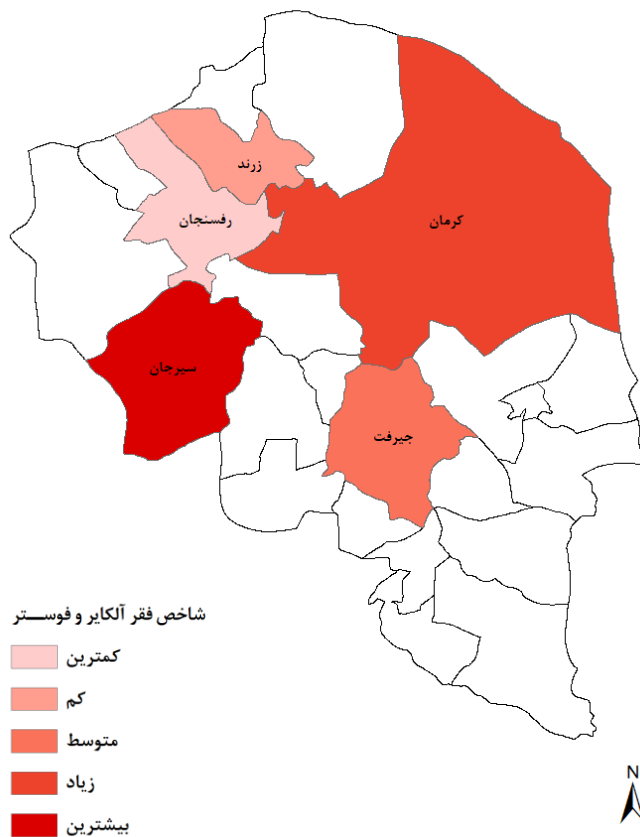
نقشه ۲: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۲

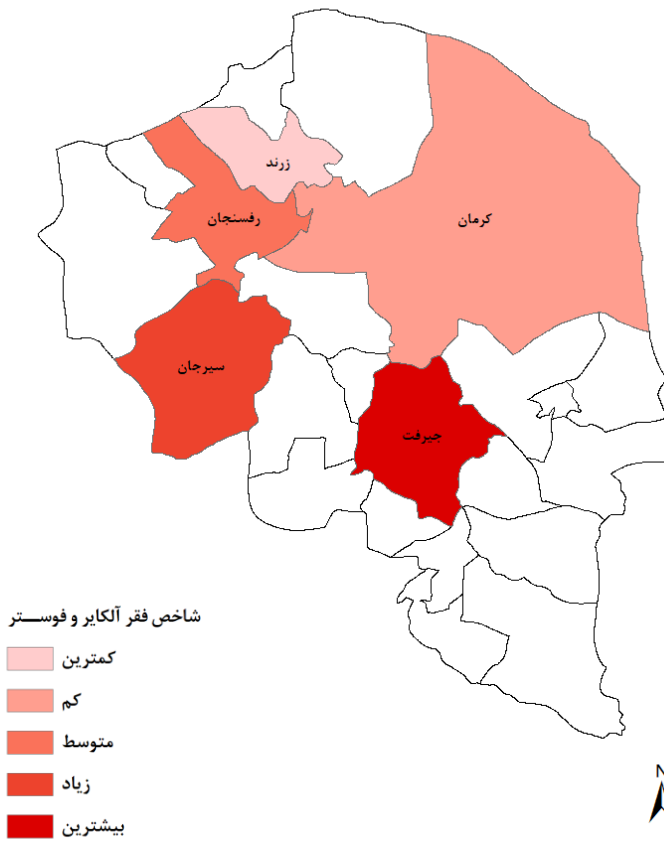
نقشه ۳: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۲

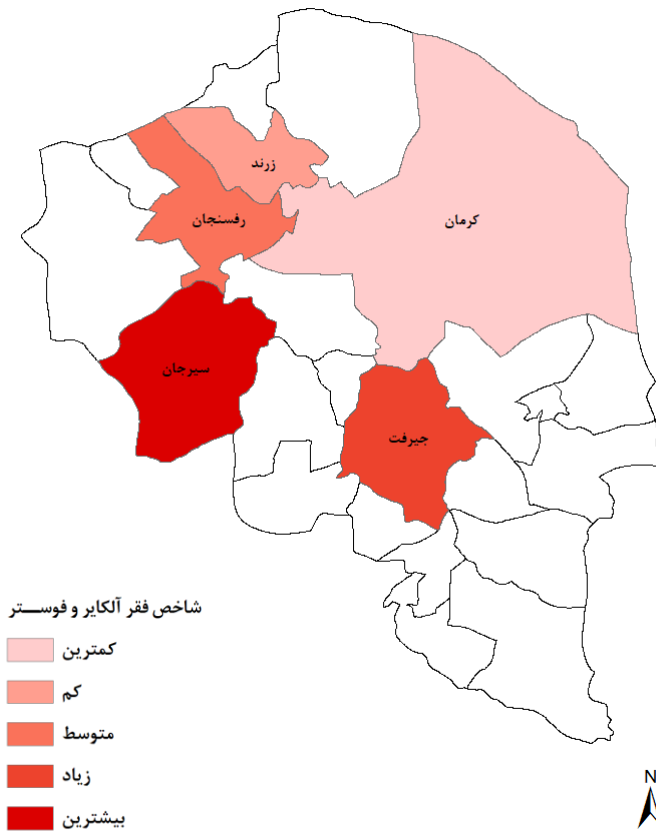
نقشه ۴: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت کل ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۳

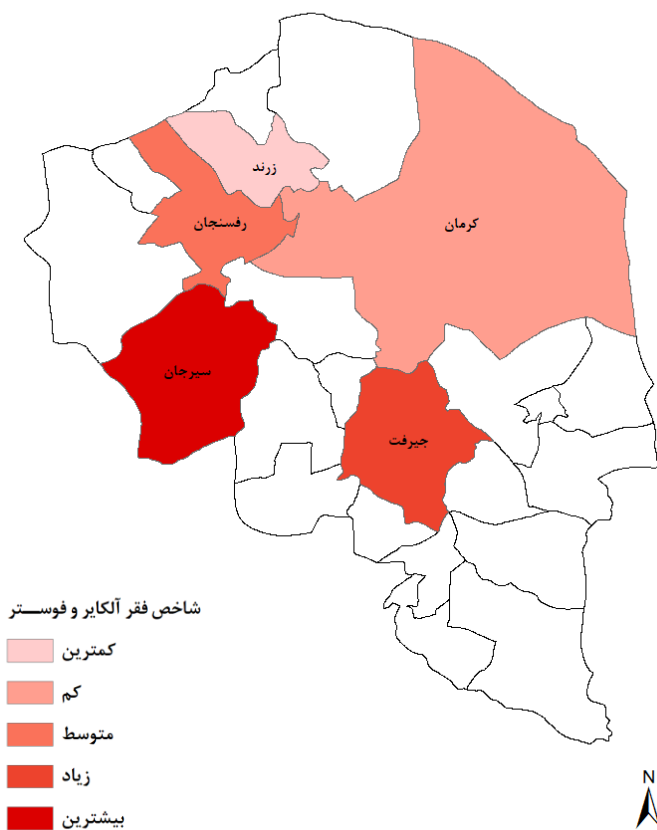
نقشه ۵: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۳

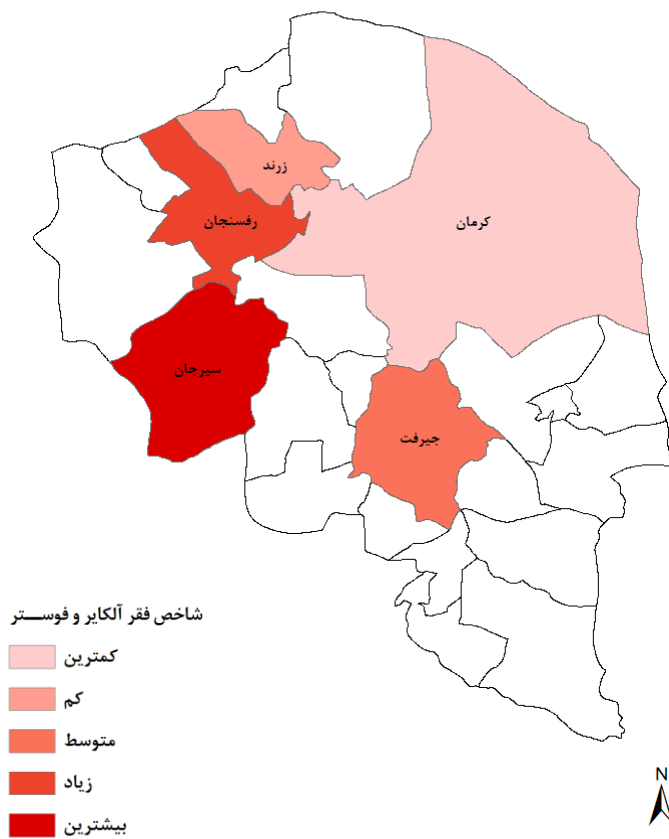
نقشه ۶: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۳

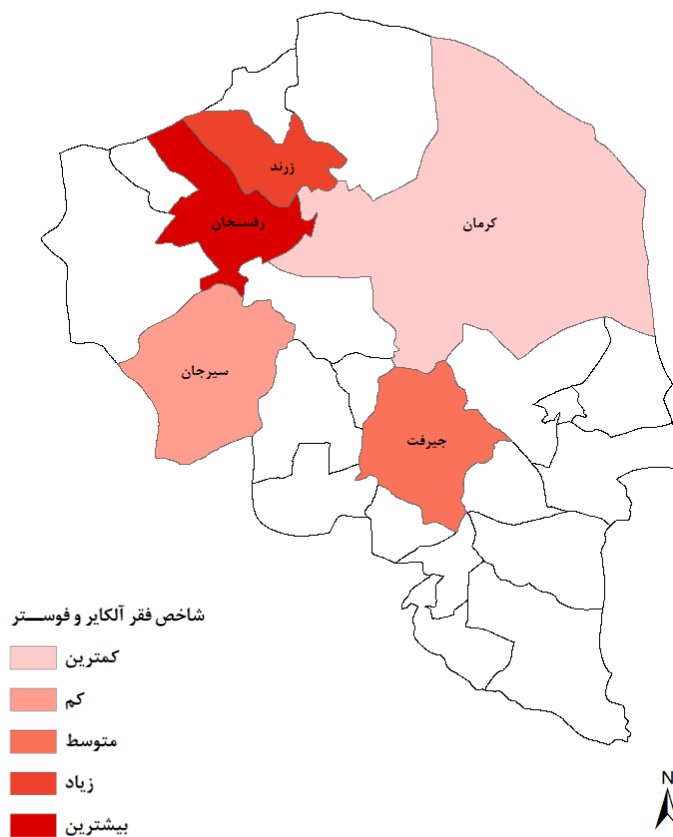
نقشه ۷: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت کل ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۴

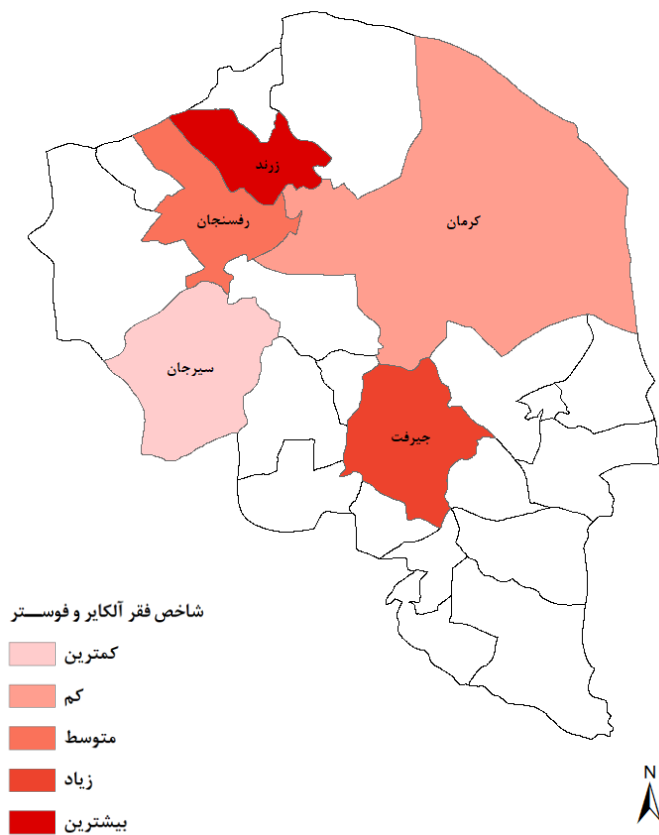
نقشه ۸: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۴

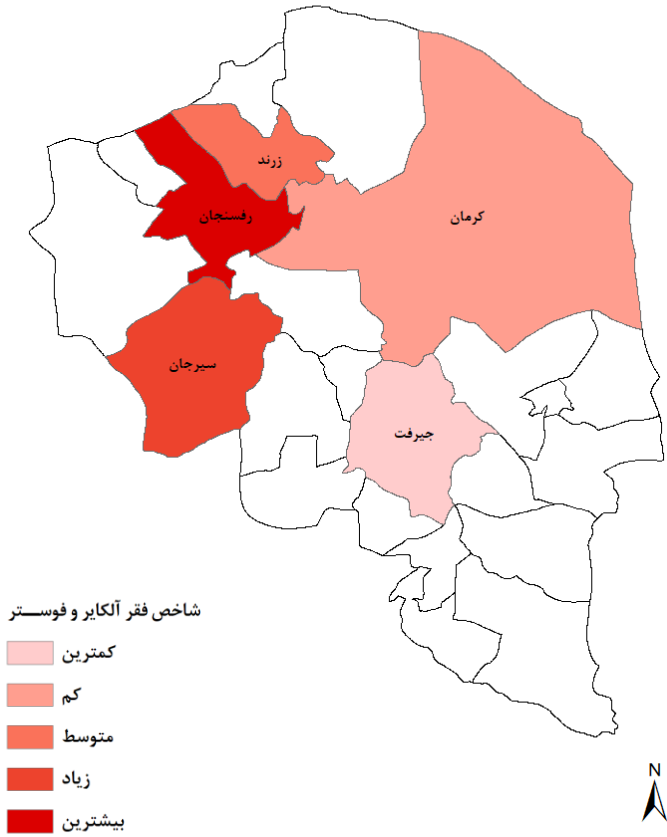

نقشه ۹: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۴

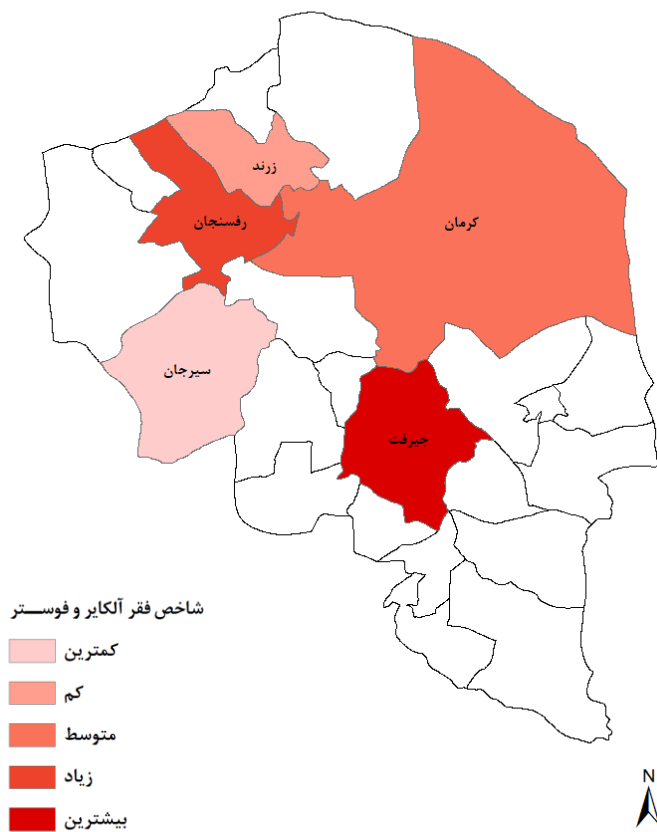

نقشه ۱۰: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت کل ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۵

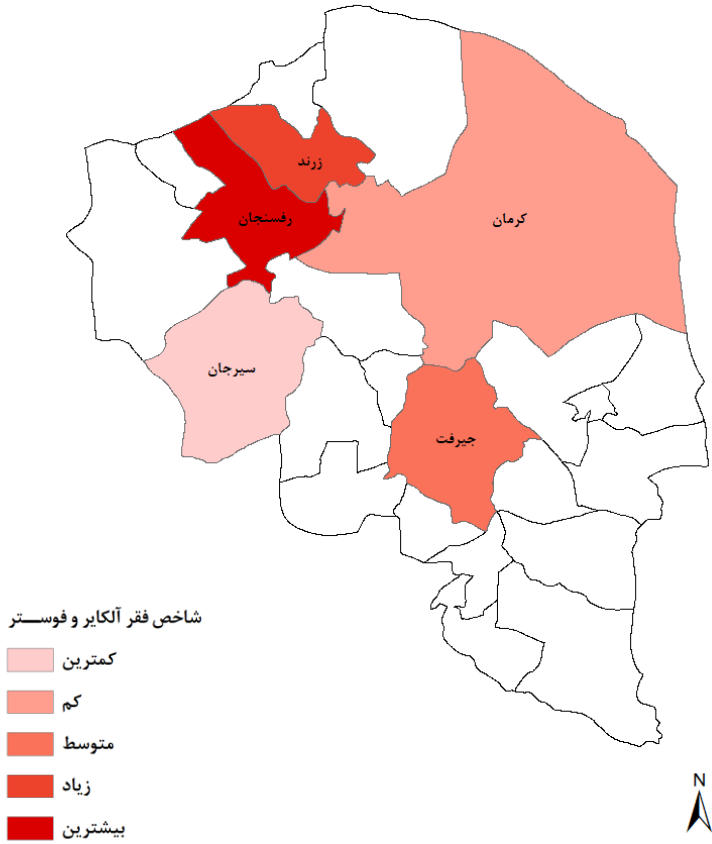

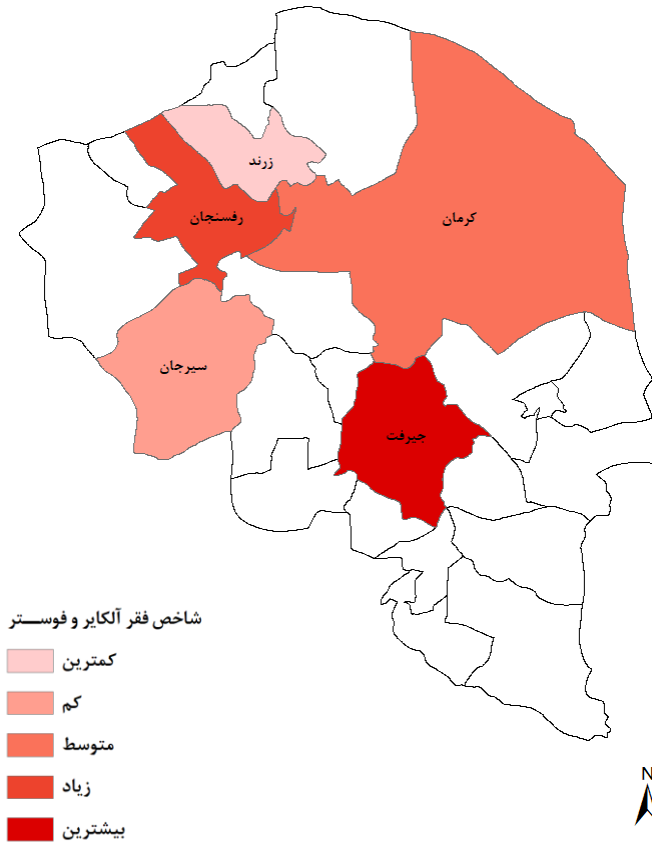
نقشه ۱۲: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۵

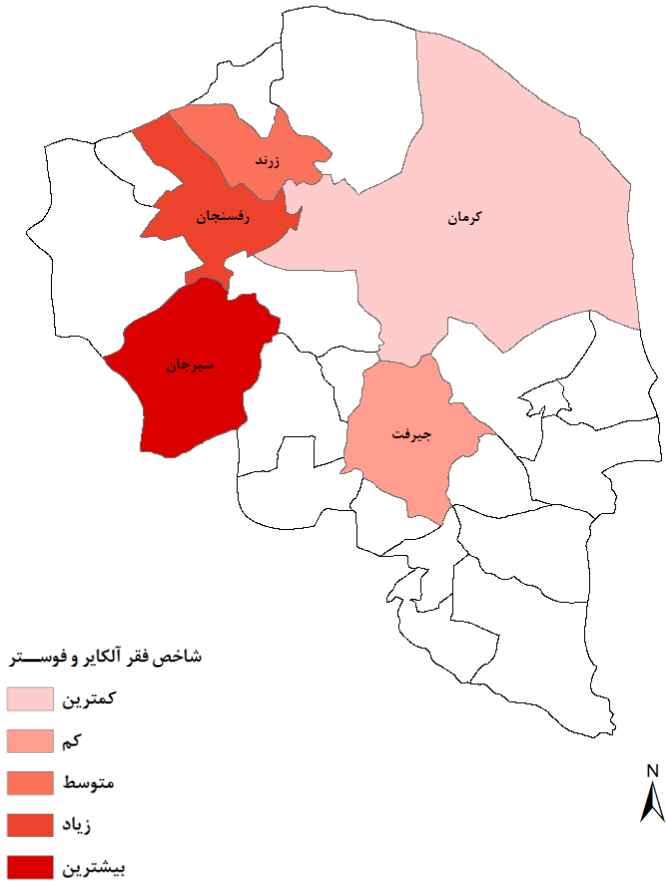

نقشه ۱۳: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت کل ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۶

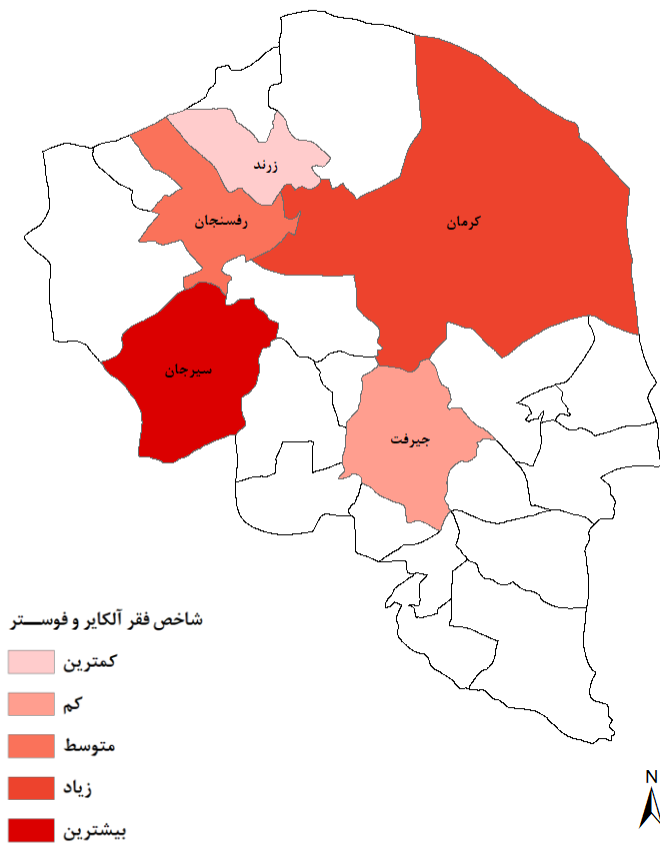

نقشه ۱۴: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۶

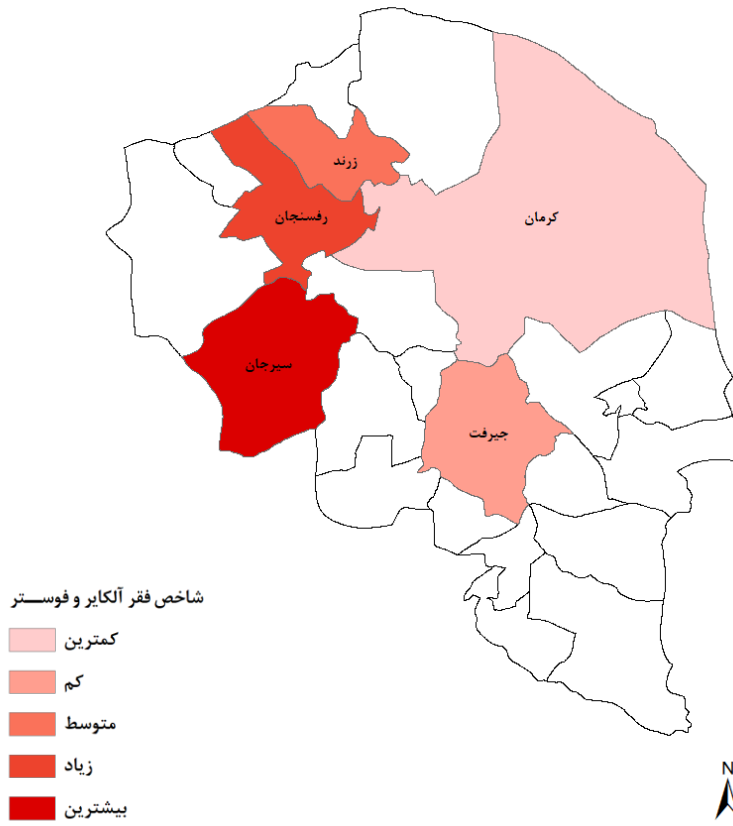

نقشه ۱۶: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت کل ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۷

نقشه ۱۷: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۷

نقشه ۱۸: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی ۵ شهر پر جمعیت استان کرمان در سال ۱۳۹۷

نقشه‌های درجه‌بندی شاخص فقر چند بعدی شهرهای استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی:

نقشه ۱۹: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال ۱۳۹۲

نقشه ۲۱: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال ۱۳۹۳

نقشه ۲۲: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال ۱۳۹۳

نقشه ۲۴: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال ۱۳۹۴

نقشه ۲۵: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال

۱۳۹۵

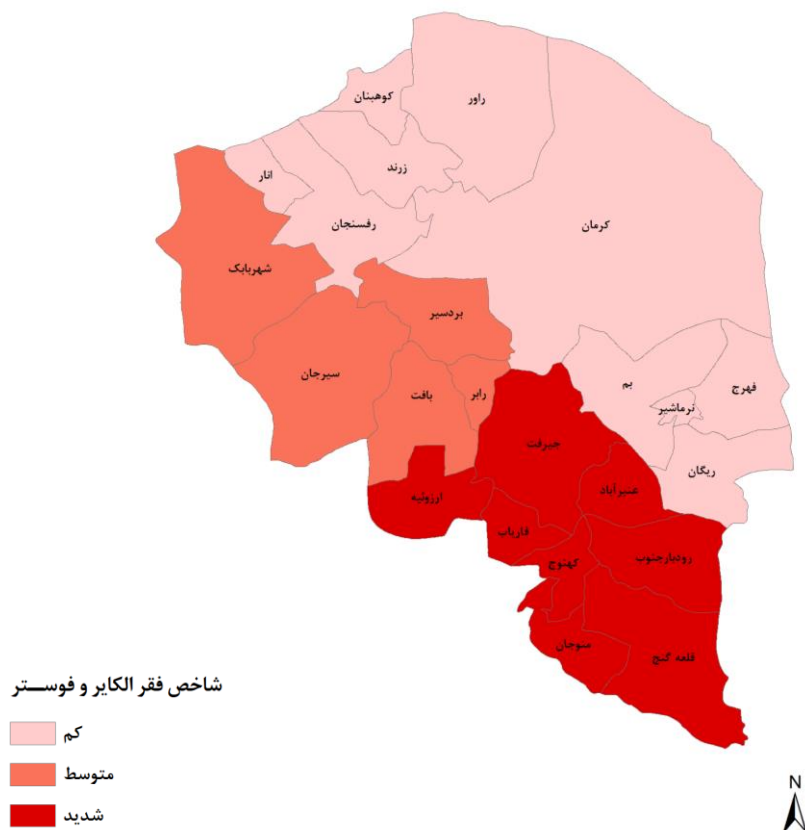

نقشه ۲۶: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال ۱۳۹۵

نقشه ۲۷: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال

۱۳۹۶

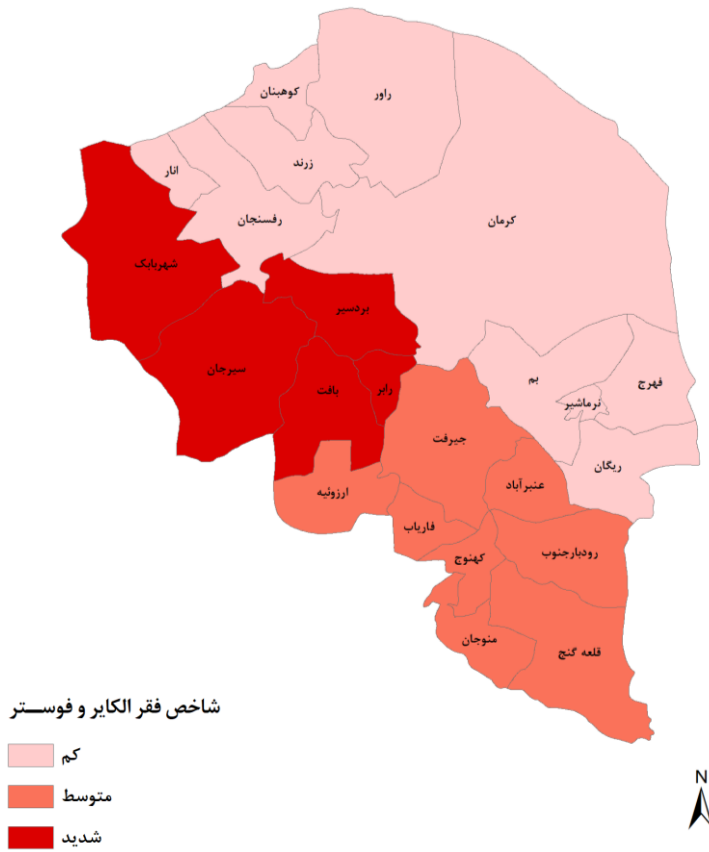

نقشه ۲۸: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال ۱۳۹۶

نقشه ۲۹: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال

۱۳۹۷

نقشه ۳۰: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی جغرافیایی در سال ۱۳۹۷

جدول شاخص فقر چند بعدی شهرهای استان کرمان بر اساس دسته بندی

سطوح توسعه یافتگی:

محاسبات مربوط به جمعیت شهری

جدول ۱: شاخص های فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان به تفکیک معیار توسعه یافتگی در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

سال	۱۳۹۲			
عنوان دسته	توسعه نیافته*	کمتر توسعه یافته**	نسبتاً توسعه یافته***	توسعه یافته****
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۴/۰۰	۷/۲۵	۸/۶۴	۷/۰۵
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۳۵/۱۹	۳۵/۵۶	۴۰/۰۸	۳۹/۸۱
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر)	۰/۰۱۴	۰/۰۲۶	۰/۰۳۵	۰/۰۲۸
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر	کمترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	فقر متوسط

سال	۱۳۹۳				۱۳۹۴			
	توسعه یافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته	توسعه نیافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته
عنوان دسته								
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۷/۶۹	۹/۵۶	۱۰/۱۳	۹/۶۹	۳/۷۵	۷/۹۷	۹/۴۰	۵/۱۷
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۳۸/۸۹	۴۷/۴۴	۴۰/۹۷	۴۷/۲۲	۳۳/۳۳	۳۶/۸۷	۴۰/۸۷	۴۳/۷۸
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلتایر و فوستر)	۰/۰۳۰	۰/۰۴۵	۰/۰۴۱	۰/۰۴۶	۰/۰۱۳	۰/۰۲۹	۰/۰۳۸	۰/۰۲۳
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتایر و فوستر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر	فقر زیاد	بیشترین فقر	فقر کم

سال	۱۳۹۵				۱۳۹۶			
	توسعه نیافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته	توسعه نیافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته
عنوان دسته	۵/۴۱	۷/۰۳	۷/۷۹	۴/۶۱	۵/۴۸	۴/۷۶	۴/۲۶	۵/۲۱
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)	۳۳/۳۳	۳۴/۵۷	۳۸/۴۳	۴۱/۶۷	۳۳/۳۳	۳۹/۸۱	۳۷/۰۴	۳۶/۸۷
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۰/۰۱۸	۰/۰۲۴	۰/۰۳۰	۰/۰۱۹	۰/۰۱۸	۰/۰۱۹	۰/۰۱۶	۰/۰۱۹
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلتایر و فوستر)								
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتایر و فوستر	کمترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر

سال	۱۳۹۷			
	توسعه یافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته
عنوان دسته				
نسبت سر شمار فقر چند بعدی (درصد)	۱۱/۵۹	۲/۷۸	۷/۳۵	۴/۴۳
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۳/۰۶	۴۸/۱۵	۳۴/۴۴	۲۵/۹۵
نسبت سر شمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلتایر و فوستر)	۰/۰۵۰	۰/۰۱۳	۰/۰۲۵	۰/۰۱۶
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتایر و فوستر	بیشترین فقر	کمترین فقر	فقر متوسط	کمترین فقر

- ❖ * شامل شهرستان های راور، قلعه گنج، ریگان، رابر، فهرج، نرماشیر، فاریاب
- ❖ * شامل شهرستان های کهنوچ، بردسیر، عنبر آباد، منوجان، کوهبنان، انار، ارزوئیه
- ❖ *** شامل شهرستان های بافت، زرنده، سیرجان، شهربابک، رودبار
- ❖ **** شامل شهرستان های کرمان، رفسنجان، بهم، جیرفت

محاسبات مربوط به جمعیت روستایی

جدول ۲: شاخص های فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر خانوارهای جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان به تفکیک معیار توسعه یافتگی در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

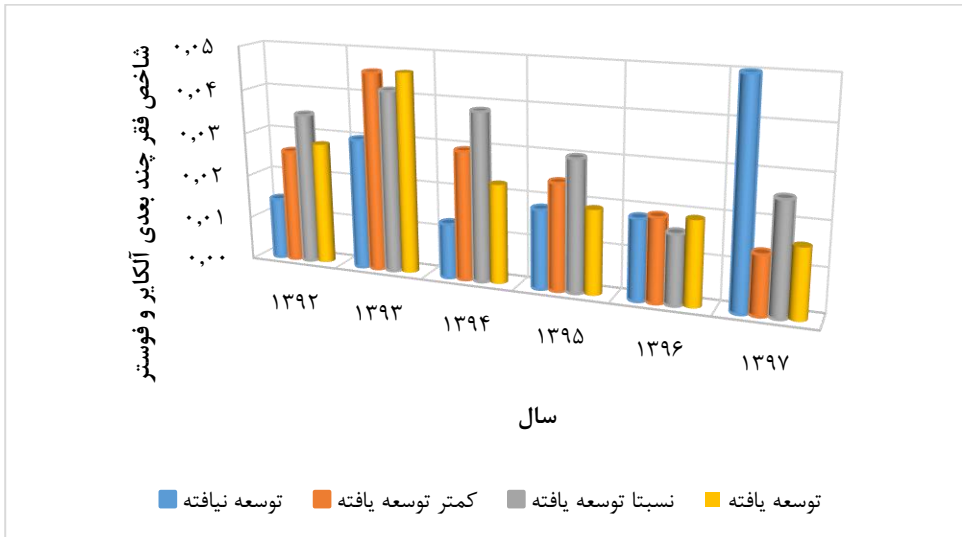
سال	۱۳۹۲				۱۳۹۳			
	توسعه یافته*	کمتر توسعه یافته**	نسبتاً توسعه یافته***	توسعه یافته****	توسعه یافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته
عنوان دسته								
نسبت سر شمار فقر چند بعدی (درصد)	۱۶/۷۶	۲۰/۸۱	۲۴/۳۱	۱۸/۷۵	۱۷/۳۰	۱۸/۹۹	۱۵/۹۷	۱۹/۰۵
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۷/۶۵	۴۱/۳۶	۳۹/۸۴	۳۷/۵۰	۴۵/۸۳	۴۳/۱۵	۴۲/۰۳	۳۷/۸۸
نسبت سر شمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر)	۰/۰۷۱	۰/۰۸۶	۰/۰۹۷	۰/۰۷۰	۰/۰۷۹	۰/۰۸۲	۰/۰۶۷	۰/۰۷۲
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر	کمترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	بیشترین فقر	کمترین فقر	فقر متوسط

سال	۱۳۹۴				۱۳۹۵			
	توسعه نیافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته	توسعه نیافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته
عنوان دسته								
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۱۱/۸۹	۱۹/۷۵	۲۱/۱۹	۱۴/۷۹	۱۰/۴۷	۱۵/۶۳	۱۸/۱۸	۱۳/۵۰
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۲/۹۳	۴۰/۴۵	۴۲/۷۱	۳۷/۵۰	۴۰/۱۲	۳۸/۲۲	۳۸/۱۰	۴۸/۳۳
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر)	۰/۰۵۱	۰/۰۸۰	۰/۰۹۱	۰/۰۵۵	۰/۰۴۲	۰/۰۶۰	۰/۰۶۹	۰/۰۵۲
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر	کمترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	کمترین فقر	کمترین فقر	فقر زیاد	بیشترین فقر	فقر کم

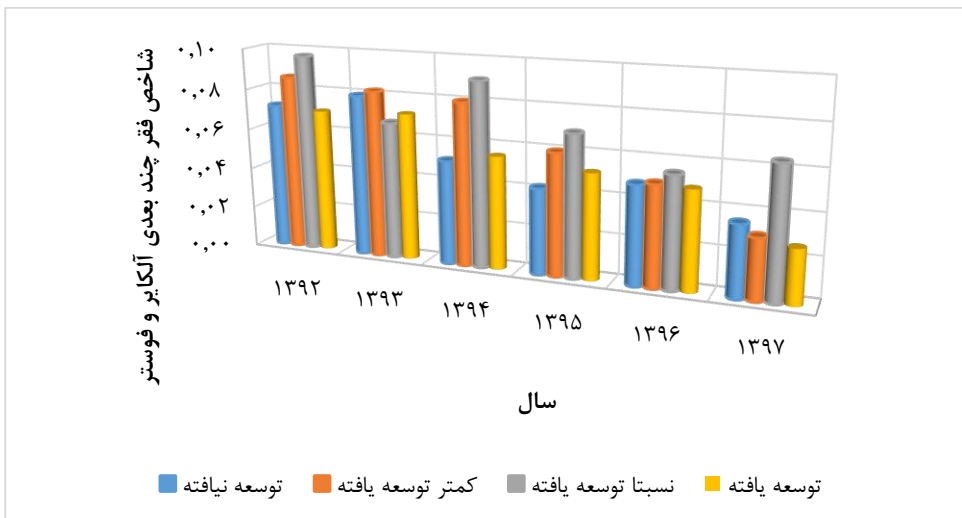
سال	۱۳۹۶				۱۳۹۷			
	توسعه یافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته	توسعه یافته	کمتر توسعه یافته	نسبتاً توسعه یافته	توسعه یافته
عنوان دسته	۱۳/۱۰	۱۳/۳۳	۱۴/۰۹	۱۳/۷۵	۹/۰۹	۷/۴۱	۱۶/۸۸	۷/۸۴
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)	۳۶/۸۴	۳۶/۹۴	۳۸/۶۲	۳۵/۳۵	۳۸/۴۳	۴۰/۰۰	۳۷/۸۲	۳۳/۸۵
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۰/۰۴۸	۰/۰۴۹	۰/۰۵۴	۰/۰۴۹	۰/۰۳۵	۰/۰۳۰	۰/۰۶۴	۰/۰۲۷
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر)								
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر	کمترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	کمترین فقر	کمترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	کمترین فقر

- ❖ * شامل شهرستان های راور، قلعه گنج، ریگان، رابر، فهرج، نرماشیر، فاریاب
- ❖ * شامل شهرستان های کهنوج، بردسیر، عنبر آباد، منوجان، کوهبنان، انار، ارزوئیه

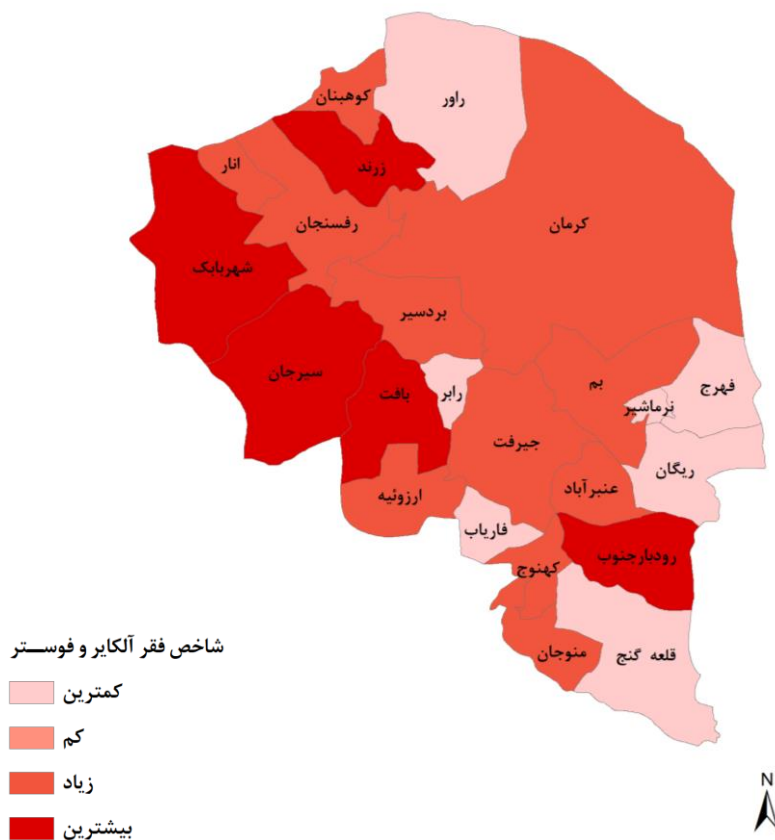
- ❖ *** شامل شهرستان های بافت، زرنده، سیرجان، شهربابک، رودبار
- ❖ **** شامل شهرستان های کرمان، رفسنجان، بهم، جیرفت

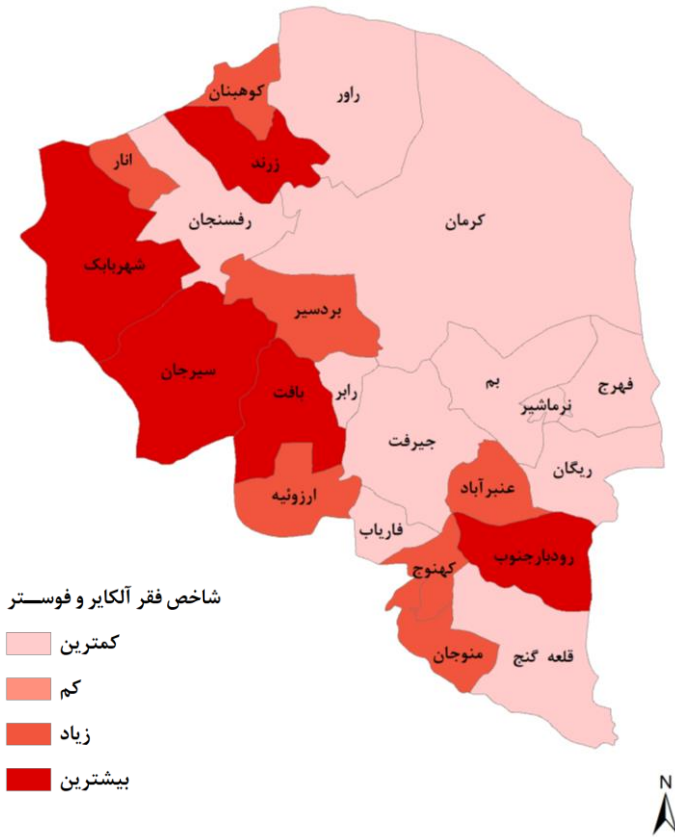
شکل ۱: روند شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر خانوارهای جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان به تفکیک معیار توسعه یافتگی در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

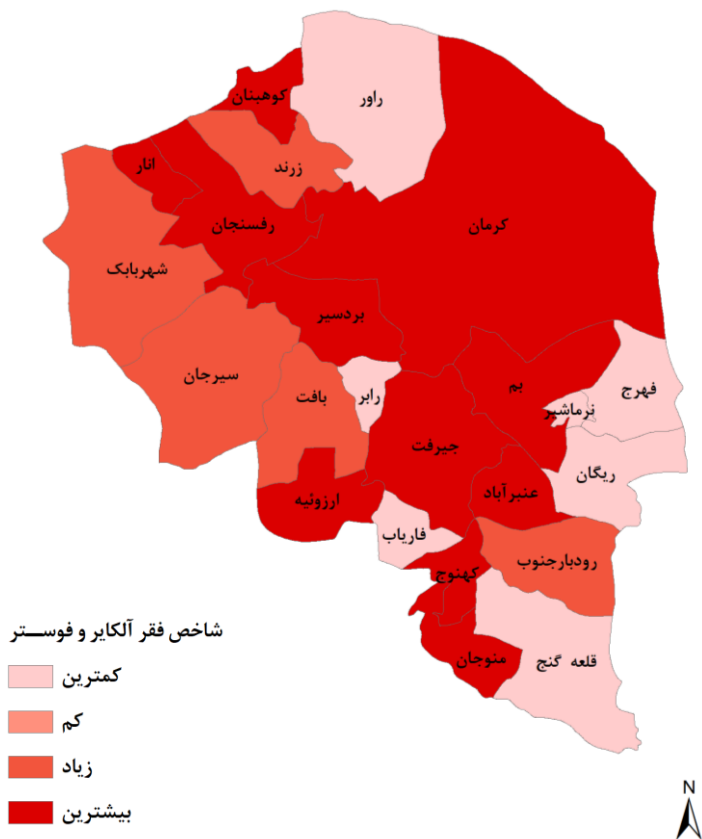
شکل ۲: روند شاخص فقر چند بعدی آلكاير و فوستر خانوارهای جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان به تفکیک معیار توسعه یافتگی در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

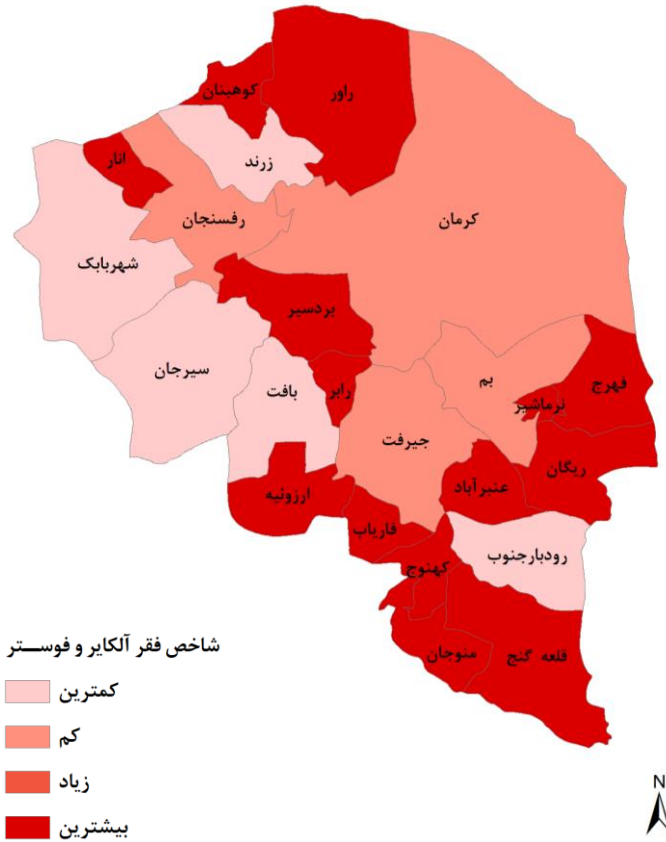
نقشه ۳۱: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معيار توسعه يافتگی در سال ۱۳۹۲

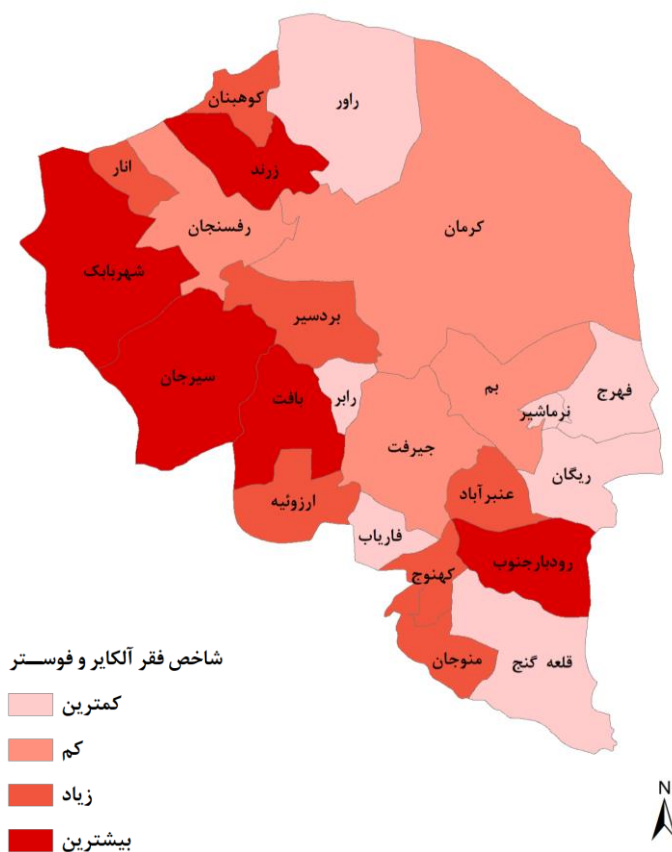
نقشه ۳۲: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۲

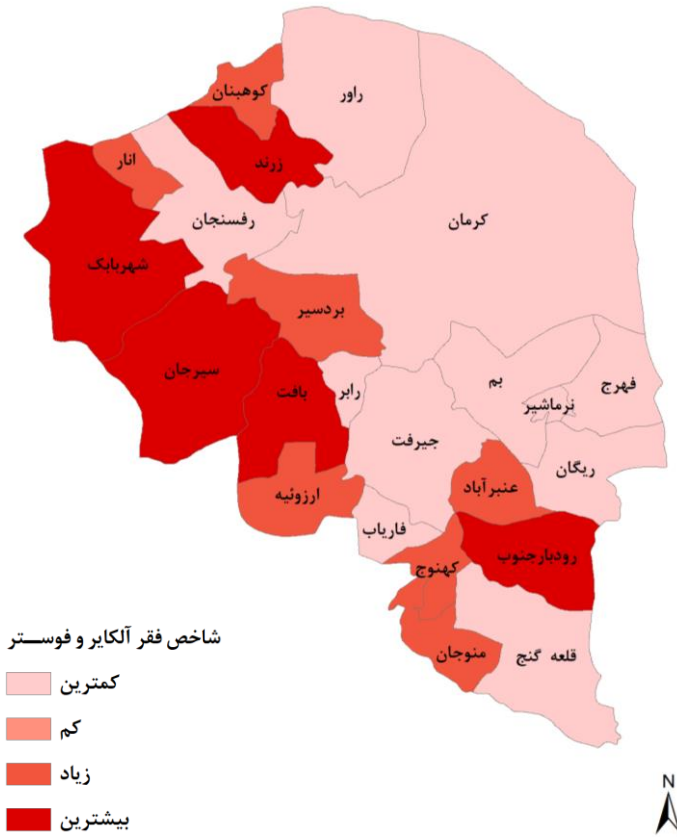
نقشه ۳۳: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۳

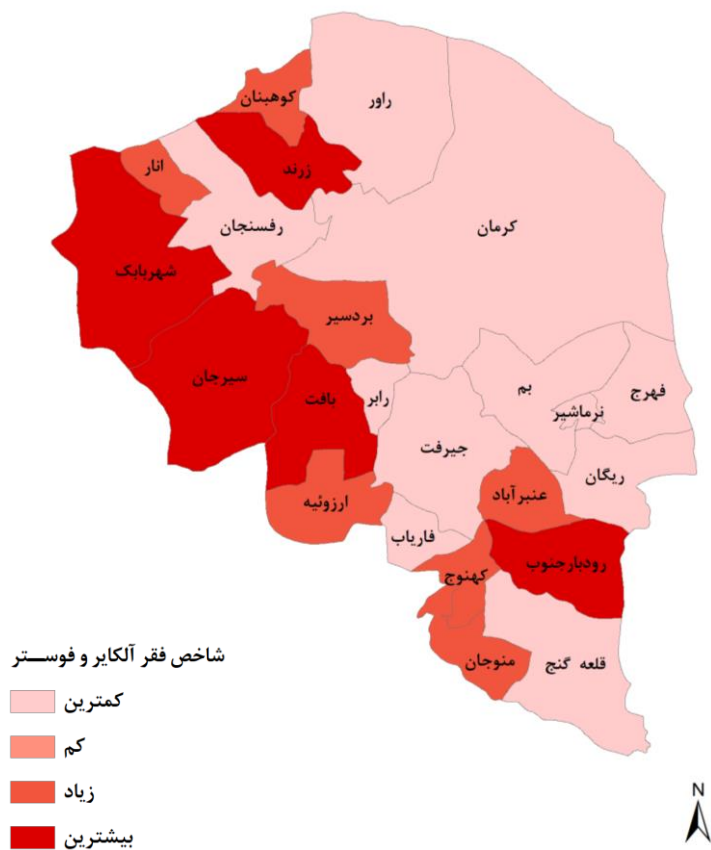
نقشه ۳۴: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۳

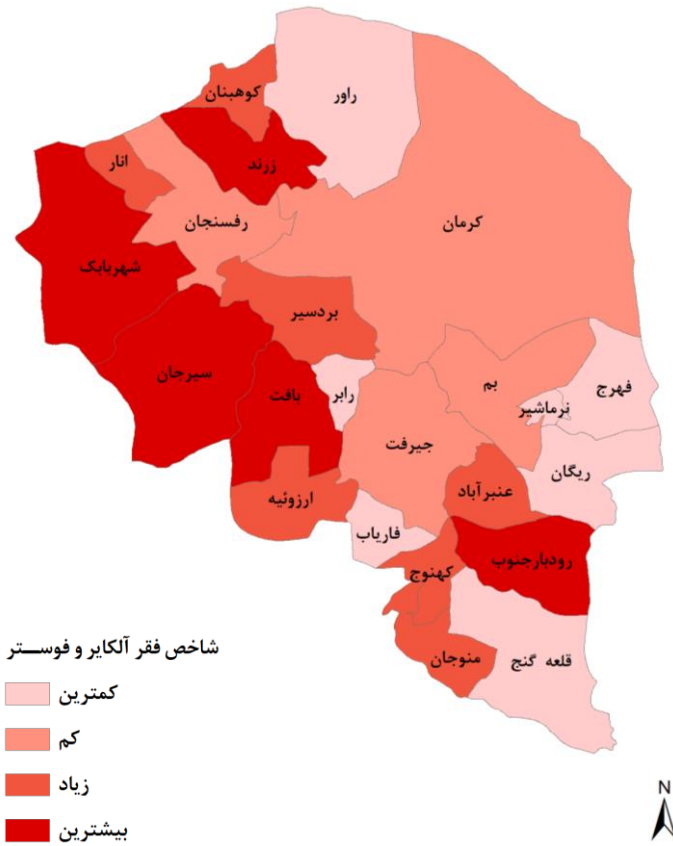
نقشه ۳۵: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۴

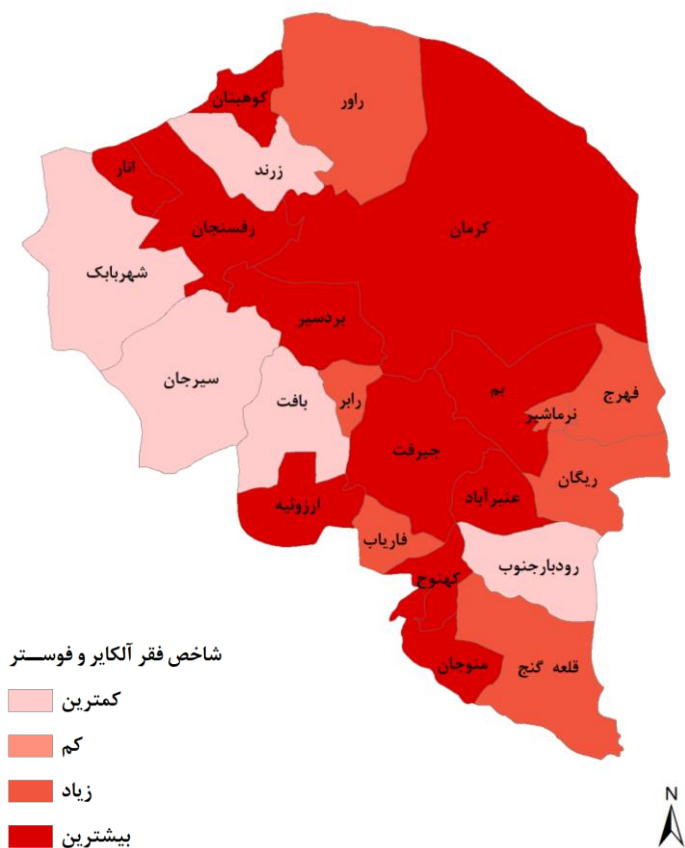
نقشه ۳۶: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۴

نقشه ۳۷: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۵

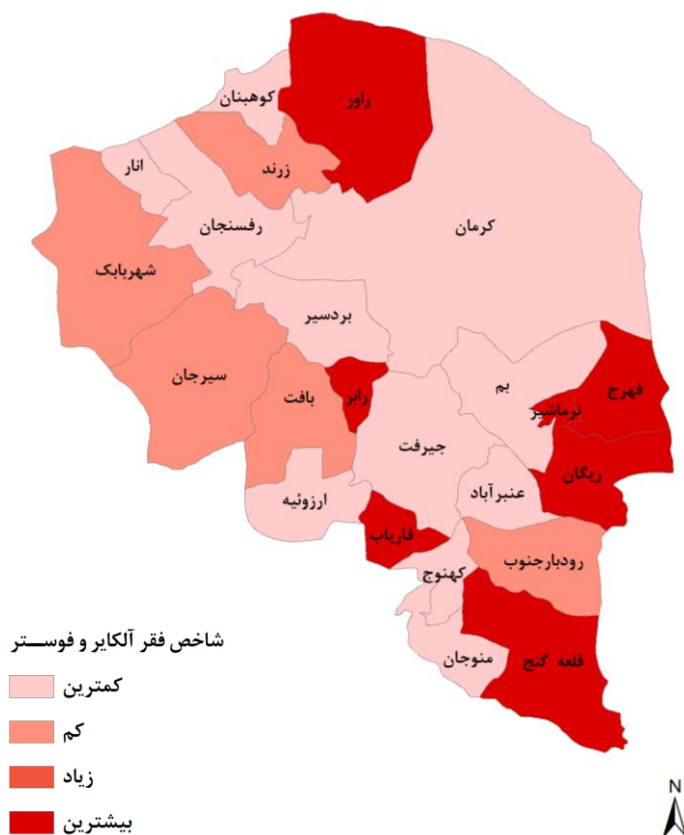
نقشه ۳۸: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۵

نقشه ۳۹: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۶

نقشه ۴۰: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۶

نقشه ۴۱: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۷

نقشه ۴۲: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۷

جدول شاخص فقر چند بعدی شهرستان‌های استان کرمان بر اساس معیار

دسته‌بندی ضریب محرومیت:

محاسبات مربوط به جمعیت شهری

جدول ۳: شاخص‌های فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت شهری شهرستان‌های استان کرمان به تفکیک معیار ضریب محرومیت در فاصله سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

سال	۱۳۹۲				
	محروم*	نسبتا محروم**	کمتر برخوردار** *	نسبتا برخوردار** **	بیشتر برخوردار***
عنوان دسته	۱/۴۷	۱۱/۵۴	۵/۹۱	۸/۸۵	۸/۴۳
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)	۳۳/۳۳	۳۴/۲۶	۲۵/۶۵	۴۰/۳۵	۴۷/۱۶
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۰/۰۰۵	۰/۰۴۰	۰/۰۲۱	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر)					
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	بیشترین فقر

سال	۱۳۹۳					۱۳۹۴				
	محرورم	نسبتا محرورم	کمتر برخوردار	نسبتا برخوردار	برخوردار	محرورم	نسبتا محرورم	کمتر برخوردار	نسبتا برخوردار	برخوردار
عنوان دسته	۷/۲۵	۱۶/۳۶	۹/۳۶	۹/۰۹	۸/۵۹	۱/۵۲	۵/۲۶	۸/۲۵	۱۰/۴۸	۴/۸۵
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)										
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۳/۳۳	۴۱/۹۸	۳۹/۷۷	۴۳/۵۲	۴۴/۸۴	۳۳/۳۳	۴۴/۴۴	۳۸/۲۴	۳۹/۷۷	۳۸/۵۴
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر)	۰/۰۳۲	۰/۰۶۹	۰/۰۳۷	۰/۰۴۰	۰/۰۳۹	۰/۰۰۵	۰/۰۲۳	۰/۰۳۲	۰/۰۴۲	۰/۰۱۹
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر	کمترین فقر	بیشترین فقر	کمترین فقر	فقر متوسط	کمترین فقر	کمترین فقر	فقر متوسط	فقر زیاد	بیشترین فقر	فقر کم

سال	۱۳۹۵					۱۳۹۶				
	عنوان دسته	محروم	نسبتا محروم	کمتر برخوردار	نسبتا برخوردار	برخوردار	محروم	نسبتا محروم	کمتر برخوردار	نسبتا برخوردار
نسبت سرشمار فقر چند بعدی (درصد)	۸/۰۶	۶/۵۲	۶/۶۴	۵/۸۱	۴/۸۹	۱/۸۲	۶/۵۲	۵/۲۶	۲/۰۴	۶/۶۹
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۲۳/۲۳	۲۸/۸۹	۳۷/۶۱	۲۸/۱۹	۴۱/۸۳	۳۳/۳۳	۴۶/۳۰	۳۷/۲۲	۳۷/۷۸	۴۵/۰۷
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آتکایر و فوستر)	۰/۰۲۷	۰/۰۲۵	۰/۰۲۵	۰/۰۲۲	۰/۰۲۰	۰/۰۰۶	۰/۰۳۰	۰/۰۲۰	۰/۰۰۸	۰/۰۲۴
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آتکایر و فوستر	بیشترین فقر	فقر زیاد	فقر زیاد	فقر کم	کمترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر کم	کمترین فقر	فقر زیاد

سال	۱۳۹۷				
عنوان دسته	محروم	نسبتاً محروم	کمتر برخوردار	نسبتاً برخوردار	بیشتر برخوردار
نسبت سر شمار فقر چند بعدی (درصد)	۴/۰۰	۲۷۷۷	۸/۱۹	۶/۶۷	۴/۲۳
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۲/۵۹	۴۷/۲۲	۳۶/۱۱	۴۲/۵۹	۳۵/۸۰
نسبت سر شمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر)	۰/۰۱۷	۰/۰۱۸	۰/۰۳۰	۰/۰۲۸	۰/۰۱۵
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر	کمترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	بیشترین فقر	کمترین فقر

- ❖ شامل شهرستان های کهنوج، منوجان، رودبار، قلعه گنج، فاریاب
- ❖ شامل شهرستان های جیرفت، عنبرآباد
- ❖ شامل شهرستان های بم، زرنده، شهر بابک، بردسیر، راور، کوهبنان، ریگان، فهرج، نرماشیر
- ❖ شامل شهرستان های سیرجان، بافت، ارزوئیه، رابر
- ❖ شامل شهرستان های کرمان، رفسنجان، انار

محاسبات مربوط به جمعیت روستایی

جدول ۴: شاخص های فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر خانوارهای جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان به تفکیک معیار ضریب محرومیت در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

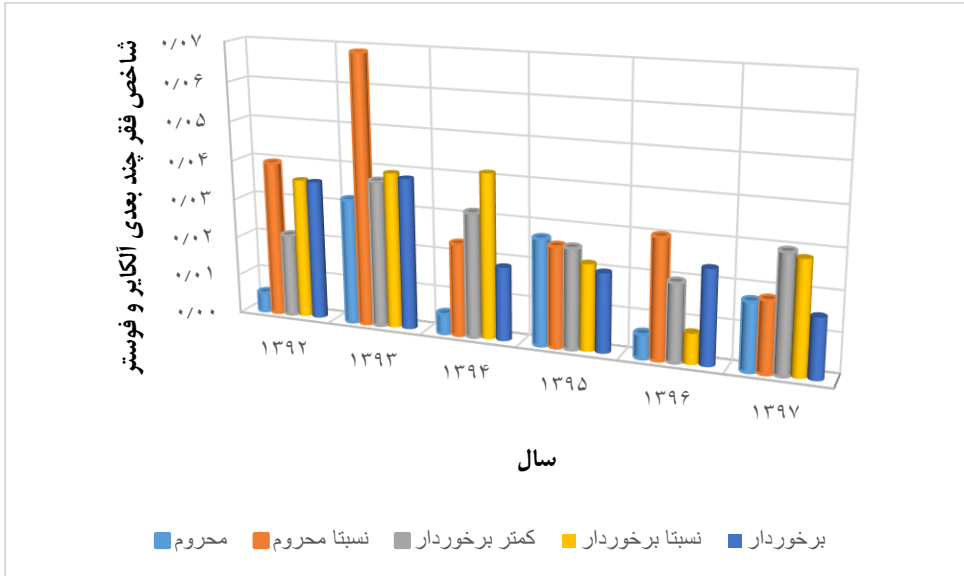
سال	۱۳۹۲				
عنوان دسته	محروم*	نسبتاً محروم**	کمتر بر خوردار***	نسبتاً بر خوردار****	بر خوردار*****
نسبت سر شمار فقر چند بعدی (درصد)	۲۱/۷۷	۲۱/۲۴	۲۱/۱۲	۱۸/۶۳	۱۵/۸۸
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۳/۸۸	۴۱/۸۹	۴۰/۰۲	۴۲/۲۲	۳۸/۱۰
نسبت سر شمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر)	۰/۰۹۳	۰/۰۸۵	۰/۰۸۵	۰/۰۷۹	۰/۰۵۸
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آلتکایر و فوستر	بیشترین فقر	فقر زیاد	فقر زیاد	فقر کم	کمترین فقر

سال	۱۳۹۳					۱۳۹۴				
	محرورم	نسبت محرورم	کمتر برخوردا ر	نسبت برخوردا ر	برخوردا ر	محرورم	نسبت محرورم	کمتر برخوردا ر	نسبت برخوردا ر	برخوردا ر
نسبت سر شمار فقر چند بعدی (درصد)	۱۴/۲۹	۳۳/۳۳	۱۸/۰۷	۱۸/۷۵	۱۲/۱۷	۱۴/۶۷	۲۵/۰۰	۱۵/۲۳	۱۹/۷۹	۱۴/۵۵
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۴۷/۲۲	۴۳/۵۹	۴۴/۷۰	۴۳/۳۳	۳۹/۶۸	۳۹/۶۵	۴۳/۴۶	۴۶/۴۰	۳۸/۸۹	۳۵/۴۲
نسبت سر شمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر)	۰/۰۶۷	۰/۱۴۶	۰/۰۸۱	۰/۰۸۱	۰/۰۴۸	۰/۰۵۸	۰/۱۰۹	۰/۰۷۱	۰/۰۷۷	۰/۰۵۲
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر متوسط	فقر متوسط	کمترین فقر	کمترین فقر	بیشترین فقر	فقر کم	فقر زیاد	کمترین فقر

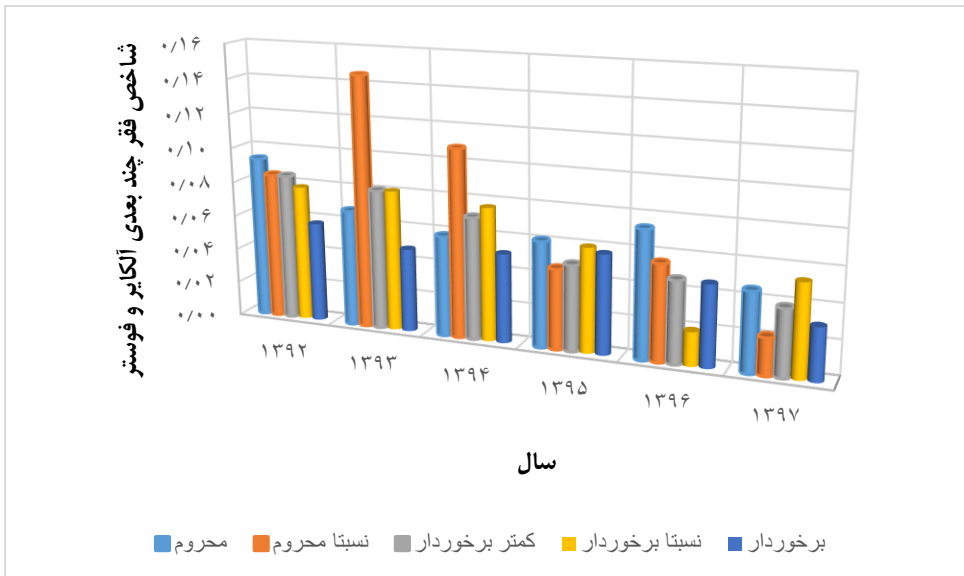
سال	۱۳۹۵					۱۳۹۶				
	محرورم	نسبتاً محرورم	کمتر برخورد ر	نسبتاً برخورد ر	برخورد ر	محرورم	نسبتاً محرورم	کمتر برخورد ر	نسبتاً برخورد ر	برخورد ر
عنوان دسته	۱۵/۸۹	۱۷/۵۰	۱۲/۳۳	۱۶/۶۷	۱۵/۳۲	۱۹/۵۵	۱۳/۸۵	۱۱/۶۲	۵/۸۸	۱۳/۹۱
نسبت سرشمار فقر چندبعدی (درصد)										
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۲۸/۴۳	۳۷/۰۴	۴۰/۱۲	۳۶/۱۱	۳۷/۵۰	۳۷/۶۱	۴۰/۱۲	۳۷/۳۹	۳۳/۳۳	۳۳/۸۴
نسبت سرشمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آاکایر و فوستر)	۰/۰۶۱	۰/۰۴۶	۰/۰۴۹	۰/۰۶۰	۰/۰۵۷	۰/۰۷۴	۰/۰۵۶	۰/۰۴۷	۰/۰۲۰	۰/۰۴۷
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آاکایر و فوستر	بیشترین فقر	کمترین فقر	فقر کم	بیشترین فقر	فقر زیاد	بیشترین فقر	فقر زیاد	فقر کم	کمترین فقر	فقر کم

سال	۱۳۹۷				
	معروم	نسبت معروم	کمتر برخوردا ر	نسبت برخوردا ر	برخوردا ر
عنوان دسته	۱۲/۶۱	۶/۱۵	۱۰/۱۵	۱۳/۰۴	۸/۹۱
نسبت سر شمار فقر چند بعدی (درصد)					
شدت فقر چند بعدی (درصد)	۳۹/۳۰	۳۴/۸۳	۳۷/۷۸	۴۱/۱۱	۳۴/۲۶
نسبت سر شمار تعدیل یافته (شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر)	۰/۰۴۶	۰/۰۲۱	۰/۰۳۸	۰/۰۵۴	۰/۰۳۱
درجه بندی بر اساس شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر	فقر زیاد	کمترین فقر	فقر متوسط	بیشترین فقر	فقر کم

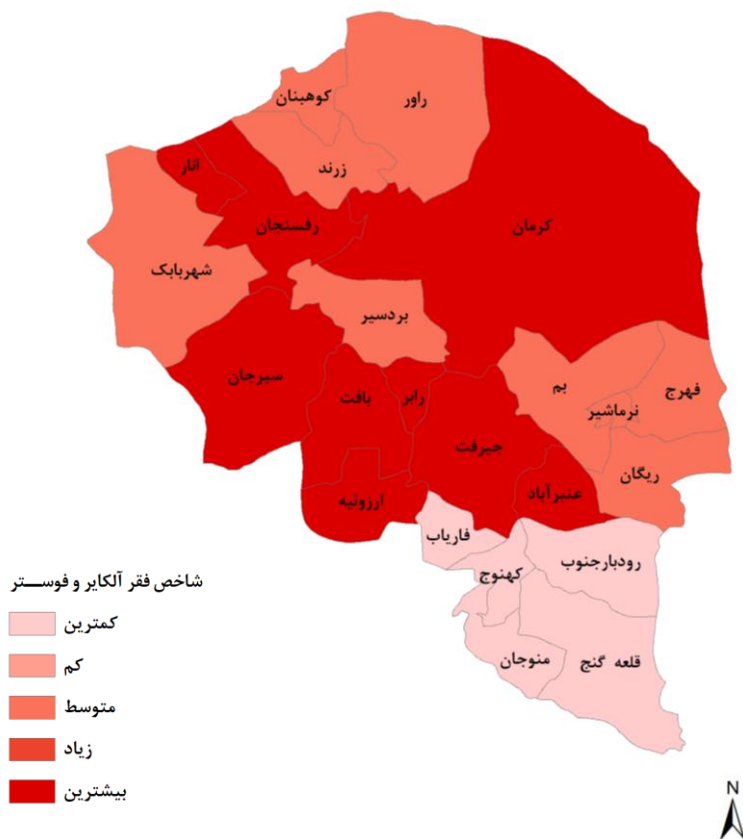
- ❖ * شامل شهرستان های کهنوج، منوجان، رودبار، قلعه گنج، فاریاب
- ❖ * شامل شهرستان های جیرفت، عنبرآباد
- ❖ *** شامل شهرستان های بم، زرنده، شهر بابک، بردسیر، راور، کوهبنان، ریگان، فهرج، نرماشیر
- ❖ **** شامل شهرستان های سیرجان، بافت، ارزوئیه، رابر
- ❖ ***** شامل شهرستان های کرمان، رفسنجان، انار

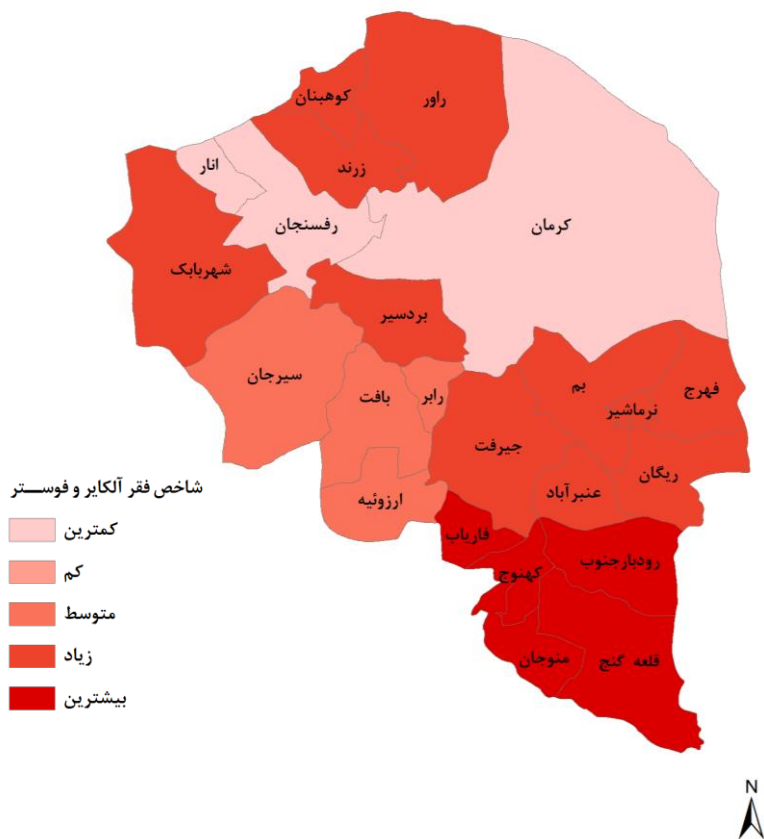
شکل ۳: روند شاخص فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان به تفکیک معیار ضریب محرومیت در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

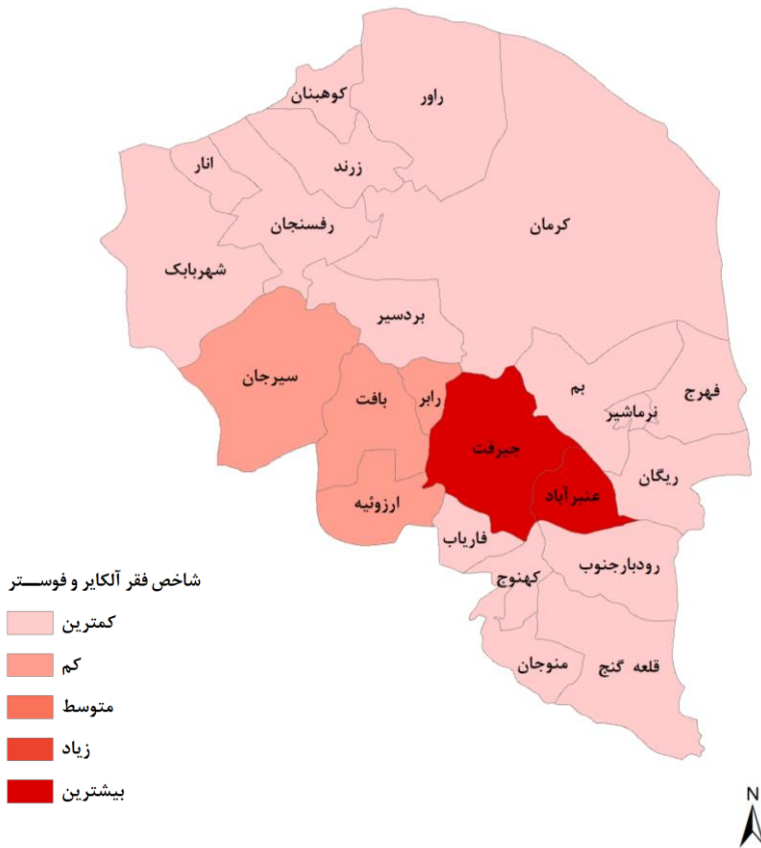
شکل ۴: روند شاخص های فقر چند بعدی آکایر و فوستر خانوارهای جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان به تفکیک معیار ضریب محرومیت در فاصله سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

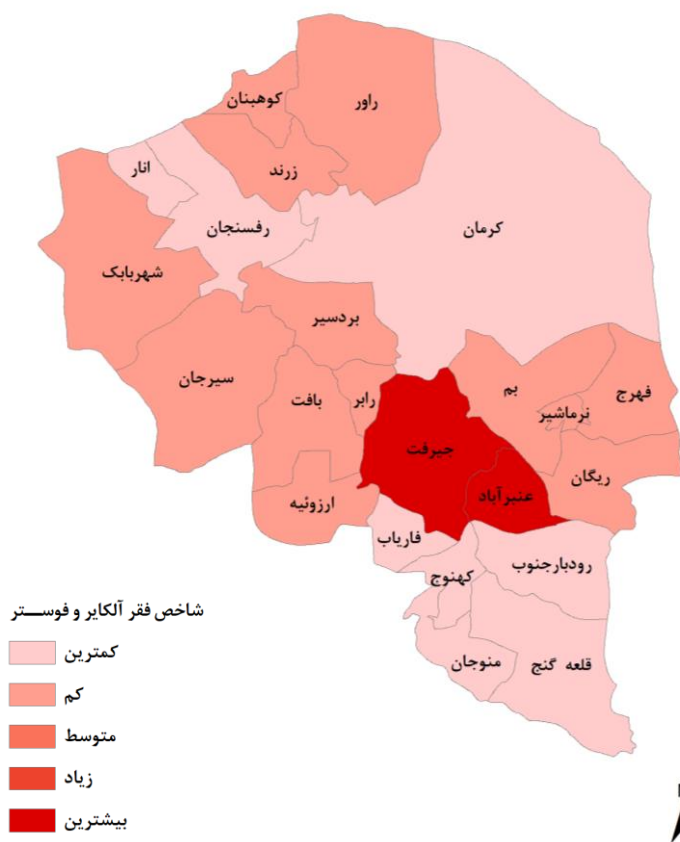
نقشه ۴۳: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۲

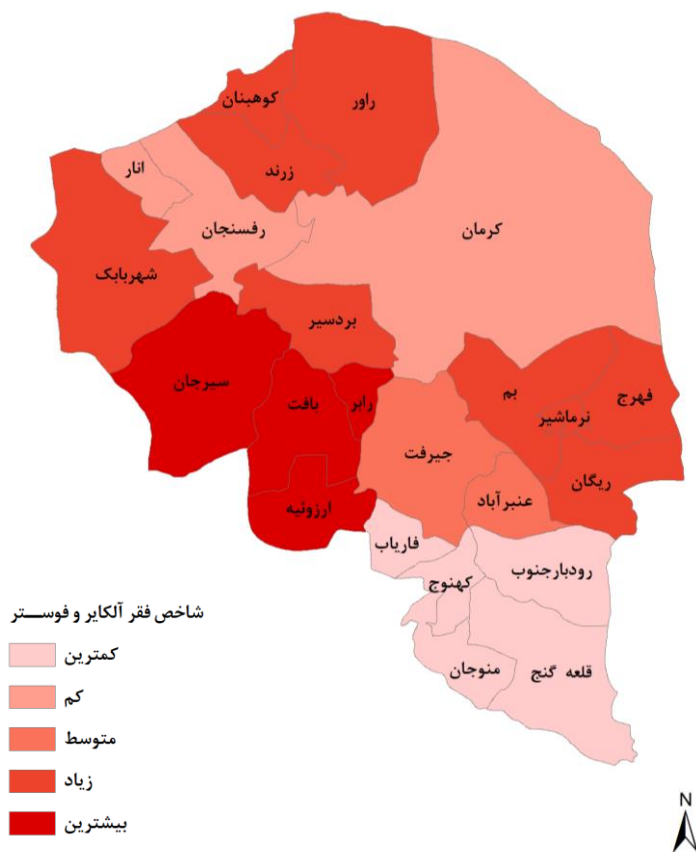
نقشه ۴۴: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۲

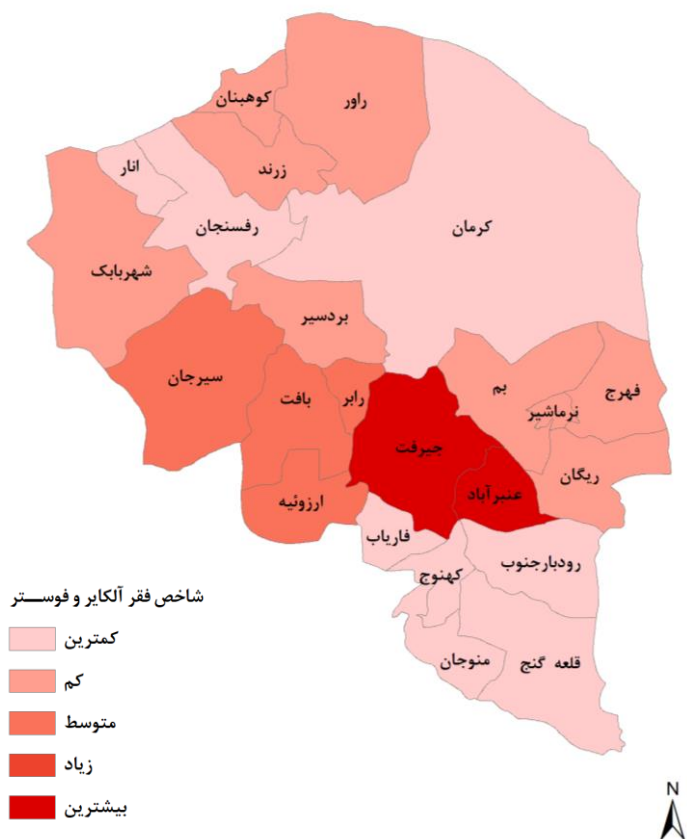
نقشه ۴۵: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۳

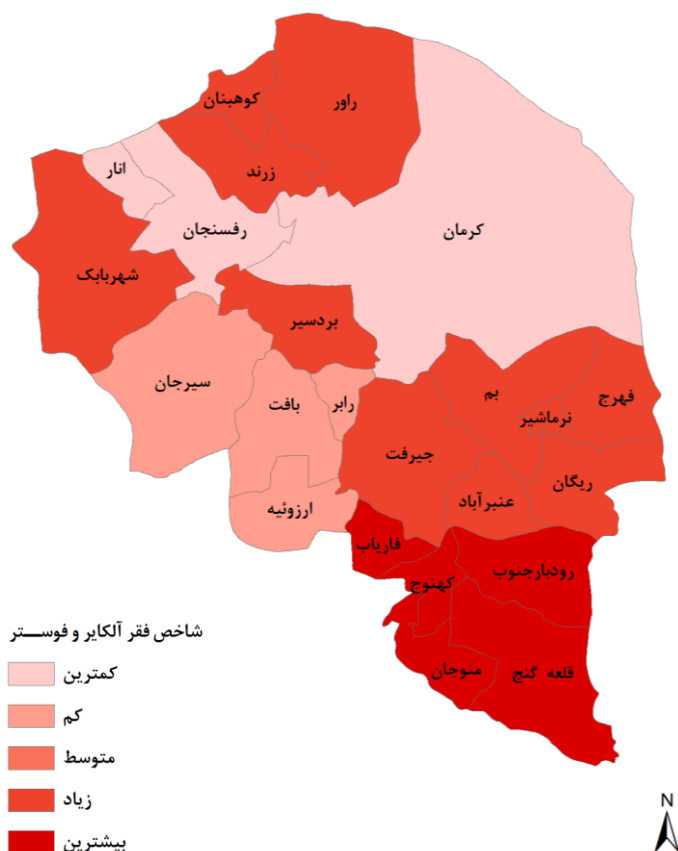
نقشه ۴۶: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معيار ضريب محروميت در سال ۱۳۹۳

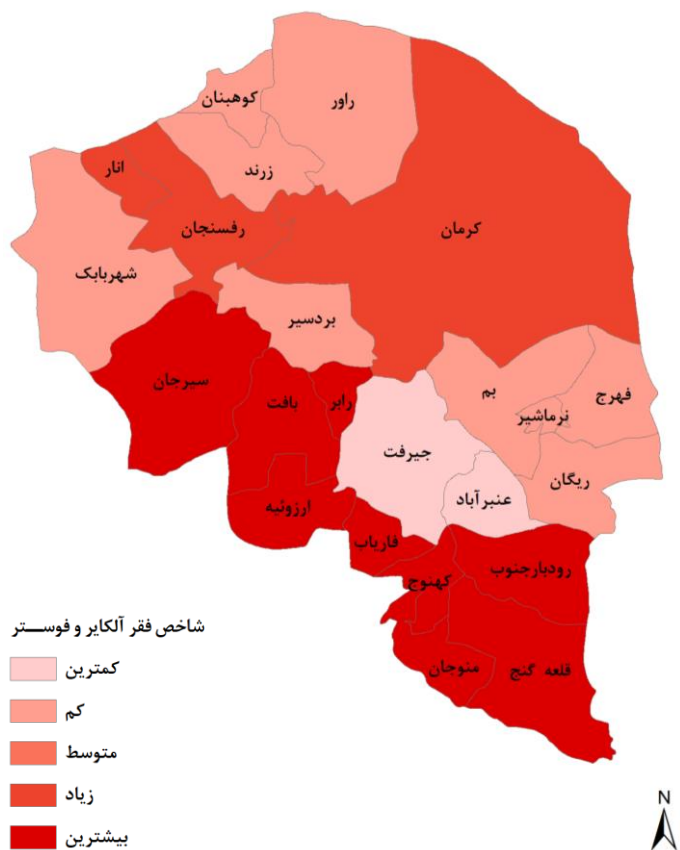
نقشه ۴۷: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۴

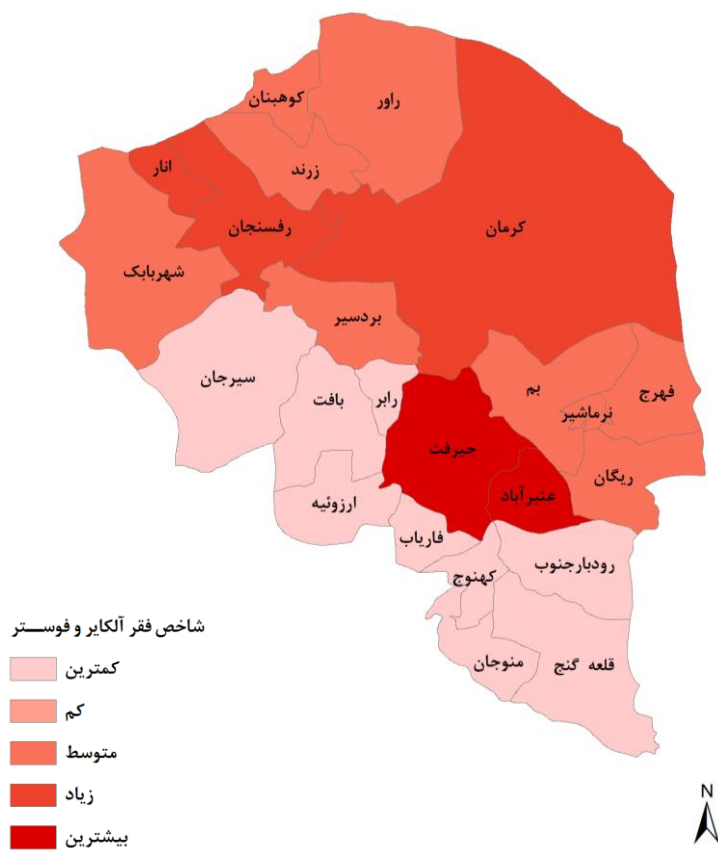
نقشه ۴۸: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان‌های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۴

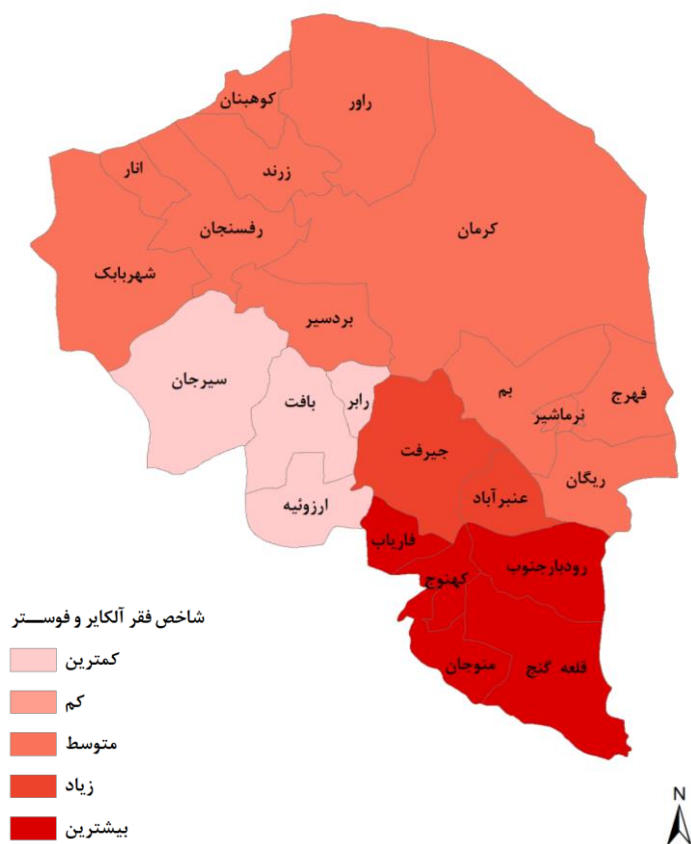
نقشه ۴۹: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۵

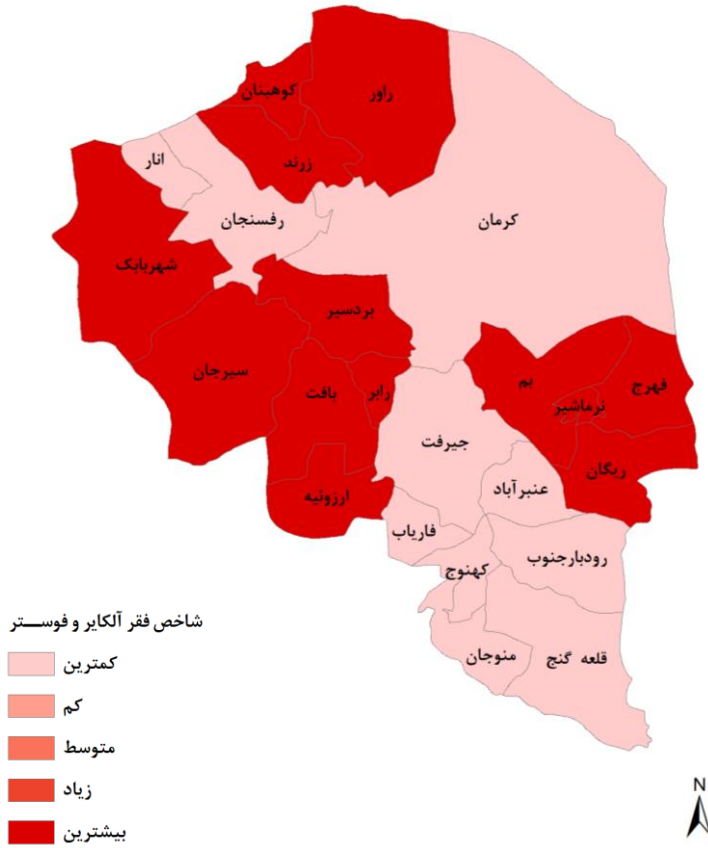
نقشه ۵۰: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۵

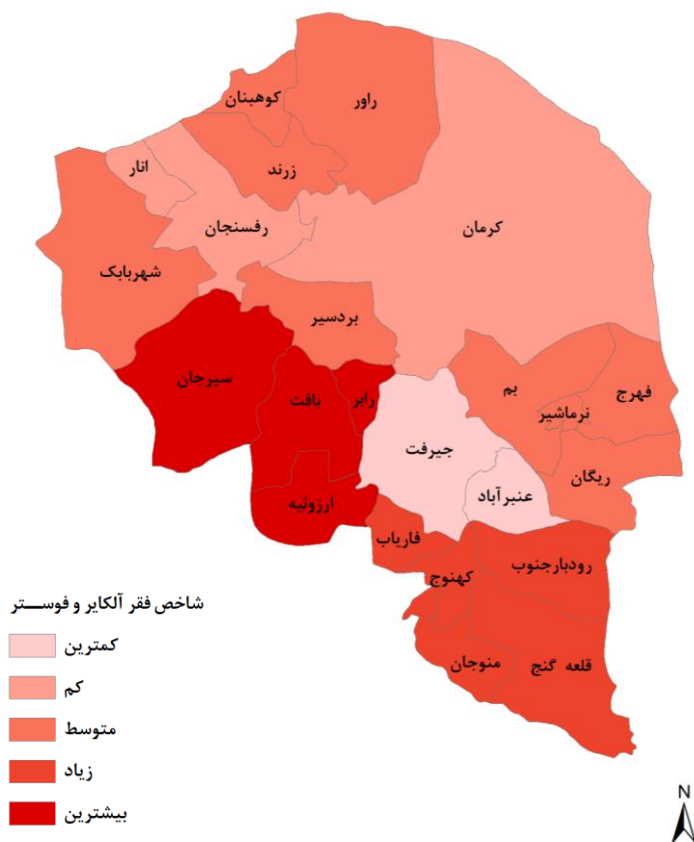
نقشه ۱۵: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۶

نقشه ۵۲: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان‌های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۶

نقشه ۵۳: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت شهری شهرستان های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۷

نقشه ۵۴: درجه بندی شاخص فقر چند بعدی جمعیت روستایی شهرستان‌های استان کرمان بر اساس دسته بندی معیار ضریب محرومیت در سال ۱۳۹۷

سازمان بهزیستی کشور
استان کرمان

مرکز تحقیقات مدیریت
ارائه خدمات سلامت
پژوهشکده آینده پژوهی

پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت
دانشگاه علوم پزشکی کرمان

پنج‌بعدی موضوع فقر با توجه به روند بسیار مخرب آن در توسعه اقتصادی کشورها، نیازمند تدابیر ملی و بین‌المللی است. به‌طوری که میزان درآمد خانواده‌ها نسبت به هزینه‌های زندگی در فقر درآمدی و همچنین میزان دسترسی مردم و خدمات زیربنایی مانند آب، گاز، برق، مسکن، آموزش و بهداشت در فقر قابلیتی مورد محاسبه قرار می‌گیرد. توسعه انسانی سازمان ملل متحد با همکاری دانشگاه آکسفورد شاخص فقر چندبعدی را تعریف کردند. شاخص فقر چندبعدی نشان‌دهنده محرومیت افراد جامعه در قابلیت‌های اولیه انسانی است و الگوی متفاوتی از فقر درآمدی در سه بخش آموزش، سلامت و استانداردهای زندگی ارائه می‌کند. بدیهی است که یکی از اقدامات نخست در مسیر مبارزه با فقر و محرومیت، آگاهی از وضعیت فقر چندبعدی است. بررسی وضعیت فقر و ارائه راهکارهای عملی به تصمیم‌سازان، برنامه ریزان و سیاستگذاران بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور کمک می‌کند. اثر حاضر به سنجش فقر چند بعدی از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ در استان کرمان پرداخته است که امید است به شناخت هر چه بهتر این مسأله و سیاستگذاری و برنامه ریزی در جهت کاهش آن در استان کمک نماید.

MULTIDIMENSIONAL POVERTY OF KERMAN PROVINCE